

Forskerforum

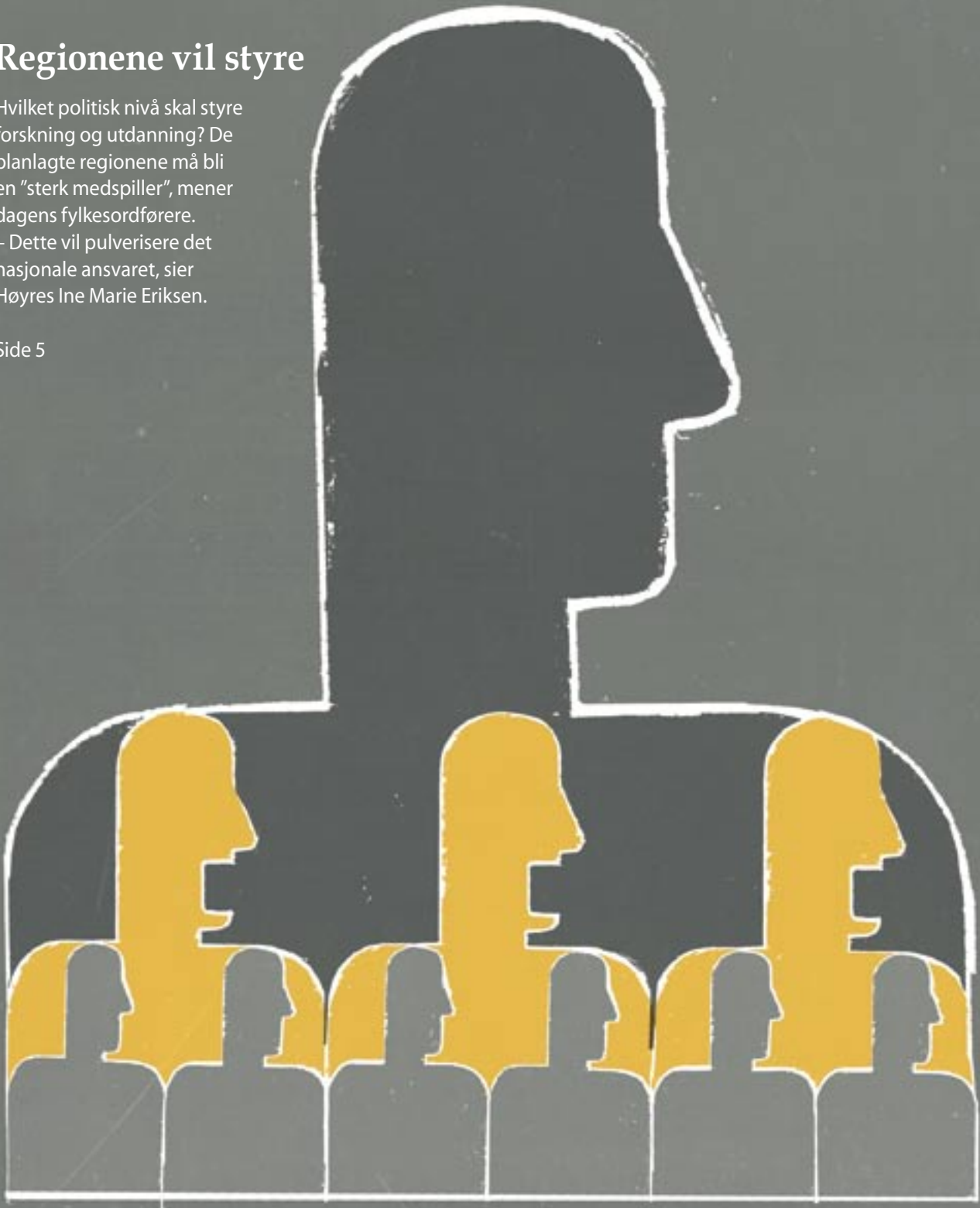
TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Regionene vil styre

Hvilket politisk nivå skal styre forskning og utdanning? De planlagte regionene må bli en "sterk medspiller", mener dagens fylkesordførere.

– Dette vil pulverisere det nasjonale ansvaret, sier Høyres Ine Marie Eriksen.

Side 5

Nr. 5/2006 – 38. årgang
Tidsskrift for Norsk forskerforbund
Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
Redaksjonen avsluttet 25. april 2006.

REDAKSJON
REDAKTØR: Ingar Myking
REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit
BLADBUNAD: Anna Aune

REDAKSJONSRÅD
Martin Eide, professor UiB
Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE
Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon: 21 02 34 00/ Telefaks: 21 02 34 01
E-post redaksjon:
i.myking@forskerforbundet.no,
k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
ISSN 0800-1715
Opplag: 16 000

ANNONSER
Arne Aardalsbakke
Telefon: 64 87 67 90
Telefaks: 64 87 67 91
E-post: forskerforum@c2i.net

Format
1/1 side 16900
1/2 side 11900
1/3 side 8500
1/4 side 6500

Stilling/kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPLAN

nr. 6/2006 12.6 2006
nr. 7/2006 4.9 2006
nr. 8/2006 2.10. 2006

Neste nummer: 12. juni. Deadline: 31. mai.
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte
innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved
diskett eller bruk e-post/vedlegg.

Internett: www.forskerforbundet.no
Omslagsillustrasjon: Kari Stai/Patron

aktuelt

5 REGIONENE VIL STYRE FORSKNING

De nye regionene bør i høy grad få hånd om forskningspolitikken. Det mener fylkesordførerne i Kommunenes Sentralforbund, som har laget rapport om forskning og utdanning.

6 KRITIKK MOT NOKUT-KRAV

Ingen høyere norske jusstudier kan overleve en NOKUT-gjennomgang, og kriteriene møter sterk motstand i sektoren. En høyesterettsdommer kaller kriteriene meningsløse.

10 ETTERLYSER ÅPENHET

Universitetet i Oslo og Forskningsrådet har planlagt et nytt senter for molekylærmedisin i Oslo. Universitetet i Bergen er kritiske til saksgangen, og etterlyser en åpen, oppdatert konkurranse.

16 DELT MUSEUMSSYN

Skal universitetsmuseene løsnes fra universitetene? Ja, mener flertallet. Nei, sier mindretallet. Museumsutvalget har avgitt en delt innstilling.

magasin

19 FORSKNING UNDER ARKTISK HIMMEL

Universitets-senteret på Svalbard kan skryte av god gjennomstrømming og høy produktivitet. Temperaturen er lav, men trivselen god ved de nordligste universitetsstudiene i verden.

22 RETT OG VRANGT

Hva blir til en hver tid definert som rett og vrang kristen lære? Dette er kjernen i forskningsprosjektet "Vei og villstrå" i Bergen. Homofile er de nye kjetterne, mener prosjektleder Jostein Børtnes.

26 JOURNALISTENES GUNST

– Vitenskapsjournalister har lignet for mye på sportsjournalister. De har vært entusiastiske beundrere av utøverne, sier en vitenskapsjournalist i BBC. Hvor går den norske vitenskapsjournalistikken?

forbundssider

38 FORBUNDET INFORMERER

39 INNSPILL: Generalsekretær Kari Kjenndalen

39 INNSPILL: Forbundsleder Kolbjørn Hagen

faste spalter

24 TI KJAPPE, SKJØNNÅND, BILDER FRA NORSK FORSKNING,

27 20 SPØRSMÅL

30 KRONIKK

Hvor sårbar er forskningen for uetisk atferd? Vidar Gynnild, førsteamanuensis ved NTNU, spør om arbeidsbetingelsene i forskningen øker sannsynligheten for juks.

Dyre forskingsresultat kan bli gratis

BØR OFFENTLEG FINANSIERT forskning vere gratis tilgjengeleg? Ja, konkluderer ein ny rapport til EU-kommisjonen. Tilhengarar av "open access" eller berre OA, som det heiter blant dei innvigde, jublar, medan dei store forlaga frykter for inntektene.

– Farleg for dei store medieselskapa som Reed Elsevier, Springer og Blackwell, kommenterer den engelske avisa the Guardian.

Dei store, multinasjonale forlagshusa lever godt på å publisere vitenskaplege artiklar som er finansierte av europeiske skattebetalalar. No kan det sjå ut som om EU ønskjer at forskingsresultata blir fritt tilgjengelege for alle på Internett, konkluderer rapporten.

EU-RAPPORTEN, SOM ER produsert av økonomar ved Universitetet i Toulouse og Det Frie Universitetet i Brussel på oppdrag for EU-kommisjonen, viser at i løpet av 20 år, opp til 1995, auka prisen på vitenskaplege tidsskrift i gjennomsnitt med over 300 prosent – sjølv med justering for inflasjon. Dei siste ti åra har ikkje veksten vore fullt så dramatisk, men rapporten slår fast at prisen på tidsskrifta framleis veks lang meir enn inflasjonen. Gjerne med fem-seks prosent kvart år.

Forfatarane av rapporten er særleg uroa for at dei høge prisane gjer ny viten vanskelig tilgjengeleg for det akademiske samfunnet, og difor hemmar det dei kallar vitenskapleg framgang. I rapporten blir det òg vist til det usosiale i at resultat av offentleg finansiert forskning ikkje er fritt tilgjengeleg.

Utgjeinga, som blei publisert i april, har høyringsfrist til i sommar. Eit av forslaga går ut på at forskarar som får offentleg finansiering må legge ut fritt tilgjengelege kopiar på Internett av artiklar som òg er publiserte i tidsskrift – gjerne på spesielle webbaserte arkiv som er opne for alle eller på heimesidene til forskarane.

Rapporten foreslår også eksperimentering med ulike typar såkalla "open access publishing" – at forskarane sjølve eller universiteta betalar for publiseringa mot at innhaldet blir fritt tilgjengeleg på Internett.

FORSLAGET LIGG TETT opp til det den internasjonale "open access"-rørsle lenge har hatt som mål; å gjere vitenskaplege artiklar fritt tilgjengelege på Internett. Men kravet om "open access" blir møtt med stor motstand frå mange av forlaga, som hevdar at OA vil vere øydeleggende for tidsskriftsøkonomien deira. Særleg Reed Elsevier har blitt kjent som hardnakka motstandar av tanken om "fri publisering". På den andre sida er det særleg universitetsbiblioteka som har pressa fram ein opposisjon mot dei etablerte forlagshusa. Budsjetta til biblioteka har på ingen måte vakse så mykje som prisen på tidsskrift, og biblioteka frykter at dei

på sikt ikkje kan tilby brukarane fullgod tilgang på viktig vitenskapleg nytt. Eit anna argument som tilhengarane av OA har fått mykje sympati for, er at universitet frå den tredje verda ikkje har råd til å kjøpe inn dei dyre tidsskrifta. Slik blir dermed kunnskapsgapet mellom fattige og rike land ytterlegare forsterka. Det langsiktige målet for "open access"-rørsle er å sikre fri tilgang til den vitenskaplege litteraturen i digital form, ut frå ideen om at deling av kunnskap er til fordel for heile samfunnet, ikkje minst for utviklingslanda.

DET BRITISK-NEDERLANDSKE firmaet Reed Elsevier er rekna som det største i verda innan vitenskapleg publisering. Utgjevaren av kjende tidsskrift som the Lancet og Variety er stor både innan trykte medium og på Internett. Sal av tidsskrift og vitenskaplege artiklar til universitet og forskingsintensive selskap stor butikk, skriv the Guardian. Marknaden innan fagfellevurdering, redigering og trykking av forskingsartiklar omset for 9 milliardar euro i året. Reed Elsevier står for utgjevinga av 1800 tidsskrift aleine. 40 prosent av tidsskrifta til Reed er berre tilgjengeleg på nettet. Investorar og aktørar i publiseringsbransjen følgjer no naturleg nok nervøst med på ulike typar forsøk på å finne alternative formar for distribusjon av vitenskaplege resultat. Det blir hevda at dei store tidsskriftsforlaga etter kvart kjenner seg så sterkt pressa at fleire av dei, også Elsevier, har starta med rabattar for bibliotek og universitet i utviklingsland. Fleire forlag har også eigne OA-prosjekt på gang, der dei legg

ut tidsskrift og enkeltartiklar til fri nedlasting, og slik evaluerer bruk og konsekvensar av "open access".

ERIK ENGSTROM ER ANSVARLEG for vitenskaplege tidsskrift i Reed Elsevier. Sjølv om kravet om "open access" stadig blir større i vitenskapssamfunnet, reknar han med at dei vil vekse med minst fem prosent i dei komande fem åra, seier han til the Guardian.

Men det er ikkje berre EU som verkar truande på dei etablerte forlaga. Søkjemotoren Google Scholar støvsugar nettet for akademisk materiale og tilbyr no vitenskaplege artiklar gratis. Dei tek også sikte på å gjere ikkje-publiserte arbeid fritt tilgjengelege. Engstrom ser på Google heller som ein utfordrande, framtidig forretningspartner, enn som ein trussel slike mange hevdar. "Vi snakkar saman kvar einaste dag", seier Engholm til the Guardian. Han legg ikkje skjul på at Google og Reed Elsevier kan kome til ei minneleg ordning om kva typar artiklar som vil bli fritt tilgjengelege i åra framover.

Engstrom innrømmer dessutan at dei har lært mykje av og delvis kopiert Google Scholar til sine eigne, frie nettsider, Scopus. Her finn ein også upubliserte og publiserte forskingsartiklar, men den mest populære onlinetenesta til Reed Elsevier er betalingssidene deira – Science Direct. Der samlar dei artiklane frå si eiga store tidsskriftsportefølje.

DET ER ENNO UVISST kven som får det siste ordet i saka om "open access". Sjølv om tilhengarane av fri publisering kan smykke seg med ein halv seier i Brussel, er det lite truleg at forlagsindustrien gjev seg utan kamp. Eitt av dei beste korta dei har på handa mot gratis publisering er at kvalitetssikring gjennom mellom anna fagfellevurdering er ei dyr og omfattande affære. Kven skal betale for det omfattande apparatet som skal til for å vurdere den vitenskaplege verdien i forskingsartiklane? Sjølv dei mest ihuga forkjemparane for "open access" medgir at dei framleis har eit stykke å gå før problema med kvalitetssikring av tidsskriftsartiklane er løyst.

Det viser seg òg at bodskapen om fri vitenskap enno ikkje har fått heilt gjennomslag hos korkje universiteta, forskarane eller dei forskingspolitiske styresmaktene. Framleis er det dei prestisjetunge, og dyre, internasjonale publikasjonane som gjev størst prestisje. Mange ser faren i at dei opne publiseringsskanalane kan ende opp som oppsamlingsstader for mindre vellukka publikasjonar. I Norge har vi jamvel laga eit finansieringssystem som særleg premierer publisering i dei største, etablerte internasjonale tidsskrifta. Det er difor framleis ein lang veg å gå for tilhengarane av open, fri publisering av forskingsstoff.

Erik Engstrom er ansvarleg for 1800 vitenskaplege tidsskrift, utgitt av det britisk-nederlandske selskapet Reed Elsevier. (Foto: Scanpix)

NOTISER

Utakk er varslersens lønn

I april 1992 døde 22 måneder gamle Fredrik på Rikshospitalet. Han hadde en alvorlig lungesykdom, og døde under eksperimentell undersøkelse med en lungefunksjonsmåler. Foreldrene hadde ikke gitt samtykke og var ikke informert om forskningsprosjektet. I 1998 konkluderte en svensk ekspert med at undersøkelsen av Fredrik ikke fulgte vanlig etisk standard, og at den var uten medisinsk og forskningsmessig verdi. Det var professor Ola Didrik Saugstad, en av Norges ledende barneleger, som hadde varslet om at noe måtte ha gått galt under undersøkelsen.

– For å ha sagt ifra, ble han baktalt av sine kolleger, omtalt som hevnjerrig og forsøkt frosset ut av sin arbeidsplass. Han ble beskyldt for løgn av dekanet ved Det medisinske fakultet og refset av Rikshospitalets ledelse. Han ble truet med søksmål, anklaget for forskningsjuks og utsatt for en helt spesiell prosess i regi av Forskningsrådet. I tillegg ble han fortalt at hans karriere som internasjonal forsker ville bli ødelagt, skriver forfatteren Jon Hustad i forordet til boka *Varsleren*, som nylig kom ut på Spartacus.

– Det er i Norge en meget betydelig akademisk ukultur med stor mangel på forståelse for habilitetsproblemer, sier jussprofessor Carl August Fleischer til Klassekampen. Han har skrevet etterord til boka, under tittelen «Forskningsfusk, faglig svikt og kameraderi».

Boka beskriver en mangeårig dragkamp mellom Saugstad og hans få støttespillere og systemet – særlig i form av Rikshospitalets ledelse og Forskningsrådets nå nedlagte Uredelighetsutvalg, som behandlet klager mot Saugstad for forskningsfusk. Han ble også anklaget for injurier av legene som undersøkte Fredrik før barnets død.

Behandlingen førte til en fullstendig rensking av Saugstad, men han forteller om enorme faglige og personlige påkjenninger mens det hele sto på.

– De reaksjonene jeg ble møtt med, kunne skremme vettet av alle som ønsker å ta opp betente saker i helsevesenet, sier Saugstad. (Foto: Scanpix)

Universitetet lukker

Mens alle andre utdanningsinstitusjoner tar inn flere studenter, har UiO stengt dørene – og tar nå inn færre, skriver Universitas.

– Vi ser at antallet nye studenter øker overalt, unntatt ved Universitetet i Oslo og Høgskolen i Nesna. Det er Norges største lærested og vår minste statlige høgskole, sier forsker ved NIFU STEP Liv Støren, som tror en mulig forklaring kan være at Universitetet i Oslo (UiO), har blitt mer selektiv i opptaket enn andre universiteter.

Alle andre universiteter har valgt å holde dørene åpne for flere studenter. Rapporten viser at mens Universitetet i Bergen (UiB) økte antallet studieplasser med 40 prosent mellom 1999 og 2004, valgte UiO å fjerne studieplasser i samme periode. I løpet av disse årene økte antall primærseekere til UiB med 43 prosent, mens UiO i samme periode hadde 52 prosent flere søkere.

Nedover med norske universiteter

Norge scorer svært dårlig på en prestisjefull rangering over verdens viktigste universiteter. Det er The Times som står bak målingen av kvaliteten på alle de viktigste universitetene i verden. Institusjonene rangeres både som breddeinstitusjoner og etter hvor gode de er i viktige nisjer som vitenskap, teknologi, biomedisin og humaniora, skriver Teknisk Ukeblad. Siden 2004 har NTNU falt ut av listen og Universitetet i Oslo har rast fra 100. plass til 138. plass. NTNU lå da på 187. plass i 2004. UiO er likevel rangert som nummer 29 innen kunst og humaniora. Ut over dette er Norge fraværende på alle topp 50-rangeringene i de forskjellige fagnisjene. Også andre nordiske universiteter

har opplevd en degradering siden 2004, men kommer likevel bedre ut enn de norske. Universitetene i Helsingfors og København er henholdsvis nummer 62 og 66 på listen, mens Karolinska Institutet i Stockholm regnes som nummer fire innenfor feltet biomedisin. På den generelle topp 200-listen finnes totalt fem svenske, fire danske og to finske universiteter. USA dominerer på de ti øverste plassene, med enkelte europeiske innslag. Asiatiske universiteter er også på full fart framover. Australia har hele elleve universiteter innen topp 100, mens Sør-Amerika kun er representert med ett universitet – i Mexico. Afrika er ikke representert overhodet.

Sitatet:

– Hadde jeg blitt spurt om dette for ti år siden, ville jeg svart at det var unødvendig. Men med det presset som universitetene utsettes for, både når det gjelder å generere inntekter fra private aktører og i konkurransen om offentlige tilskudd til de enkelte fagmiljøene, mener jeg vi trenger klart definerte grenser for hvor mye kontroll arbeidsgiver kan ha over forskerne.

Jussprofessor Jan Fridthjof Bernt til PÅ Høyden.
Han sitter i utvalget som skal vurdere hvorvidt det er nødvendig med en lovfesting av individuell akademisk frihet.

Dyre universitet i USA

Kvifor har kostnadane til høgare utdanning auka så kraftig dei siste åra? Og kva kan ein gjere for å stoppe kostnadsspiralen ved universitet og høgskular slik at fleire får råd til å ta høgare utdanning? Dette er nokre av problemstillingane i ein rapport som nyleg vart lagt fram for den amerikanske utdanningsministerens "Commission on the future of higher education". Forfattaren av rapporten legg ein del av skulda for kostnadsauken på den akademiske kulturen og den sterke stillinga til professorane. Han kontrasterer dei store universiteta med mindre "community colleges" og held fram at blant anna jakta på toppforskarar driv lønane og dermed semesteravgiftene oppover. Då kommisjonen møttest nyleg, stod elles spørsmålet om auka rekruttering frå underprivilegerte grupper og behovet for fleire studentar i naturvitskap og teknologi på dagsordenen.

Irak: 89 professorar drepne

89 universitetsprofessorar har vorte drepne i Irak sidan invasjonen for tre år sidan. Det opplyser den irakiske utdannings- og forskingsministeren Sadi Mudhafar, som nyleg vart utsett for eit attentatforsøk sjølv. Han tilbakeviser dermed dei høgare dødstala som har versert i media før. På spørsmål om staten kjem til å gjere noko særskilt for å verne universitetslærarar, svarar han at det ikkje er mogeleg. Problemet ligg i den generelt vanskelege tryggleikssituasjonen og den auka valdsbruken mellom ulike folkegrupper. Han peikar på universiteta i Bagdad og Basra som dei mest utsette og held fram at misnødde studentar lett allierer seg med militsgrupper for å truge universitetslærarane. Samtidig som intervjuet med utdanningsministeren vart publisert, rapporterte irakiske media om at 11 studentar nyleg vart drepne i den urolege byen Tal Affar.

Regionreformen

De nye regionene vil styre norsk forskning

Lederne for framtidens regioner vil gripe makten over utdanningstilbud og forskningsstrategi i universitets- og høyskolesektoren, ifølge en fersk rapport fra Kommunenes Sentralforbund.

Fylkesordførerne i Kommunenes Sentralforbund (KS) – som står bak rapporten *Sterke regioner. Premisser, oppgaver og inndeling ved en forvaltningsreform*, har både store og konkrete planer for regionenes rolle i overgangen til en regional enhetsstat i Norge i 2010. Fylkesordførerne mener at regionene i høy grad bør få hånd om forskningspolitikken, slik at man unngår et regionalt embetsstyre med tilhørende byråkratisering. I første rekke skal høyskoler og universiteter rundt om i distriktene innlemmes i den nye FoU- og næringspolitikken:

Vil styre pengene

"Kollegiet mener at de nye regionene må bli en sterk medspiller når det skal avklares hvilke utdanningstilbud og hvilke forskningstema som skal prioriteres i universitets- og høyskolesystemet" heter det fra fylkesordførerne. De ønsker dessuten å ha et ord med i laget når Norges forskningsråd utvikler programmer, samt å forvalte regionale programsatsinger som Forskningsrådet disponerer. De regionale forskningsinstitusjonene bør dessuten få sine offentlige grunnbevilgninger direkte fra regionene, ifølge rapporten.

– Studentene bestillere

Delegering av statlige utdannings- og forskningsoppgaver kan komme til å møte bred motstand på Stortinget når regjeringens prinsippmelding om regionene kommer senere i år. Det er i denne prinsippmeldingen KS satser på å legge premissene for en ny FoU-forvaltning. Rolf Reikvam i Sosialistisk Venstreparti mener at høyere utdanning er en typisk nasjonal sak som ikke må utsettes for noen regionalpolitisk agenda. Han går i mot forslaget om at regioner kan bestemme utdanningstilbudet ved statlige høyskoler og universiteter.

– Sterke studiemiljøer med faglig kvalitet er langt viktigere enn at man skal fokusere på studenter fra nærområdet, sier Reikvam. Han viser til den såkalte bestillerrollen som råds-

lederkollegiet ønsker å gi de nye regionene.

– Det er studentene som er bestillerne uansett, og jeg spør meg hva slags bestillerrolle man kan få ut av regionene, sier Reikvam, som mener det finnes et vell av oppgaver som er bedre egnet for et regionalt nivå enn utdanning og forskning.

Pulverisering

Høyres Ine Marie Eriksen mener nye utdannings- og forskningsoppgaver til et nytt regionalt nivå vil bidra til å pulverisere det nasjonale ansvaret.

– Vi har en relativt stor nasjonal enighet om forskningen, og det er viktig å ha en nasjonal hånd om universitets- og høyskolepolitikken, sier Eriksen til Forskerforum. Hun synes for øvrig det ikke er behov for et forvaltningsnivå mellom kommune og stat.

– Vi har problemer nok som vi har i forsknings- og utdanningssektoren, både med å skaffe høy kvalitet og systemer for god ressursfordeling, om vi ikke skal ha et nytt nivå som vi må lage nye oppgaver til, kommenterer Eriksen.

Trenger avstand

Rektor Ivar Langen ved Universitetet i Stavanger (UiS) viser til at det er en motsetning mellom regionenes ønske om å styre forskningsinstitutter og universitetenes ønske om å tilknytte seg disse. I fjor ble den regionale forskningsstiftelsen Rogalandsforskning omdannet til IRIS – International Research Institute of Stavanger – som et deleid UiS-foretak. Langen påpeker at forskningen i Stavanger-regionen har kommet til en riktig arbeidsfordeling, ettersom man konkurrerer nasjonalt og internasjonalt om forskningsmidler.

– Kan hende er det riktig å legge deler av virkemiddelapparatet til regionene, men vi må huske på at Norge er et lite land med tette forhold. Etter min mening må det være en viss avstand hvis universitetene og høyskolene skal fungere som en kritisk evaluator av den regionale utviklingen, sier UiS-rektoren.

Av Andreas Høy Knudsen

Fakta

Sterke regioner

Rapporten *Sterke regioner. Premisser, oppgaver og inndeling ved en forvaltningsreform* foreslår å gjøre næringsutvikling, utdanning og forskning til regionale oppgaver i forbindelse med den bebudede regionreformen. Andre regionale oppgaver bør være landbruk, fiskeri, samferdsel, spesialisthelsetjeneste, ressursforvaltning og planlegging. Fylkesordfører-/rådslederkollegiet vedtok rapporten i februar. Arbeidsgruppen er Geir Knutson, Torill Selsvold Nyborg, Nils R. Sandal og Gunn Marit Helgesen.

Forskningen i Stavanger-regionen fungerer best for regionen hvis den ikke styres lokalt, mener universitetsrektor Ivar Langen ved Universitetet i Stavanger (bildet). Kommunenes Sentralforbund presenterte nylig en modell for omfattende regional styring av forskning og utdanning. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

Opptaksintervju i Kina

Kina: Rundt åtte millioner studentar tek nasjonale opptaksprøver kvart år, og opptaket baserer seg i hovedregelen strengt etter resultata på prøvene. Men no bryt to av dei leiande universiteta mønsteret gjennom å basere ein avgrensa del av opptaket på intervju. Det er universiteta Fudan- og Jiaotong i Shanghai som skal prøve nyordninga. Ved Fudan-universitetet skal 1200 søkjarar verte intervjuet, medan 300 av dei kjem inn. Eit panel på fem personar skal intervjuet kvar søkjar i 75 minutt. Alle som får sjansen i dette fyrste forsøket kjem frå Shanghai, og intervjuemetoden skal brukast til om lag 10 prosent av studieplassane.

Breiare fransk rekruttering

I 2001 byrja eit forsøk med breiare opptak til den franske elitehøgskulen som vanlegvis vert kalla "Sciences Po". Eleva frå vidaregåande skular i innvandrabydelar i forstadane til Paris vart tekne opp til reserverte plassar, noko som førte til ein oppheita diskusjon. Dei fyrste studentane som kom inn under denne ordninga vart uteksaminerte i vår, og i ei pressemelding heiter det at resultata hittil er lovande.

Høyres Ine Marie Eriksen mener nye utdannings- og forskningsoppgaver til et nytt regionalt nivå vil bidra til å pulverisere det nasjonale ansvaret. (Foto: Scanpix)

Akkreditering av fag

– Meningsløse kriterier fra NOKUT

Kravet til oppbemanning av de juridiske fagmiljøene er firkantet og umulige å oppfylle, ifølge juridiske fagmiljøer. – Meningsløse kriterier fra NOKUT, sier høyesterettsdommer som underviser i rettsvitenskap.

Toneangivende jurister som Forskerforum har snakket med protesterer nå mot NOKUTs krav til 50 prosent førstestillingskompetanse for å kunne reakkreditere jusstudiene i Norge. Ingen av de juridiske fakultetene kan fylle normen, som ble fastsatt av NOKUT (Norsk organ for kvalitet i utdanningen) tidligere i år. Senere i år starter prosessen – som vil ende med stryk.

Legge ned?

– NOKUT har ikke hørt mye på oss før de vedtok en ny forskrift, sier dekan Hege Brækhus ved Juridisk fakultet ved Universitetet i Tromsø (UiTø). Jussmiljøet ved UiTø produserer avgangsstudenter med landets beste karakterer. I fjorårets Stud.mag.-undersøkelse, som utføres av NIFUSTEP og TNS Gallup, kom jusstudiene i Tromsø ut som beste studiemiljø i landet. 57 av de 58 spurte jusstudenter oppga at de var enten litt eller svært fornøyde med trivselsfaktoren på lærestedet. I tillegg fikk miljøet topp skussmål fra studentene for det faglige opplegget. Samtidig mangler 70 prosent av de fast ansatte i fagmiljøet førstestillingskompetanse.

– Skal vi legge ned den mest populære jussutdanningen i Norge? under Hege Brækhus.

– En langsom død

Dekanen nøler ikke med å kalle NOKUTs akkrediteringsprosess for "en langsom død," ettersom utdanningen får to år på seg til å rette seg etter forskriften – etter at kontrollen er gjort.

– To år er for kort tid, konstaterer Brækhus. Hun understreker at ingen er imot innholdet i kriteriene, som bare vil øke kompetansen i fagmiljøene.

– Problemet er at det har vært ført en politikk i alle år som tilsier noe helt annet, og det er umulig å justere seg så fort, sier Brækhus.

To år er urealistisk kort tid til å oppgradere de norske juss-fagmiljøene til å fylle NOKUTs norm til førstestillingskompetanse. Her direktør Kirsti Anderssen (t.v.) og dekan Hege Brækhus ved Jur.fak. ved Universitetet i Tromsø. (Foto: Therese-Merete Lindseth)

– Feilaktig

Kravet til studier på mastergradsnivå er at minst 50 prosent av bidragsyterne skal være

ansatte med hovedstilling på institusjonen. Halvparten av fagmiljøet skal dekkes av folk med førstestillingskompetanse, og av disse skal minst 25 prosent være professorer.

Gratis kurs på nettet

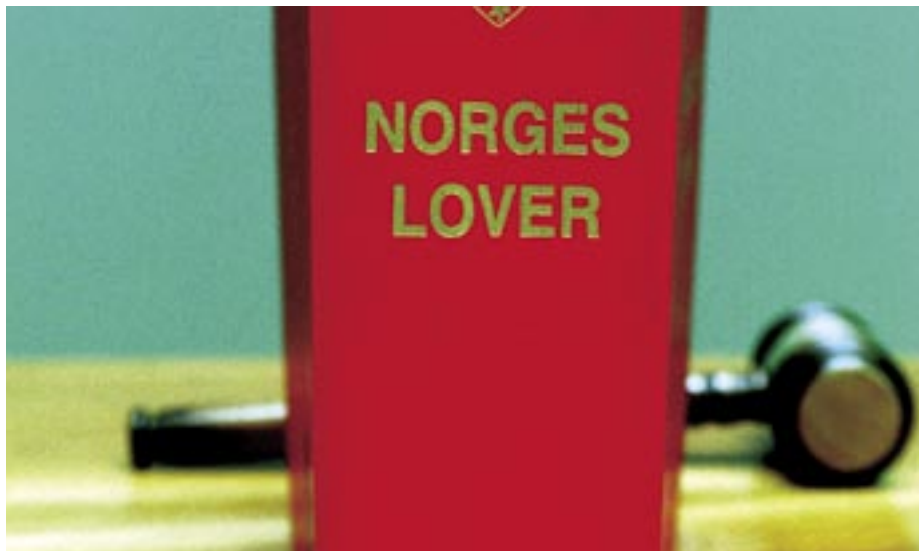
Det britiske Open University (OU) skal til hausten leggje ut mange kurs på nettet til fritt bruk av eksterne studenter og lærarar. Dermed gjer ein det same som mange amerikanske universitet. Etter planen skal ein utvikle to ulike nettstader – ein for studenter og ein for kursarrangørar ved andre institusjonar. Tanken er at undervisningsmaterieill som har vorte laga innanfor ramma av OU skal kunne brukast av andre. Halvparten av pengane til prosjektet, som i alt kjem til å koste rundt 64 millionar kroner, kjem frå den amerikanske William and Flora Hewlett Foundation. Open University har i år 210 000 studenter – 40 000 frå andre land enn Storbritannia. OU driv blant anna eit prosjekt for å auke tilgangen til høgare utdanning i Afrika.

Imamutdanning i Australia

Utdanning for imamar er planlagt ved fleire universitet i Sydney og Melbourne. Føremålet er å hindre at dei muslimske predikantane reiser utanlands for å utdanne seg i til dømes Egypt eller Saudi-Arabia der dei kan kome i kontakt med meir radikale muslimske strøymingar. Framlegget kjem frå ei arbeidsgruppe innan "Muslim Community Reference Group" som er tilknytt kanselliet til statsminister John Howards. Dei moderate muslimane ynskjer å redusere makta til dei radikale muslimane og vil derfor at imamutdanninga skal skje under liknande forhold som utdanningar innan andre religionar.

Sosiale kvotar i India

Det indiske kastesystemet med sosiale grupperingar påverkar òg opptaket til universitet og høgskular. Innan den medisinske utdanninga har hittil 22,5 prosent av plassane vore reservert for dei som i offisiell terminologi vert kalla "scheduled castes" og "scheduled tribes" – i praksis dei lågaste sosiale gruppene. No har regjeringa bestemt at ytterlegare 27 prosent skal verte reservert for gruppa "Other backward castes". Det indiske lækjarforbundet protesterer mot dette og meiner at regjeringa er styrt av veljaropportunisme, noko som set kvaliteten og tryggleiken i helsevesenet på spel. Konkurransen til den medisinske utdanninga i India er knallhard med nær 160 søkjarar per plass.

Ingen av de norske jusstudiene tilfredsstillers per i dag NOKUTs krav til akkreditering. Snart begynner evalueringen. (Foto: Scanpix)

– Kravet forteller nesten ingenting om kvaliteten på undervisningen, sier Hans Vang, en tidligere avgangsstudent fra Jur.fak. ved UiTø.

Høyesterettsdommer Jens Edvin Skoghøy underviser regelmessig ved UiTø. Han deler Vangs oppfatning av studie kvaliteten i juss.

– Det at studentene har en aktiv studie hverdag er den viktigste forklaringen på at de lykkes med studiene, sier Skoghøy, som var den første som tok doktorgrad i juss i Tromsø. Skoghøy finner det feilaktig å kreve at en viss andel av de ansatte skal ha hovedstilling på institusjonen eller førstestillingskompetanse for å få studiet i rettsvitenskap reakkreditert.

– Meningsløst

– Det finner jeg nokså meningsløst, må jeg si. Det viktigste elementet i å få utdannet gode kandidater er at studentene blir aktivisert. Det spesielle med jussstudiet er behovet for tid til egenlæring. Derfor blir det feil å knytte krav til at en viss andel skal ha førstestillingskompetanse. Også ut fra den samfunnsmessige betraktningen at jur.fak. utdanner jurister til Nord-Norge, blir det uriktig å stille dette kravet til UiTø, ifølge høyesterettsdommeren.

– Det går utmerket godt an å drive et jussstudium uten den samme grad av lærer tetthet som det mange andre studier fordrer, sier Skoghøy til Forskerforum.

Realitetene

Avdelingsdirektør Tove Holmen i NOKUT sier det er opp til jussutdanningene selv å dokumentere sine undervisningsressurser i rettsvitenskapsstudiet. Hun vil ikke gå inn på om kravene er realistiske eller ikke. Holmen viser til at forskriften om akkreditering av studier tar høyde for eksterne undervisere og personale uten førstestillingskompetanse.

– Det står at minst 50 prosent skal ha førstestillingskompetanse, og da er det inntil 50 prosent igjen som ikke behøver slik kompetanse. Noe jeg vil si er mye på mastergradsnivå, sier Holmen.

– Dette er for lite for samtlige jussstudier i Norge, så her bør man kanskje gjøre et unntak fra forskriften?

– Det må i så fall være politisk, om man ønsker at noe studie skal avvike fra det vi mener høyere utdanning er, sier hun.

– Hva er alternativet hvis man ikke får reakkreditering?

– Dette går over mange år. Universitetene må jo vite hvor det er faretruende avvik i forhold til kriteriene. Såpass bør en forholde seg til realitetene. Så må man vurdere om man bør prioritere å gjøre noe presist med de studiene det gjelder. Totalt sett har institusjonene ganske mange år på seg fra første varslings til å få rigget dette til, sier Holmen.

Omorganisering?

Ifølge Tove Holmen er det på generelt grunnlag viktig å spørre seg om man har for mange studenter, og om man kan effektivisere de pedagogiske metodene slik at man ikke behøver så mange undervisere.

– Men hva kan man gjøre på spesielt grunnlag, på juss?

– Jeg vil ikke ha sagt noe om enkeltstudier, det har vi sakkyndige til å si noe om, sier Holmen.

I begynnelsen av mai legger NOKUT fram en forsøkt prosjektplan for reakkreditering av juss. Deretter kommer egevaluering ved institusjonene og oppnevning av sakkyndige til bedømmelseskomiteer. Kilder Forskerforum har snakket med, tror det blir vanskelig å finne kandidater med tilstrekkelig avstand til fagmiljøene så lenge samtlige står til stryk.

– Blir det problematisk å finne uholdende personer når ingen av studiene fyller normen?

– Vi må tro på at det går å finne dem, for vi har de reglene vi har, sier Holmen i NOKUT. Organet vil lete både i Skandinavia og andre land for å finne utflyttede norske jurister.

– Alternativt må vi få oversatt og foretatt hele revideringen på engelsk, sier Holmen.

Av Andreas Høy Knudsen

Granskar forskninga

Storbritannia: Få ordningar har vore meir populære ved britiske universitet enn "Research Assessment Exercise" (RAE). RAE-systemet, som har eksistert i om lag 20 år, skal etterprøve kvaliteten i forskninga. Dei store universiteta har klaga over byråkratiet og arbeidsmengda systemet fører med seg, og dei mindre universiteta meiner systemet er urettferdig for dei som prøver å byggje opp nye forskingsmiljø. I budsjettet som nyleg vart lagt fram, annonserte finansminister Gordon Brown at 2008 vert det siste året for RAE. Regjeringa meiner at eit nytt system for fordeling av forskingspengar ikkje skal verte så administrativt tyngande, og at det skal baserast meir på metrikk – med ulike kriterium som publisering, siteringsgrad og evne til å tiltrekke seg forskingsmidlar utanfrå. Representantar frå universiteta er avventande. Mange er nøgde med avskaffinga av RAE, men spør seg korleis eit nytt system kan byggast opp.

Nobelprisvinnar går av

For to år sidan vart den amerikanske professoren Robert B. Laughlin rektor for det mest framstående teknisk-naturvitskaplege universitetet i Sør-Korea – Korea Advanced Institute of Science and Technology (KAIST). No er han tvinga til å forlate posten etter det kommentatorar meiner er eit mislukka forsøk på å reformere den prestisjefylte institusjonen. Laughlin fekk Nobelprisen i fysikk i 1998 og vart verva som rektor i von om at han skulle kaste glans over KAIST. Men han møtte motstand – blant anna mot forsøket på å utvide utdanningstilbodet med medisins- og jussstudiar. Nær 90 prosent av professorane skal ha vore mot å forlenge rektorperioden. Ei engelskspråkleg sørkoreansk avis trekkjer denne konklusjonen: "The KAIST fiasco should serve as a precedent in ushering in foreign leaders and administrators in this era of globalization. Substance, not appearance, matters."

USA: akkrediteringsreform?

Det amerikanske utdanningsdepartementets "Commission on the Future of Higher Education" lagar stadig nye rapportar om endringar i landskapet for høgare utdanning i USA. Kommisjonen fokuserer blant anna på spørsmål om "accountability", ikkje minst korleis studentar og familiane deira skal kunne få informasjon som hjelper dei med valet av utdanningsinstitusjon. Blant anna har akkrediteringssystemet vorte kritisk granska. I ein av rapportane heiter det at systemet har vesentlege brestar ettersom det er korporativt og meir forma etter behova til institusjonane enn behova til studentane og samfunnet elles: "The reform of accreditation in the United States is necessary because accreditation has become too important to remain the exclusive prerogative of the very institutions being accredited." Ideen om ein halvstatleg National Accreditation Foundation vert lagt fram i rapporten. Ei slik stifting skulle i så fall gje næringslivet og politikarane innverknad på kvalitetskontrollen ved høgskular og universitet i USA.

Fusk i forskning

Ros til etikkframlegg

Lovframlegget om etikk i forskinga vert godt motteke i sektoren.

– Omsynet til forskarane er ivareteke på ein svært god måte, seier Per Brandtzæg.

– Eg har lese heile proposisjonen. Det var god påskelesnad, seier professor Brandtzæg, leiar ved Fakultetsdivisjon Rikshospitalet, Universitetet i Oslo. Regjeringa føreslår med proposisjonen eit nasjonalt utval som skal granske påstandar om uheiderleg forskning.

Anonym handsaming

– Omsynet til forskarane er ivareteke på ein svært god måte. I proposisjonen er ein svært medviten om at mistankar om forskingsfusk ofte er falsk alarm. Dette har eg hevda sterkt i samband med Sudbø, seier Brandtzæg og siktar til debatten om i kva grad medforfattarene var delaktige i fuskesaka.

– Ein skal vere svært varsam med å førehandsdøme folk som ikkje kan forsvare seg. Lovframlegget går ut på at dei som er skulda for fusk, skal vere anonyme inntil ein eventuelt påviser fusk. Då skal det vere full openheit om dette, seier han.

Trur Stortinget vedtek

På førehand var Brandtzæg svært skeptisk til kva byråkratiske ordningar ein kunne ende opp med etter den store avdekkinga av forskingsfusk i vinter. Han sa til Forskerforum at han var "livredd" for kva som kunne kome ut av proposisjonen, og at meir byråkrati kunne gå ut over rekrutteringa av forskarar.

Journalist Jon Hustad kom nyleg med boka *Varsleren* om barnelækjar Ola Didrik Saugstad. Både Hustad og Saugstad har stilt seg kritiske til framlegget om eit granskingsutval. Saugstad meiner at han urettmessig vart klagt inn

til den dåverande "Uredelighetskomiteen", og at dette var svært belastande.

– Eg har lese om dette, men denne saka er så spesiell at ho ikkje kan brukast sterkt i samband med denne proposisjonen, meiner Brandtzæg som har god tru på at lovframlegget vil få fleirtal i Stortinget.

Ukultur

– Det er bra at regjeringa har teke tak i dette emnet på ein ordentleg måte. Dersom det oppstår eit spørsmål om forskingsfusk, vil ein kunne gå til eit organ utanfor institusjonen, seier Bjørn Øgaard, leiar i Forskerforbundet ved Universitetet i Oslo. Øgaard er positiv til at Djupedal har understreka at han har tillit til forskarane og at forskarane framleis må ha ein stor grad av fridom. Øgaard har notert seg at fleire framstående norske forskarar trur at litt fusk kan vere utbreidd.

– Det kan nok vere ein del ukultur å ta fatt i, som ikkje er direkte fusk. Det kan vere feil bruk av metode, modellar eller statistikk, som ikkje ein gong treng vere medvite, seier Øgaard og nemner eit anna døme – skiving av oversynsartiklar:

– Forskarar kan verte freista til å utelate artiklar som går på tvers av det ein har funne utanfor. Dersom slikt vert oppdaga, og forskaren ikkje vil endre på det, er det godt å ha eit organ å vende seg til. Men det viktigaste er at forskarane og forskingsmiljøa er medvitne om det forskningsetiske ansvaret.

Av Kjetil A. Brottveit

Kritiske til karakterer

Flere av UiOs dekaner mener kvalitetsreformen fortjener stryk, skriver Universitas.

– Det er svært uheldig å bruke ECTS som primær karakterskala, sier prodekan for studier ved Juridisk fakultet (JF), Finn Arnesen. Han er ikke den eneste universitetslederen som er skeptisk til det nye kvalitetsreformerte karaktersystemet.

– Den grunnleggende feilen er koblingen til ECTS, hvor det er meget sterke føringer på fordelinger, mener Knut Fægri, dekan på Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN). Høsten 2003 lanserte kvalitetsreformen et nytt karaktersystem, internasjonalt i snitt og normalfordelt. European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) er egentlig et verktøy for å sammenligne karakterer mellom europeiske land. Vanligvis brukes det for å regne nasjonale karakterer over til ECTS, men her hjemme har vi latt mellomregningene ligge, og gir rett og slett karakterer som i teorien skal passe som hånd i hanske til omregningssystemet. – Når vi skal bruke ECTS også som nasjonalt karaktersystem, gir det oss mindre frihet til å utforme egne retningslinjer, mener Asbjørn Rødseth, dekan ved Samfunnsvitenskapelig fakultet.

Ja vel, herr statsråd

Øystein Djupedal sier i et intervju i Universitetsavisen at han tror det blir krevende å nå målene i forskningsmeldingen.

– Målene i forskningsmeldingen er krevende, svært krevende, sier Djupedal. Innen 2010 skal tre prosent av Norges bruttonasjonalprodukt gå til forskning. En prosent skal komme fra staten, to prosent av næringslivet. I kroner og øre vil det si at næringslivet må bidra med 23 milliarder kroner mer enn i dag.

– Vi jobber for å trappe opp statens bidrag og tenker igjennom alle mulige måter for å få næringslivet til å forske mer.

– Nå skal vi evaluere kvalitetsreformen. Det er vanskelig å svare konkret på hvordan kvalitetsreformen har fungert på såpass kort sikt. Kanskje blir det noen forandringer i for eksempel finansieringsmodellen, sier Djupedal.

– Jeg så på TV forleden dag at forskjellige politikere fortalte om hvilke triks de bruker når de får et spørsmål de ikke vil svare på. Hva er dine triks?

– Da svarer jeg at det er institusjonenes ansvar.

Per Brandtzæg har vore svært skeptisk til for byråkratiske kontrollordningar. – Eg har ikkje noko kritisk å seie om proposisjonen, seier Brandtzæg og høyrast nesten forundra ut.

Fakta

Granskingsutvalet

Regjeringa føreslår å opprette eit "Nasjonalt utvalg for gransking av uredelig forskning" (Granskingsutvalet). Regjeringa har lagt fram ein proposisjon for lovregulering av verksemda til utvalet. Stortinget kjem truleg til å handsame lovframlegget i løpet av våren.

Frå innhaldet i proposisjonen:

- Granskingsutvalet skal granske påstandar om uheiderleg forskning.
- Utvalet skal berre vurdere om uheiderleg forskning har funne stad eller ikkje.
- Ansvaret for eventuelle sanksjonar ved overtramp ligg til institusjonane.
- Forskarar kan anke ytringar frå Granskingsutvalet. Sakene er unnateke offentlegheit fram til dei er ferdig handsama.
- Dei nasjonale komiteane for forskingsetikk skal lovfestast.

Debattemte:

Kan vi stole på forskinga og forskaren?

Forskerforbundet ved Universitetet i Oslo arrangerer ope debattmøte om dette emnet i Georg Sverdrups hus, onsdag 10. mai kl 13. Representantar frå politikk, media, industri og forskning skal delta.

Fusjon

Tromsø får superuniversitet

UiTø-rektor Jarle Aarbakke og HiTø-rektor Ulf Christensen jobber på spreng for å klare en sammenslåing til 1. januar 2008. Beslutningen kom på et felles styreseminar 23. mars – som lyn fra klar himmel på dekanene.

Bare én uke før et felles, lukket styremøte med Universitetet i Tromsø (UiTø) og Høgskolen i Tromsø (HiTos), fikk dekanene ved UiTø høre om fusjonsplanene. Møtet hadde én sak på dagsorden, nemlig å slå sammen de to store utdannings- og forskningsinstitusjonene i Tromsø. Ifølge anonyme kilder er tidsplanen 1. januar 2008. Fusjon har vært luftet ganske lenge; rapporten "Venner for livet" ble lagt fram av tidligere UiTø-rektor Tove Bull for seks år siden.

– *Hvorfor en så rask avgjørelse om fusjon med Høgskolen i Tromsø?*

– Det bygget seg opp en lett forståelig utålmodighet i styret ved høgskolen, som har klare behov for å utvikle mastertilbud som er komplementære med oss. Tiden er inne fordi vi har fått på plass kvalitetsreformen, ny styring og ledelse ved universitetet, samt NOK-UTs godkjenning av kvalitetssikringssystemet vårt, kommenterer UiTø-rektor Jarle Aarbakke, som nylig begynte på sin andre rektorperiode. Aarbakke er overbevist om at forskningen i Tromsø vil tjene på en sammenslåing.

– De som er bekymret for forskningen, har ikke noen grunn til å være mer bekymret på grunn av fusjonsplanene, sier Aarbakke.

– Lite gunstig

Avdelingsledere og tillitsvalgte ved UiTø som Forskerforum har snakket med er imidlertid ikke beroliget over fusjonsplanene.

Dekan ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved UiTø, geologiprofessor Tore Vorren, sier at beslutningen kom "som lyn fra klar himmel". En uke før det felles styremøtet i slutten av mars ble UiTø-dekanene varslet at dagsordenen var fusjon med Høgskolen i Tromsø.

– Jeg tror det er så enkelt at styrene ved de to institusjonene følte at saken har vært varm hele tiden. De har antakelig hatt den oppe ved flere samlinger og simpelthen glemt at de som ikke er med i disse styrene, har trodd at saken var lagt på is, sier Vorren. Han viser til høringsen av "Venner for livet"-rapporten i 2000, hvor hele universitetet etter Vorrens oppfatning var skeptisk til en fusjon.

– Fokuset på forskningsproduksjon de siste årene gjør det lite gunstig å ta inn en høgskole som har publiseringsaktivitet lavere enn UiTø. Universitetet ligger lavest av breddeuniversitetene med 1,3 forfatterandeler per førstestilling, og det blir neppe lettere å ta igjen det tapte med høgskolen innlemmet, sier Vorren. Han etterlyser en debatt hvor hele universitetssammenfallet blir tatt med – før en fusjon kan vedtas.

Desentralisert forskningstid

Tillitsvalg for Forskerforbundet ved HiTø,

Universitetet i Tromsø tyr til individuelle avtaler om arbeidstidsfordeling for å gjøre porten bred nok til fusjon med Høgskolen i Tromsø i 2008. (Foto: Therese M. Lindseth)

Hilde Blix, sier til Forskerforum at hun offisielt ikke hadde kjennskap til fusjonsmøtet med universitetet.

– Vi var ikke informert om at sammenslåing sto på møteplanen. Man var kanskje redd for at det skulle bli bråk dersom det ikke ble noe av denne gangen heller, sier Blix, som legger til at diskusjonen om fusjon lenge har vært ventet. Hun karakteriserer undervisningspresset som sterkt ved høgskolen.

– Vi er opptatt av den avtalen som universitetet har hatt om arbeidstidsfordeling – som ikke lenger er fullt så gyldig. Dette gjør at vi er nødt til å følge fusjonsprosessen veldig nøye framover, sier Blix.

Felles avtale om arbeidstidsfordeling for vitenskapelig ansatte står imidlertid for fall ved UiTø. Rektor Aarbakke har en uttalt strategi om å desentralisere arbeidstidsfordelingen til instituttene.

– Jeg vet ikke om dette har nådd dere nede i sør, men planen er at våre 29 instituttledere skal bruke ett viktig verktøy, nemlig å gjøre

individuelle avtaler om fordelingen mellom forskning, undervisning, formidling og andre oppdrag. Som vitenskapelig ansatt tar du kontakt med din leder og gjør en personlig, tidsbegrenset avtale, sier Aarbakke.

Blankt avvist

Aarbakkes planer om individuelle avtaler blir blankt avvist av Forskerforbundet ved UiTø.

– Individuelle avtaler om forskningstid synes jeg er noe tøv, sier lokallagsleder Monica Martinussen ved UiTø. Martinussen viser til at tidligere fusjonssamtaler med HiTø har strandet på spørsmål om den individuelle forskningsretten.

– Vi vet ikke konsekvensene for forskningstiden verken for universitetet eller en ny sammenslått institusjon, sier Martinussen. Hun stiller seg imidlertid bak erklæringen fra Jarle Aarbakke om å satse på forskning.

Av Andreas Høy Knudsen

HiTø-rektor: – Top-down beslutning

Rektor Ulf Christensen ved Høgskolen i Tromsø viser til at beslutningen om igangsetting av fusjonsprosessen på det lukkede felles-styremøtet i slutten av mars ikke kom som noen overraskelse på den faglige ledelsen ved høgskolen. Han viser til jevnlig møter med dekanene ved høgskolens fire avdelinger, der behovet for en avklaring har økt på den siste tiden. HiTø har prioritert FoU-aktiviteten sin på aksjonsforskning, profesjonskunnskap og profesjonsutdanningsdidaktikk. Førstestillingene kan søke om inntil 30-40 prosent FoU-andel, og 20-30 prosent for lektorene.

– Alle som tok ordet under møtet, uttryk-

te at de ville gå videre med fusjonsprosessen. Vi fikk en protokoll som sier at administrasjonen ved de to institusjonene skal legge frem et beslutningsgrunnlaget for en sammenslåing, sier Christensen. Når beslutningsgrunnlaget blir lagt fram, vil dato for eventuell fusjon bli bestemt.

– Mye vann har rent i havet siden Niemiutredningen forelå i 2000, så vi må ha et nytt beslutningsgrunnlag, sier Christensen. Rektoren mener beslutningen om fusjon må være top-down, med en parallell bottom-up prosess om implementeringen, hvor de tillitsvalgte er part.

Forskningspolitikk

- Lukka prosess i Forskningsrådet

Forskningsrådet får sterk kritikk for planlegginga av eit senter for molekylærmedisin ved Universitetet i Oslo. Andre fagmiljø meiner seg forbigått, og Universitetet i Bergen reagerer på at prosessen har vore for lukka.

I kva grad skal alle relevante fagmiljø involverast ved opprettinga av eit offentleg finansiert forskningssenter? Planlegginga av eit nytt senter for molekylærmedisin i Oslo aktualiserer spørsmålet.

Universitetet i Bergen (UiB) fann prosessen så lukka og tvilsam at dei reagerte i form av eit brev til Forskningsrådet. Brevet er signert direktør Kåre Rommetveit og rektor Sigmund Grønmo, men seniorrådgjevar Ivar Lossius var sterkt delaktig i innhaldet.

- Brevet er den venlege versjonen, seier Lossius i forskningsavdelinga ved UiB til Forskerforum.

Saknar open invitasjon

UiB fekk i vinter kjennskap til at Noregs Forskningsråd og Universitetet i Oslo (UiO) hadde planar om å opprette eit molekylærmedisinsk senter ved UiO.

- Vi støttar initiativet frå UiO, men er kritiske til at Forskningsrådet ikkje hadde vald ut fagmiljø etter ein open invitasjon. Dei har brukt ein tre år gamal evalueringsprosess som grunnlag, seier Lossius. Han siktar til ei utlysing innanfor ei fellesnordisk satsing på fagfeltet (sjå ramme).

- Vi ynskjer større openheit og var ikkje nøgde med saksgangen, seier Lossius.

Utepekt leiar

Etter at UiB reagerte på det dei oppfatta som ein svært lukka prosess, inviterte UiO og Forskningsrådet alle universiteta til møte 15. februar. Lossius var til stades på møtet der dei fekk opplyst at senteret er tenkt som ein

norsk "node" i et nordisk nettverk for molekylærmedisin. Siktemålet er å få i stand eit partnerskap mellom dette nettverket og den internasjonale forskingsstiftinga EMBL (sjå ramme). Lossius var ikkje heilt nøgd med det han fekk høyre:

- Prosessen hadde kome relativt langt, blant anna ved at dei ynskte ein spesiell person som leiar, seier Lossius. Han nemner ingen namn, men Forskerforum kjenner til at det dreier seg om Kjetil Taskén. Lossius meiner fagmiljø i Bergen og Trondheim òg burde ha vore vurdert, men ynskjer ikkje omkamp om lokalisering.

Internasjonal utlysing

- For oss er det ok at eit slikt senter vert lagt i Oslo, men Forskningsrådet bør ta eit par steg tilbake for å sikre senteret nasjonal legitimitet og støtte. Planen er å pøse pengar inn i fagmiljø som alt er sterke, som Universitetet i Oslo og Rikshospitalet - Radiumhospitalet. Ein må ha sideblikk til andre universitet og helseforetak, og ressursprosessen bør vere nasjonal, seier Lossius som tilrår denne framgangsmåten:

- Forskningsrådet bør etablere ei styringsgruppe som kan leggje premissa ved å tilsette direktør og sette inn eit "advisory board". Gruppeleiarar ved senteret bør tilsettast etter ei open internasjonal utlysing. Etter å ha gjort denne jobben, kan styringsgruppa løysast opp, seier Lossius.

- Parallele prosessar

Johan R. Lillehaug er instituttleder ved Molekylærbiologisk institutt, Universitetet i Bergen. Han tykkjer òg prosedyren kring opprettinga av senteret har vore uklår. Han viser til

at senteret heilt uventa dukka opp i eit anna dokument frå Forskningsrådet i vinter.

- Kunnskapsdepartementet hadde bede Forskningsrådet om å sjå på korleis ein kan styrke naturvitskapleg forskning, deriblant biomedisin. Der er senteret for molekylærmedisin plutsleg nemnt, så her har det tydelegvis vore parallelle prosessar.

Lillehaug sluttar seg til kritikken frå Lossius:

- Dersom ein skal ha mulighet til å gjere suksess, kan ikkje potensielle deltakarar få bestemme det faglege innhaldet hjå senteret. Den faglege strategien bør leggst etter at internasjonale fagmiljø har gjeve råd, og innhaldet bør definierast før ein tilset folk. Kanskje Oslo har det beste fagmiljøet på dette feltet, i så fall er det flott, men det er ikkje gitt at dette gode fagmiljøet tener eit slikt senter best, seier Lillehaug.

EMBL som aktiv partner?

Han spør kva rolle EMBL skal spele i etableringa av senteret - ei stifting han kjenner godt etter tidlegare å ha vore norsk representant i deira "council".

- Skal EMBL vere aktiv partner, eller eventuelt kome inn seinare? spør Lillehaug. Han viser til etableringa av Sars-senteret ved UiB i 1997 (Sars International Centre for Molecular Marine Biology):

- I 2003, etter seks år, fann EMBL det strategisk rett å etablere ein partnerskapsavta-

Den tunge forskingsinstitusjonen EMBL er ein attraktiv samarbeidspartner. Biletet er frå hovudkvarteret i Heidelberg, Tyskland.

(Foto: Photolab, EMBL)

Støtter interesseregister

Jussprofessor ved Universitetet i Bergen Jan Fridthjof Bernt har foreslått et offentlig register for forskere som driver næringsvirksomhet ved siden av. Nå får han støtte fra universitetsdirektøren og sentrale politikere, skriver På Høyden.

- Det er helt klart at det nå blir en registrering av alle sidegjøremål. To spørsmål må avklares. Det ene er om registreringen skal skje i et register på sentralt nivå for hele universitetet, eller lokalt på instituttnivå. Det andre er spørsmålet om registeret eller registrene skal være åpent tilgjengelige, uttaler universitetsdirektør Kåre Rommetveit til Bergens Tidende. Kunnskapsminister Øystein Djupedal vil ikke arbeide for noe sentralt register:

- Det kan vel være tvilsomt om det er hensiktsmessig å ha et omfattende sentralt register av denne typen. Det viktigste må være at arbeidstakerne er åpne overfor arbeidsgiver om hvilke bistillinger eller verv de påtar seg på fritiden, og at institusjonene innehar nødvendig oversikt, sier statsråden til På Høyden.

Fakta

Nytt senter for molekylærmedisin

Molekylærmedisin er eitt av satsingsfeltene innanfor forskningssamarbeidet "Nordic Centres of Excellence Programme". Programmet, som varar i perioden frå 2004 til 2009, har gjeve stønad til tre prosjekt innanfor molekylærmedisin. Blant desse er nettverket WIRED med professor Ole Petter Ottersen som prosjektdirektør. Ottersen er direktør for Centre for Molecular Biology and Neuroscience (CMBN) ved UiO.

Når UiO og Forskningsrådet no planlegg å opprette eit senter for molekylærmedisin, har det teke utgangspunkt i dette fagmiljøet. Bak planane om det nye molekylærmedisinsenteret står òg Anne-Brit Kolstø, tidlegare prorektor ved UiO, no professor ved Avdeling for farmasøytisk biovitenskap. Kjetil Taskén, direktør ved Biotechnology Centre of Oslo, eit forskningssenter under UiO, er tiltenkt stillinga som direktør.

Er avstanden mellom Universitetet i Oslo, Kunnskapsdepartementet og Forskningsrådet for stutt? Fleire kjelder Forskerforum har vore i kontakt med ymtar om at dette er tilfellet. (Foto: Scanpix)

le med Sars-senteret. Fyrst då meinte dei at senteret var av ein slik kvalitet at dei fann det nyttig å samarbeide.

Tilbakeviser kritikk

Hilde Jerkø ved Forskningsrådet forsvargar handlemåten.

– Utveljinga har vore på basis av ein nasjonal konkurranse som var kunngjort ope. Nordic Centre of Excellence vart utlyst innan same tematikk, og søknader frå heile Norden vart vurdert av ein internasjonal komité. Forskningsrådet vurderer at ein ny nasjonal konkurranse ikkje ville ha tilført ny informasjon, seier Hjerko, avdelingsdirektør i Avdeling for biologi og biomedisin, Divisjon for vitenskap.

– Forskningsrådet oppfattar at Universitetet i Bergen støttar denne avgjerla gjennom brevet av 1. mars, seier Hjerko og siterer: "Universitetet i Bergen støttar arbeidet med å etablere et senter for molekylærmedisin i Oslo

som kan inngå i et nordisk nettverk og et fremtidig samarbeid med EMBL."

– *Er evalueringsprosessen kring Nordic Centre of Excellence Programme eigna som grunnlag i denne sammenhengen?*

– Forskningsrådet må alltid vurdere kva som er best eigna framgangsmåte, dette gjeld både eksterne og interne kostnader ved slike prosessar.

– *UiB meiner ei nasjonal styringsgruppe bør tilsette direktør og "advisory board". Kva meiner Forskningsrådet om dette framlegget?*

– Det er ikkje teke stilling til kva styringsform noden skal ha, men styrestrukturen vil kome på plass så snart vi veit om det kjem pengar til dette via statsbudsjettet. Det er ei sams forståing mellom UiO og dei andre fagmiljøa om at dette skal vere ein nasjonal node, og UiO vil jobbe for ei god nasjonal koordinering.

– *Forskningsrådet har i følgje UiB ikkje svara på brevet deira. Kjem det til å skje?*

– Ja, Forskningsrådet vil svare på brevet frå UiB, seier Hjerko.

Av Kjetil A. Brottveit

Fakta

EMBL

European Molecular Biology Laboratory (EMBL) er ein framstående forskingsinstitusjon med base i Heidelberg, Tyskland. EMBL har òg forskingssenter i Storbritannia, Frankrike og Italia. I 2001 kom det eit initiativ frå EMBL om å etablere eit nordisk senter i molekylærmedisin. 18 medlemsland, blant dei Noreg, bidreg til grunnfinansieringa av EMBL.

Ian Mattaj, generaldirektør i EMBL, heldt eit ope føredrag ved Universitetet i Oslo 20. mars. Der tok han føre seg dei nye forskingsprogramma til EMBL og framtida for europeisk molekylærforskning.

Dansk globalisering

Den danske regjeringa la nyleg fram eit strategidokument om globalisering. Det inneheld 333 punkt som skal setje Danmark betre i stand til å møte utfordringane frå globaliseringa. I eit avsnitt om høgare utdanning heiter det at Danmark må ha universitet i verdsklasse, ikkje minst når det gjeld å omsetje forskingsresultat til nye teknologiar, prosessar, varer og tenester. I dei konkrete handlingspunktta vert det halde fram at basisløyvingane til universiteta frå og med 2008 skal verte fordelte etter kvalitetskriterium, at sektorforskninga skal verte integrert i universiteta, at "eliteutdanningar" skal utfordre dei flinkaste studentane og at universiteta skal få større fridom i å tilsetje dei beste forskarane. Samtidig heiter det at høgskuleutdanningane skal svare til behova i samfunnet.

Legg ned nettutdanning

I 2001 lanserte universiteta Oxford, Stanford og Yale eit sams transatlantisk prosjekt for nettbasert utdanning. Det fekk namnet AllLearn og har sidan starten hatt 10 000 studentar frå 70 land. Men kostnadene for denne typen utdanning har vorte for høge, og prosjektet har slite med eit stort akkumulert underskot. No vert verksemda lagt ned, og i ei melding på heimesida til AllLearn viser ein til at dei tre universiteta kjem til å halde fram med sine eigne fjernundervisningsopplegg. Ein representant for Oxford universitet seier til The Guardian at ein reknar med å presentere 18 nye fjernundervisningskurs i året som kjem.

Nobelprisvinnar satsar på utdanning

Det er nok ikkje ofte at ein nobelprisvinnar satsar meir på grunnutdanning enn forskning. Men no skal Carl E. Wieman, som fekk Nobelprisen i fysikk i 2001, forlate University of Colorado i Boulder for å leie eit utdanningsprosjekt ved University of British Columbia (UBC) i Canada. Wieman har tidlegare fått utmerkingar for engasjementet sitt i grunnutdanninga av naturvitenskap, og no kan han vie seg meir til sine eigne strategiar på feltet. UBC har sett av 67 millionar kroner til dette prosjektet dei neste fem år. Wieman har tidlegare hevda at det finst mykje kunnskap om korleis ein kan gjere den naturvitenskaplege grunnutdanninga betre. Han meiner at spesielt dei tunge forskingsuniversiteta burde investere meir i undervisninga.

Norske pensjoner er lave

Tall fra Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) viser at 16 OECD-land har bedre offentlige pensjonsordningar enn Norge, skriver Bergens Tidende. I OECD-landene vil ein person med ein gjennomsnittlig lønn få ein pensjon etter skatt som utgjør 68,6 prosent av inntekten etter skatt. Dette snitt-tallet skjuler store variasjonar, fra Italia med 90 prosent til Storbritannia med 46 prosent. I Norge er kompensasjonsgraden i snitt 63 prosent av lønnen. Blant de europeiske OECD-landene er det bare seks land som har lavere offentlig pensjon etter skatt enn Norge. 16 land har høyere ytelser. Tyskland, Italia og Østerrike har de mest sjenerøse offentlige pensjonssystemene.

Nye universitetet

Fotfolket murrar mot forskingsvilkår

Tillitsvalde ved høgskulane i Agder og Bodø meiner jakta på universitetsstatus fører til mindre forskningstid for store grupper av vitenskapleg tilsette. Personaldirektør Rune Madland ved Høgskulen i Bodø hevdar det motsette.

Høgskulen i Agder (HiA) og Høgskulen i Bodø (HBO) har lenge hatt universitetsambisjonar, og no er dei svært nær å nå målet. For å leve opp til krava om fem mastergrads- og fire doktorgradsstudium, må dei spisse det faglege tilbodet. Dette går ut over FoU-tida til dei tilsette på "golvet", meiner hovudtillitsvald Jorunn Ubostad ved HBO.

– Tilsette murrar

Høgskulelektorane må ofte nøye seg med at 10 prosent av arbeidstida går til forskning og utvikling. Då får ein berre tid til litt fagleg oppdatering. Høgskulelektorata går i retning av å verte reine undervisningsstillingar. Det er heilt opplagt at leiinga har interesse i ei slik utvikling. Då kan dei som har prova at dei kan forske, verte frikjøpt meir, seier Ubostad.

Ho meiner denne tendensen er sterkast ved lærar- og sjukepleiarutdanningane ved Profesjonshøgskolen – ei av fire avdelingar ved HBO.

– Vi har ein FoU-ressurs på 26-27 prosent på avdelinga og har ikkje fått ekstra ressursar i samband med universitetsplanane. Samtidig er vi den avdelinga som produserer flest studentar og studiepoeng, seier Ubostad. Ho meiner dermed at profesjonsutdanningane slik må betale for universitetsplanane.

– Det er ein del murring blant dei som ber

børa. Det går for i ein periode å løfte i flokk, men dersom løftet er urettferdig fordelt, bør det ikkje vare for lenge, seier Ubostad.

– Målretta kompetanseheving

Personaldirektør Rune Madland meiner universitetsambisjonane snarare har gjeve dei lågare stillingsgruppene betre FoU-vilkår.

– Vi arbeider målretta for å heve kompetansen ved profesjonsutdanningane. Rundt 80 av dei fagleg tilsette ved Profesjonshøgskulen er utan fyrstekompetanse. Av desse er om lag 25, altså nesten 30 prosent, inne i treårige løp med 40-50 prosent FoU-tid og tilsvarende redusert undervisningsbelastning. Blant anna deltek vel 10 i fyrstelektorprogram, seier Madland. Han presiserer elles at FoU-rettane ikkje er knytt til stillingskategoriar.

– Det er opp til avdelingsleiinga å fordele forskningstid til kvar enkelt. Personleg interesse og kvalifikasjonar vert vurdert. I realiteten har professorar 50 prosent forskningstid, fyrsteamanuensar ligg på 35 til 50 prosent, medan høgskulelektorane har 10 prosent. Utover dette må dei søkje, og dei kan få gjennomslag ut frå to prinsipp: Enten at det går inn i eit kvalifiseringsløp til fyrstelektor eller fyrsteamanuensis, eller at ein har eit svært godt prosjekt, seier Madland.

Universitetsambisjonane går utover forskningstida til høgskulelektorane, meiner hovudtillitsvald Jorunn Ubostad ved Høgskulen i Bodø. (Foto: Birgit Røe Mathisen)

Kven får forskningstermin?

Ved Høgskulen i Agder har høgskulelektorane òg i utgangspunktet ein FoU-del på 10 prosent. I kva grad kan denne gruppa få utvida FoU-tid eller forskningstermin? Styret ved HiA presiserte nyleg at tildelingane av forskningstermin dels kjem an på kva stillingskategori søkjaren tilhøyrer.

– Ein høgskulelektor søkte om forskingstermin, men saka vart ikkje ein gong handsama då dette var ein lektor. Arbeidstakarorganisasjonane bad i eit brev styret om ei avklaring og ei presisering av kriteria som gjeld, men fekk dessverre ikkje svaret vi ynskte oss, seier Frøydis N. Vik, tillitsvald i Forskerforbundet ved HiA. Styret svarte at vedtaket måtte tolkast slik: fakulteta skal leggje vekt på stillingskategori, vitenskapleg kompetanse og produksjon og kvaliteten på søknaden.

– I tillegg er det mogeleg å søkje eige fakultet om ekstra FoU-timar utover fast tildeling.

– Matteus-effekt

Vik tolkar dette som at høgskulelektorar berre kan nå opp når det manglar kvalifiserte søknader frå dei høgare stillingsgruppene.

– Dei som er aktive innan FoU burde ha sjanse til å få forskningstermin – uansett stillingskategori. For dei som er lite forskingsaktive, kan 10 prosent vere nok, seier Vik. Ho understrekar at Forskerforbundet ved HiA er samde i innstillinga frå KUF-komiteen på Stortingsskomiteen som seier at vi skal ha kombinerte forskings- og undervisningsstillingar ved både ved universitet og høgskular.

– Vi er uroa for at overgangen til universitet føre til ei utvikling der dei som underviser mykje, til dømes i profesjonsutdanningane skal få enda mindre FoU-tid. Organisasjonene etterlyser ei større satsing på kvalifiseringsprogram, til dømes fyrstelektorprogram, slik at Matteuseffekten ikkje vert for sterk – dei som har lite, får minst.

Ved Høgskulen i Agder har høgskulelektorane i utgangspunktet ein FoU-del på 10 prosent.

(Foto: Scanpix)

Av Kjetil A. Brottveit

Høyere utdanning

– Lite politikk i Kunnskapsdepartementet

– Politisk ledelse i Kunnskapsdepartementet synes å skyve alle forslag og politiske beslutninger foran seg på ubestemt tid, hevder Forskerforbundets generalsekretær.

Statssekretær Åge Rosnes i Kunnskapsdepartementet hadde lite nytt å komme med på Unios konferanse om høyere utdanning og kvalitetsreformen i april. Trykket på barnehage- og grunnskolesektoren ser ut til å senke regjeringens kunnskapspolitiske ambisjoner om høyere utdanning.

– Vi venter

– Vi venter på evalueringen av kvalitetsreformen, var statssekretær i Kunnskapsdepartementet Åge Rosnes' forklaring til en utålmodig utdanningssektor.

– Og institusjonene må selv finne løsningsene på spørsmål om særavtale, styring, finansiering, var statssekretærens signal.

Generalsekretær i Norsk forskerforbund Kari Kjenndalen er bekymret over regjeringens manglende planer for høyere utdanning.

– Vi registrerer med økende uro at politisk ledelse synes å skyve alle forslag og politiske beslutninger foran seg på ubestemt tid. Særlig tydelig blir dette når det gjelder kvalitetsreformen, der de så langt ikke har signalisert noen vilje til å gå inn i evalueringer før

en ny stortingsmelding foreligger, kommenterer hun.

Mangler initiativ

Hun mener statssekretærens foredrag også var fritt for nyheter.

– Mangelen på initiativ er bekymringsfull med tanke på nødvendigheten av en offensiv satsing på sektoren i budsjettsammenheng, mener Kjenndalen.

– Samtidig er det tydelig at ansvaret for utviklingen på alle områder fortsatt skal legges på den enkelte institusjon. Det er et tankekors at politikerne tilsynelatende ikke ønsker å utøve politisk innflytelse når de først har kommet til makten, påpeker hun.

Handlingslammet

Også leder i Unio, Anders Folkestad, deler Kjenndalens bekymring.

– Det virker som om høyere utdanning er i en handlingslammet konsensusituasjon. Det er vanskelig å skjønne helt hva denne passiviteten skyldes. Men vi har i alle fall en politisk ledelse i Kunnskapsdepartementet som toer

sine hender, og venter på en evaluering og eventuelt hva Stortinget vil mene.

– Her trengs det større press på politikerne, oppsummerte Unio-leder Anders Folkestad etter konferansen.

Av Ingar Myking

Kunnskapsdepartementet vil vente til evalueringen av Kvalitetsreformen er ferdig før han gjør nye grep med norske høyere utdanning. (Foto: Ingar Myking)

SV-politikk mot fagforeninger

Først får Djupedal gjennomslag i Arbeidsretten for å oppheve de sentrale retningslinjene som slo fast at forskere ved landets fremste læresteder har rett til å forske like mye som de underviser. Og nå vil han ta fra de ansatte retten til å forhandle når lærestedene gjør organisasjonsendringer.

Omorganiseringer, omstillinger og nedleggelser har blitt hverdagen for ansatte i ved stadig mer markedsutsatte høyskoler og universiteter. Forskerforbundet og andre fagforeninger i høyere utdanning jublet derfor over den nylig reviderte Hovedavtalen. Her ble det slått fast at tjenestemannsorganisasjonene har forhandlingsrett i omorganiseringer ved lærestedene. Nå viser det seg at Øystein Djupedals kunnskapsdepartement tolker avtalen annerledes.

Under Sv-ledelse innrømmes ikke de fagorganiserte å forhandle i omorganiseringssaker. Departementet argumenterer med at Lov om universiteter og høyskoler åpner for å ikke gi de ansatte en forhandlingsrett som andre statsansatte har. "I den utstrekning det skulle være motstrid mellom avtale og lov, går lovens bestemmelse foran", skriver departementet i et brev til Universitetet i Oslo. Departementet konkluderer med "det (kan) heller ikke føres forhandlinger med tjenestemannsorganisasjonene om den interne organiseringen".

– Vi mener Kunnskapsdepartementet helt klart tolker Hovedavtalen i strid med den forståelsen staten og hovedsammenslutningene

la til grunn da de reviderte avtalen, sier Kolbjørn Hagen, leder i Forskerforbundet.

Han reagerer svært negativt på at departementet gir seg ut på å tolke Hovedavtalen på

egen hånd.

– Dette er et anliggende mellom Fornyingsdepartementet og hovedsammenslutningene, sier Hagen.

OECD vil styrke utdanninga

Tida då Europa konkurrerte mest med land med lågt utdanna arbeidskraft til låge kostnader er forbi for lenge sidan. I land som Kina og India er mykje av arbeidskrafta høgt utdanna, men framleis med relativt låge løner. Dette har ført til endring av spelereglane, heiter det i OECD-dokumentet "The economics of knowledge: Why education is key for Europe's success". Forfatteren Andreas Schleicher er leiar for statistikk og analyse i utdanningsavdelinga i OECD. Han held fram at utfordringa for Europas del er so-leklår: "education pays off – always". Men han åtvarar mot overtru på at ein berre kan sprøyte inn meir pengar. "Put simply, European school systems must learn to be more flexible and effective in improving learning outcomes. And, they must scale back the inherent class bias and sometimes catastrophically regressive way of funding existing educational opportunities – taxing the poor to subsidize educational opportunity for the rich – in existing systems." Han konstaterer òg at ein høgare eksamen alltid løner seg når ein samanliknar inntekter på ulike kvalifikasjonsnivå statistisk.

– Forskere trues til taushet

Forskere som går på tvers av sin forskningsinstitusjons offisielle syn, opplever å bli mobbet. De etterlyser retningslinjer for å uttale seg om politisk kontroversielle funn, skriver Aftenposten. Dette fremgår av et oppsiktsvekkende brev fra Havforskerlaget i Bergen til Norsk forskerforbund. Der tar man opp dilemmaet som oppstår når forskere sitter på vitenskapelig dokumentert kunnskap som er politisk kontroversiell, og som kan skade økonomiske interesser. Bakgrunnen for brevet er den aktuelle saken ved Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES), bekrefter Trygve Gytre, som har signert brevet. NIFES-saken dreier seg om seniorforsker Claudette Bethune og hennes uttalelser i flere aviser, bl.a. om at russerne kunne ha rett i sine anklager om høye verdier av kadmium i norsk laks. Det skjedde på et tidspunkt der hele det offisielle Norge mente å vite at russerne målte feil. Store nasjonaløkonomiske interesser sto på spill. Bethunes uttalelser førte til at ledelsen ved NIFES gikk ut med en pressemelding der instituttet tok sterkt avstand fra innholdet i hennes utsagn. Saken har også ført til at hun er presset ut av jobben.

Utdanningspolitikk

– Skjulte trusler fra Kunnskapsdepartementet

– Universitets- og høyskoleansatte gir en lite flatterende skildring av egne og kollegers holdninger og av studentenes manglende kunnskaper. Det er alvorlig dersom det er riktig. Det er minst like alvorlig dersom det er misvisende, sa statssekretær Åge Rosnes. Han siktet til professor Kai A. Olsen, bekreftet Kunnskapsdepartementet.

Det var i april, under Unios konferanse om høyere utdanning og kvalitetsreformen, at statssekretær Åge Rosnes i Kunnskapsdepartementet valgte å komme med en dårlig skjult advarsel til profilerte kritikere av kvalitetsreformen og bildet de gir av norsk høyere utdanning.

– Det er alvorlig dersom det er riktig. Det er minst like alvorlig dersom det er misvisende, sa statssekretær Åge Rosnes om kritikken av høyere utdanning i media.

Statssekretæren tok seg ikke tid til å presisere hva han egentlig mente med utsagnet, men en representant fra departementet, avdelingsdirektør Kari Østvedt, utdypet hva Rosnes siktet til.

– Det kan ikke være noen hemmelighet at det er professor Kai Olsen ved Høgskolen i Molde statssekretæren siktet til, sa Østvedt på direkte forespørsel under konferansen.

– Det er Olsens kommentarer om kolleger og deres forhold til ulike deler av reformen statssekretæren sikter til.

Professor Kai A. Olsen har skapt stor debatt etter at han i februar publiserte en kritisk rapport om tilstanden i norsk høyere utdanning. Nå oppfatter han det som om Kunnskapsdepartementet kommer med skjulte trusler mot ham. (Foto: Pål Høff)

Sjokkert Olsen

– Jeg er sjokkert over at en SV-topp kan komme med slike skjulte trusler, sier Olsen, som jobber ved Høgskolen i Molde og Universitetet i Bergen.

Professor Kai A. Olsen har skapt stor debatt de siste månedene etter at han i februar publiserte en svært kritisk rapport om reformen og tilstanden for norsk høyere utdanning på oppdrag for den konservative tenketanken Civita.

– Dette er sterk kost fra en SV-statssekretær. Helt utrolig, sier en svært overrasket Olsen til Forskerforum.

Han oppfatter det som en skjult trussel fra statssekretæren, og mener at SV må ha tatt på seg en ny politisk hatt.

– Jeg trodde SV forsvarte ytringsfrihet og ønsket debatt, men nå blir jeg i tvil, sier han.

Frykter ikke oppsigelser

– Jeg vil heller bli møtt med argumenter enn slike indirekte trusler. Undervisningspolitikk er ikke enkelt. Ingen har fasitsvarene, og da blir den åpne debatten viktig, sier Olsen.

Informatikkprofessoren understreker at han ikke er redd for å miste jobben.

– Som vitenskapelig ansatte har vi både rett og plikt til å si fra om noe er galt. Det gjelder også om det er norsk undervisningspolitikk vi kritiserer. Den finnes dessuten andre jobbtillbud. Det er som kjent mangel på folk med realfagsbakgrunn.

Olsen mener problemet med slike skjulte trusler er at andre kan la seg skremme til å delta i viktige samfunnsdebatter.

– Hadde trusselen vært åpen, var det bare meg som ville blitt rammet. Det kan jeg tåle.

Enorm respons

Olsen forteller at han har bygget rapporten sin på utredninger fra Norsk matematikktråd, diverse undersøkelser fra skoleverket, OECD-rapporter, egne data, egne erfaringer og meninger. Han presiserer at ingen til nå har klart å finne feil i det han har skrevet, ver-

Kvinner i forskning

Kvinneandelen blant professorene ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene har stått stille fra 2003 til 2005. Dette viser foreløpige tall fra NIFU STEP, presentert i nyhetsbrevet "Kvinner i forskning". Kvinnene utgjorde 17 prosent av professorene i UoH-sektoren i 2005. Ved universiteter og vitenskapelige høgskoler var andelen kvinner blant professorene den samme i 2005 som i 2003. De statlige høgskolene hadde i perioden en vekst på 2 prosentpoeng i andelen kvinner. Høyest kvinneandel blant professorene hadde humaniora med 28 prosent, mens teknologi hadde lavest andel med 6 prosent kvinner. Fortsetter veksten i kvinneandelen blant professorene på samme nivå som i den siste 20-årsperioden, vil samfunnsvitenskap som første fagområde oppnå likt antall av begge kjønn før år 2035. Tilsvarende kan forventes blant teknologiprofessorene hundre år senere.

Ja til norsk og engelsk

Fredag 31. mars la UiOs utvalg for språkpolitikk fram sin innstilling, som det har kalt "Snart to hundre. Universitetet i Oslo og språket i internasjonaliseringens tidsalder". "Ja, takk, begge deler" er konklusjonen på om norsk eller engelsk skal være fagspråk ved UiO, skriver Uniforum. To tredeler av dem som har svart på en spørreundersøkelse, og et flertall på alle fakulteter, ønsker at norsk skal forbli hovedspråket på UiO. Samtidig er det et sterkt ønske om at det må tilbys kurs i akademisk engelsk, fordi engelskkunnskapene ofte er for dårlige. Kulturelt ansvar, norsk som nasjonalspråk og bedre læringseffekt ble anført som de viktigste grunnene for å beholde norsk som viktigste undervisningsspråk. Også på medisin og MN-fakultetet er det et sterkt ønske om å utvikle den norske fagterminologien

Opprop for formidling

Det er et demokratisk problem at forskere belønnes for dårlig for å skrive på norsk, mener professor Anders Johansen. Han organiserer nå et opprop mot norske universiteter og høgskoler, ifølge Klassekampen. Flere norske profesorer slutter seg nå til et opprop i protest mot publiseringspolitikken ved norske universiteter. Dette er et demokratisk problem for norsk forskning, mener professoren i medievitenskap. I fjor ga han ut 750-sidersboka «Virksomme ord» om den politiske talens historie i Norge sammen med Jens Kjeldsen. Bak prosjektet ligger to års arbeid med omfattende dokumentasjonsarbeid. Men belønningen Johansen og Kjeldsen får for jobben, er mindre enn det forskere får for å skrive én artikkel hver på 20 sider i et internasjonalt tidsskrift.

Kampen om virkelighetsbeskrivelsen

Vi møter i en rekke sammenhenger beskrivelser og opplevelser av tilstanden i norsk skole og ved universiteter og høyskoler. Vi møter gjentagne ganger påstand om nivåsenking. Universitets- og høyskoleansatte gir selv en lite flatterende skildring av egne og kollegers holdninger og av studentenes manglende kunnskaper. Det er alvorlig dersom det er riktig. Det er minst like alvorlig dersom det er misvisende.

Det er grunn til å ikke avfeie bekymringsmeldinger, men det er viktig å få bedre grunnlag for debatten, og her vil både senere rapporter i evalueringen av kvalitetsreformen og SSBs undersøkelse av studentenes levekår, som vil bli publisert i løpet av 2006, gi oss data.

Utdrag fra statssekretær Rosnes aktuelle tale

ken i argumentasjonen eller i datagrunnlaget.

– Det skulle bare mangle. Disse dataene brukes også av mange andre, inklusive sentralbanksjefen.

Den profilerte kritikeren forteller at han har blitt møtt med en enorm respons etter at han publiserte rapporten om situasjonen i norsk utdanning. Han forteller at han også har fått mye støtte fra studenter. Med nærmest daglige avisoppslag, leserbrev og kronikker i media og mange personlige henvendelser føler han at han har truffet en viktig nerve i norsk kunnskapspolitikk.

– Hovedbudskapet mitt er at norsk høyere utdanning er innrettet etter tiden før vi fekk masseinstitusjoner, med få og flinke studenter. Masseuniversitetet, der alle kommer inn, krever en annen pedagogikk og andre former for organiseringer enn det vi har i dag.

Alvorlig problem

Han understreker at intensjonene med å skrive rapporten for Civita har vært å sette fokus på det han oppfatter som en rekke alvorlige problem for utdannings-Norge.

– Jeg har skrevet om utdanningspolitikk siden 2000. Jeg og mange av kollegene mine gleder oss ikke til å gå på jobb slik situasjonen har blitt. I en tid med fokus på å beskytte varslere (whistleblowers) trodde jeg ikke jeg kom til å møte slike forsøk på å stoppe en debatt.

– I utgangspunktet har ingen som går ut med kritikk noe personlig å tjene på det. Det er lett å henge de som kommer med de dårlige nyhetene. Tid til forskning har det blitt lite av i denne perioden. Siden rapporten kom, har temaet tatt mye tid i form av foredrag, offentlige debatter og kronikkskriving. Derfor er det oppsiktsvekkende at departementet signaliserer at de ønsker seg tjenestemenn som er lojale overfor deres politikk. Allerede i dag får universitetsansatte kritikk for å ikke delta i avisdebattene. Trusler fra departementet gjør det ikke lettere å gå ut, avslutter en opprørt Kai A. Olsen.

Svært uheldig

Leder i Norsk forskerforbund, Kolbjørn Hagen, var til stede på møtet og reagerte selv.

– Det er svært uheldig å trekke frem personnavn på en slik måte, sier Hagen.

– Først ble det stilt spørsmål om dette var et forsøk på å mistenkeliggjøre en hel gruppe forskere, men så ble det presisert fra departementet sin side at det var Kai A. Olsen det gjaldt. Mener de at han har fart med juks, får de ta affære. Viss ikke, bør departementet argumentere åpent og offentlig og ta synspunktene fra Olsen på alvor, sier Hagen

Rosnes avviser

Statssekretær Åge Rosnes avviser at han prøvde å komme med noen form for skjult trussel, og stiller seg uforstående til at han kan tolkes dit hen.

– Kai A. Olsen er bare en av mange flere kritikere, og vi ser det som positivt og bra at han og andre skaper debatt om reformen.

– *Hvorfor trekke frem Olsens navn?*

– Han er bare ett eksempel blant mange som har debattert reformen. Jeg går ut fra at det var en eksemplifisering, og slett ingen trussel iallfall.

– *Hva mente du med å si at det er "minst like alvorlig dersom det er misvisende?"*

– Viss folk viser til rapporter og forskning som ikke stemmer, er det selvsagt alvorlig. Men hovedbudskapet mitt var at vi må forholde oss til fakta og en ferdig evaluering før vi trekker noen konklusjoner. Jeg tenker særlig på påstandene om finansieringssystemet fører til at færre studenter stryker. Jeg har ikke sett beviser for dette, verken fra Olsen eller andre ennå. Det er alvorlige påstander som vi ønsker å få klarlagt.

– *Så du har ingen forståelse for at Olsen og andre på seminaret oppfatter det som om en mistenkeliggjøring av kritikerne?*

– Nei, overhodet ikke. Dette er tatt ut ifra sin sammenheng. Jeg mener bare vi må ha mer fakta. Det kommer klart frem i neste avsnitt av talen.

Av Ingar Myking

Statssekretær Åge Rosnes avviser at han prøvde å komme med noen form for skjult trussel. (Foto: Ingar Myking)

To av tre i mål

To av tre stipendiater avlegger doktorgraden. I gjennomsnitt går det 7 år fra kandidatåret til doktorgradsåret. Dette viser NIFU STEP's undersøkelse av kandidater med høyere grads utdanning uteksaminert i årene 1990-94, publisert som Arbeidsnotat nr. 10/2006: "Noen er innom, få blir, enkelte når til topps". Stipendiatandelen er høyest blant kandidater med naturvitenskapelig eller teknisk utdanning. I disse fagområdene avlegger dessuten en større andel av stipendiatene doktorgraden enn i de andre fagområdene. Hver fjerde kandidat har hatt en eller annen arbeidsmessig tilknytning til et universitet, høyskole eller forskningsinstitutt etter avlagt eksamen. Men de fleste av dem forsvinner til andre arbeidsplasser.

UiO og UiB betaler lite

Nye tall fra Nielsen Media Research viser at Universitetet i Oslo (UiO) befinner seg i bunnsjiktet når det gjelder å svi av penger på markedsføring overfor nye studenter, skriver Universitas. Mens NTNU og Universitetet i Tromsø punget ut med henholdsvis 606 og 841 kroner for hver nye student de skaffet seg, brukte UiO bare 305 kroner. Billigst unna slipper Universitetet i Bergen, med kun 198 kroner per nye hode. Tallene baserer seg på brutto annonsepriser. Ikke overraskende er det BI som kommer ut som den virkelige "big spender". Hele 5651 kroner per nye student legger BI på bordet for å tiltrekke seg nytt blod. Ifølge Klassekampen har annonsebudsjettet til landets utdanningsinstitusjoner økt med over 100 millioner de siste tre årene. Det er en økning på 54 prosent. Legger man til andre markedsføringstiltak, overstiger ifølge Klassekampen de samlede utgiftene en halv milliard kroner.

Nei til skatt på forskning

Administrerende direktør i Forskningsrådet, Arvid Hallén, frykter at norsk forskning kan tape mange hundre millioner kroner dersom forskningsinstituttene mister sitt fritak fra å betale skatt. Det er en flere år gammel skattetvist mellom Trondheim ligningskontor og forskningsstiftelsen SINTEF som har utløst denne forskningspolitisk viktige saken. Ifølge Adresseavisen har striden pågått siden 2001, da skattemyndighetene første gang hevdet at SINTEF ikke lenger skulle omfattes av unntaket fra skatteplikt i skatteleven. I september i fjor bestemte Trondheim overligningsnemnd at forskningsstiftelsen må betale inntekts- og formuesskatt fra og med skatteåret 2001. Hele 60 forskningsinstitusjoner i Norge risikerer å bli behandlet som skatteobjekter, dersom dette synet blir gjeldende. Dette innebærer at instituttene må bruke penger som ellers ville blitt investert i forskning til å betale skatt, og dessuten at instituttene får en annen status enn de har i dag når det gjelder å søke forskningsmidler i EU. SINTEF går nå til sak mot Staten for å slippe beskatningen.

Nye reformer

Museumsutvalet delte seg på midten

Bør universitetsmusea lausrive seg frå universiteta? Eit utval oppnemnd av Kunnskapsdepartementet greidde ikkje å bli einige om Noregs eldste akademiske institusjonar skal skiljast frå universitetsfellesskapet.

Kunnskapsminister Øystein Djupedal fekk ikkje eit eintydig råd då han tok imot utgreininga frå leiaren i universitetsmuseumsutvalet, Bjarne Rogan. NOU-rapporten "Kunnskap for fellesskapet" tek opp universitetsmusea, som forvaltar mange av dei viktigaste kulturskattane i landet, sine utfordringar i åra framover. Sjølv om utvalet på dei fleste punkt har vore einige, leverte dei frå seg ei delt innstilling på svært viktige punkt.

Utvalseleiaren Rogan har gått i spissen for fleirtalet på fem som foreslår at universitetsmusea bør frigjere seg frå universiteta.

- Vi foreslår at universitetsmusea bør bli randsonelinstitusjonar, og då er stifting den mest vanlege forma. Dei vil då bli sjølvstendige, samtidig som det ligg til rette for samarbeidsavtalar med universiteta, seier Rogan.

Forskning er grunnleggjande

Men mindretalet i utvalet er ikkje einige med Rogan.

- Vi meiner at forskning er heilt grunnleggjande for all annan verksemd ved eit universitetsmuseum, og vi trur at universitetsmusea vil ha dei beste vilkåra innanfor universiteta der det er store kunnskapsnettverk og infrastruktur for forskning. Det er avgjerande at forskingskvaliteten ved universitetsmusea er god, og difor vil det vere svært uheldig om dei vert flytta til eit miljø utan ein sterk forskningstradisjon, seier Axel Christophersen, direktør ved NTNU Vitskapsmuseet i Trondheim. Han representerer mindretalet i utvalet. Også den andre representantane for universitetsmusea, direktør ved Bergen museum Siri Jansen, og assisterande direktør hjå Riksantikvaren, Sissel Rønbeck, går inn for at universitetsmusea framleis skal tilhøyre universiteta.

Etter Rogan sitt syn er det ikkje forskinga som er problemet.

- Problemet er at det i dag er altfor svak formidling og for svak samlingsforvaltning ved universitetsmusea, uttaler Rogan.

Og heile utvalet støttar opp om at formidling og samlingar må prioriterast.

- Men vi ser ingen motsetnad mellom dette og samtidig satse på god forskning, seier Christophersen.

Slaktar tilstanden ved musea

Riksrevisjonen har tidlegare kome med krass kritikk av tilstanden ved norske universitetsmuseum, særleg når det gjeld forvaltninga av samlingane. Og utvalet følgjer opp denne kritikken. I tilstandsrapporten vert styringa av musea regelrett slakta. Basisutstillingane er gammaldagse, bevaringsforholda er elendige og besøket er for dårleg. Eit samla utval meiner at leiinga ved universiteta har vist svært lite interesse for musea sine, og at dei har blitt nedprioritert i den nye universitetsreforma.

- Universiteta har endra seg radikalt dei

siste åra, men musea er ikkje blitt følgt opp, uttaler Rogan.

Ønskjer tydlegare styring

Også mindretalet er einige i at universitetsmusea har gått for lut og kaldt vatn, og at styringa har vore altfor svak.

- Departementet må presisere overfor universiteta at dei er forplikta til å ta eit sterkare ansvar for musea sine. Vi meiner at problema kan løysast om departementet etablerer eit tydelegare styringsverktøy overfor universiteta, seier Christophersen.

Han meiner også ein bør få til eit tilpassa resultatbasert poengsystem ved universiteta som tek meir omsyn til forskinga sin eigenart ved universitetsmusea.

Men fleirtalet, med Rogan i spissen, meiner at universiteta aldri kjem til å etterkomme slike krav.

Fleirtalet i utvalet går i tillegg inn for at universitetsmusea må vere opne for konsolideringsprosessar, og også mindretalet ønskjer eit sterkare samarbeid med andre museum.

- Det er viktig at Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet blir einige om felles mål for museums politikken, uttaler Christophersen.

Einige om tiltak

Alle i utvalet ser ut til å vere einige om den dystre situasjonen ved universitetsmusea. Det er virkemidla dei i er ueinige om. Utvalet går inn for å løyve meir pengar til formid-

ling og digitalisering av samlingane, og ein vil gripe tak i basisutstillingane. I ti år framover skal det kvart år løyvast 40 millionar til utstillingane for at musea skal kome over den verste kneika, foreslår dei.

- Det er kanskje ikkje snakk om dei store summene. Men det sentrale er at universiteta no tek meir ansvar for musea sine, meiner Christophersen.

Han trur at ei fri stifting vil kome til å slite økonomisk, også i forhold til kompetanseutvikling.

- Universitetsmusea har større ressursar og større forskingskompetanse enn andre museum. Det tverrfaglege miljøet ved musea legg også til rette for at universiteta tek eit reelt ansvar for å byggje opp museologiutdanning og forskning, seier han.

Redd for konsekvensane

Dei fire som utgjør mindretalet er slett ikkje er glade for at utvalet leverer frå seg ei delt innstilling.

- Det vi er redde for, er at den diskusjonen som Rogan og fleirtalet no set i gang flyttar fokus bort frå det som er sentralt i innstillinga, nemleg å styrke den strategiske rolla til musea innetter i universitetssystemet.

Departementet sender no innstillinga ut på høyring, og det er avhengig av høyringsinstitusjonane kva som skjer vidare.

- Om dette resultatet vert for ullent, er vi redde for at innstillinga kan bli lagt i ein skuff, seier Christophersen.

- Det er ikkje forskinga som er problemet. Problemet er at det i dag er altfor svak formidling og samlingsforvaltning ved universitetsmusea, meiner utvalseiar Bjarne Rogan.

Ikkje lenger statstilsette

Hovudtillitsvald i Forskerforbundet ved Universitetet i Bergen, Bjarne Meidell, finn ikkje ein einaste god grunn til å fristille universitetsmusea frå universiteta. Han er redd for skinga og den faglege delen vil forsvinne.

– Eg skjønar heller ikkje kva fleirtalet i utvalet meiner med randoneinstitusjonar. Er det snakk om ei fri stifting, er ikkje dei museumstilsette lenger tilsette ved universiteta, og dei vil miste alle fordelar med å vere statstilsette, seier han.

– Eg tviler sterkt på at ei slik lausriving kan styrke musea. Her i Noreg har vi fem universitetsmuseum som er sterke kvar for seg. Dei fleste universiteta er planlagt ut ifrå desse musea, og det undrar meg at utvalet ikkje har nemnt universitetslova. Universitetsmusea er lovbeskytta, seier Meidell, som sjølv har vore museumsmann i 40 år.

Meidell har heller inga tru på eksterne styreleiarar, slik fleirtalet foreslår.

Foreslår konsolidering i Tromsø

Fleirtalet i utvalet meiner det særleg er aktuelt med konsolidering og samlokalisering av Tromsø museum og andre institusjonar i Tromsø som driv forskning og formidling, til dømes Polarmuseet og Nordnorsk Vitensenter.

Og museumsleiar ved Tromsø museum, Marit Hauan, er ikkje framand for tanken.

– Tromsø er ein liten stad, og vi har alt lufta tankar om alternativ til den løysinga vi har i dag. Men det er avgjerande for Tromsø Museum er at vi beheld vår fagleg tyngd. Det er som vitskapleg institusjon vi er attraktive for andre formidlingsinstitusjonar og museum.

Hauan er glad for den tydelige meldinga om at universitetsmusea er stemoderleg behandla økonomisk.

– Men forslaget om at universitetsmusea skal bli randoneinstitusjonar er heilt feilslått. Eg meiner Rogan tek heilt feil når han trur at dette kan gje universitetsmusea betre økonomi. Det vil bli steinhardt for eit museum i randoneiposisjon å skaffe seg midlar, for næringslivet er ikkje akkurat investeringskåte i forhold til denne typen institusjonar. Eg trur dette vil vere kroken på døra for vitskapleg verksemd ved musea, seier ho.

Sissel Rønbeck og Axel Christophersen er leie seg for at utvalet ikkje vart einige. Dei to tilhørde eit mindretal på fire i utvalet. – Om høyringsresultatet vert for ullent, er vi redde for at utgreinga kan bli lagt i ein skuff, seier Christophersen.

– Vi er alt konsolidert

Direktør Egil Mikkelsen ved Kulturhistorisk museum er ikkje særleg glad for at fleirtalet i utvalet foreslår å slå saman Norsk Folkemuseum og Kulturhistorisk museum.

– Denne ideen vart kasta fram av direktøren ved Folkemuseet då det vart snakk om at Vikingskipa skulle flytte til nytt museum i Bjørvika. Men han veit at det ikkje er plass til å byggje eit nytt Kulturhistorisk museum på Bygdøy.

– Når det gjeld Kulturhistorisk museum, så har vi alt konsolidert! I 1999 gjennomførte universitetet i Oslo ein konsolideringsprosess, og oppretta Kulturhistorisk museum og Naturhistorisk museum på Tøyen. Vi har fått dei to mest slagkraftige universitetsmusea i Noreg, og desse einingane er store nok kvar for seg.

Skuffa over utvalet

Mikkelsen er svært skuffa over innstillinga, sjølv om han er positiv til at utvalet vil styrke digital formidling, basisutstillingane og samlingsfunksjonen.

– Men eg kan ikkje sjå at dei har foreslått

ei einaste krone til nybygg eller magasin. Kulturhistorisk museum har planar om eit kjempestort bygg i Bjørvika, og korleis kan utvalet greie å teie dette i hel?

Mikkelsen kjenner seg heller ikkje igjen i kritikken utvalet kjem med.

– Ein god del av dei manglane utvalet peikar på, er vi i full gang med å forbetre. Vi starta eit Revitaprojekt alt i 2000, to år før Riksrevisjonen påpeika manglar ved magasin. Utvalet har no foreslått 30-40 millionar i året til sikring og bevaring av samlingane, men dette er omtrent same beløpet som Kunnskapsdepartementet løyver i dag. Så kanskje utvalet sparkar inn nokre opne dører?

Han er heller ikkje einig i forslaget om gratis inngangsbillett ved universitetsmusea, særleg ikkje til Vikingskiphuset, der dei tek inn 12 millionar i året.

– Og vi har slett ikkje noko behov for å bli ein randoneinstitusjon. Det låg dessutan ikkje i utvalet sitt mandat å ta stilling til dette, uttaler Mikkelsen.

Av Johanne Landsverk
(tekst og foto)

Frykter nedlegging

Uforutsigbare budsjetter etter innføringa av kvalitetsreforma gjør at flere fagmiljøer nå opplever millionsprekk. – Om dette fortsetter, må vi legge ned deler av virksomheten, og i verste fall stenge hele instituttet, sier leder for Kjemisk institutt (KI) ved UiO, Tyge Greibrokk til Universitas. Siden 2003 har KI vært drevet med stadig større underskudd, og i år er budsjettsprekken på hele 13,5 millioner kroner. En av årsakene er den nye finansieringsmodellen som ble innført med kvalitetsreforma. Modellen legger opp til at instituttene inntekter blant annet avhenger av hvor mange studiepoeng studentene produserer.

Taper millioner på stryk

Høgskolen i Agder (HiA) taper 3,2 millioner kroner på at 334 færre studenter enn budsjettet klarte å fullføre sine tilmålte 60 studiepoeng i fjor. 60 studiepoeng tilsvarer ett års fulltidsstudier.

Nå skal HiA bruke 300.000 kroner på å analysere årsaken til den høye strykprosenten og det store avviket.

Verst er det på fakultet for teknologi, der 117 færre enn beregnet klarte sine 60 studiepoeng. Dette fakultetet alene koster høgskolen 1,2 millioner i underskudd. Også realfag ligger dårlig an. På disse fakultetene er strykprosenten på over 10 prosent, ifølge Fædrelandsvennen.

NTNU gir for gode karakterer

Et karakterpanel oppnevnt av Universitets- og høgskolerådet (UHR) har avgitt dom over karaktergivningingen ved sivilingeniørutdannelsen i Trondheim. Den er ikke bare positiv lesning for NTNU, i det den hevder at «NTNU har gjennomgående (for) gode karakterer på prosjekter og masteroppgaver, men viser en trend i riktig retning fra høst 2003 til høst 2004 på de fleste fag», skriver Universitetsavisa. Rådgiver Mari S. Rigstad i UHR, forteller at de aller fleste utdanninger på høyere nivå har hatt en gjennomgang av karakterbruken de siste årene.

Hovedtariffoppgjøret staten

Pengene i sentrum

Årets tariffoppgjør i staten har handlet om penger og fordelingen av disse. Hovedkravet var at statsansatte skal ta igjen etterslepet i lønnsvekst i forhold til arbeidere og funksjonærer i industrien.

120.000 statsansatte er i skrivende stund i forhandlinger. Fornyingsminister Heidi Grande Røys innrømmet under det innledende forhandlingsmøtet at de statsansatte i flere år har blitt hengende etter i lønnsutvikling om man sammenligner med de ansatte i industrien.

– Jeg har sett tallene fra Teknisk beregningsutvalg og har ingen planer om å bortforklare disse. Hva vi skal gjøre med det vil jeg derimot ikke uttale meg om, sa hun, ifølge Aktuell.

Krav

De tre hovedsammenslutningene LO Stat, YS Stat og Unio fremmet også i år samlede krav. Uten at de har spesifisert de økonomiske kravene i kroner eller prosent, varsler de at de vil ta igjen noe av det statsansatte gjennom de ti siste årene har tapt i forhold til industriarbeidere og industrifunksjonærer.

Den fjerde hovedsammenslutningen i statsoppgjøret, Akademikerne, vil forandre hele lønns- og forhandlingssystemet, fjerne alle sentrale tillegg, overlate all fordeling av lønnsmidler til lokale forhandlinger på den enkelte arbeidsplass og etablere en egen hovedtariffavtale for Akademikerne. Dette har de tre andre hovedsammenslutningene LO Stat, YS Stat og Unio satt seg kraftig imot.

Frontfagene bestemmer

Statsråden bekreftet at hun vil forsøke å få til et oppgjør som holder seg innenfor de rammene frontfaget setter, slik at ikke staten bidrar til å gjøre norsk industri mindre konkurransedyktig i fremtiden.

– Men de har argumentert godt for sine krav, og vi står foran et spennende oppgjør som vi forhåpentlig vil finne en løsning på. Statistikken viser at de har hatt en mindre lønnsutvikling, sier Røys ifølge NTB.

Tall fra Teknisk beregningsutvalg viser at statsansattes årslønnsvekst i fjor var på 3,4 prosent, mens de i industrien fikk 4 prosent. Lederlønningene viser igjen en kraftig vekst som langt overgår tallene for andre ansatte. Lønnsveksten for toppledere i foretak med over 25 ansatte var i gjennomsnitt 8,7 prosent. Lønns-

Fra venstre: Fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys, personaldirektør i staten Jørn Skille, leder i LO Stat, Morten Øye og leder i Politiets Fellesforbund og forhandlingsjef i Unio-stat, Arne Johannessen, etter at kravene i tariffoppgjøret i staten ble overlevert. (Foto: Scanpix)

veksten for topplederne varierer mellom 5,3 prosent for virksomheter med 25-49 ansatte til 13,7 prosent i foretak med 100-249 ansatte. For topplederne i de største foretakene, med over 250 ansatte, var lønnsveksten 10,7 prosent.

Ikke rekrutteringsproblemer

Selv om det nå er en rødgrønn regjering, og en SV-statsråd som sitter som øverste arbeidsgiver i staten, regner ingen av partene med at det blir særlig lettere å få ut store lønnstillegg i år enn når Morten A. Meyer fra Høyre satt i statsrådsstolen.

Personaldirektør Jørn Skille, som leder oppgjøret i staten, har tidligere hevdet at staten foreløpig ikke har noe rekrutteringsproblem.

Av Ingar Myking

Fakta

Tall fra Teknisk beregningsutvalg

■ Gjennomsnittlig årslønn i Norge i 2005 anslås til 346.500 kroner per årsverk (inklusive deltid) og 357.000 kroner for heltidsansatte.

■ Samlet lønnsvekst fra 2004 til 2005 for arbeidere og funksjonærer i industrien anslås til 4,0 prosent. De siste 5 år har industrifunksjonærene i gjennomsnitt hatt 0,7 prosentpoeng høyere årlig lønnsvekst enn industriarbeiderne (0,9 prosentpoeng i 2005).

■ Lønnsveksten i staten og i kommunene inkl. skoleverket anslås til 3,4 prosent.

■ Lønnsveksten i finanstjenester (forretnings- og sparebanker og forsikring) anslås til 7,7 prosent fra 2004 til 2005.

■ Overhenget til 2006 anslås til 1,3 pst som gjennomsnitt for arbeidere og funksjonærer i industrien, til 0,7 prosent i staten og 0,5 pst i kommunesektoren (inklusive skoleverket).

■ De fleste utdanningsgrupper med universitets- eller høyskole utdanning i offentlig sektor har fra 1.oktober 2004 til 1.oktober 2005 noe lavere lønnsvekst enn tilsvarende grupper i privat sektor.

Tall fra Teknisk beregningsutvalg

Tabell 1: Beregnet årslønnsvekst, glidning og overheng

	Gj.snittlig årslønnsvekst			Årslønn 2005 (2004) ¹	Overheng til 2006	Glidning	
	01-05	03-04	04-05			04-05	01-05
Industri i alt i NHO-bedrifter	4,5	3,8	4,0	368.200	1,3		
- industriarbeidere	4,1	3,6	3,4	306.600	1,0	1,7	1,7
- industrifunksjonærer	4,8	3,8	4,3	454.500	1,6	2,8	2,6
Varehandel HSH-bedrifter	4,3	3,5	3,9	(306.400)	1,1	2,3	1,6
Finanstjenester	5,3	4,0	7,7	431.800	1,1	5,5	2,7
Statsansatte	4,3	3,7	3,4	350.600	0,7	0,3	0,4
Skoleverket	5,5	3,2	3,0	368.000	0,3	0,3	0,2
Kommuneansatte ²	4,2	3,8	3,4	316.700	0,5	0,7	0,7
Helseforetak NAVO		3,0		(355.200)			

¹ Tall i parentes viser årslønn i 2004. I varehandel, finanstjenester og helseforetak er tallene for heltidsansatte, for andre områder per årsverk.

² Inklusive skoleverket fra 2004.

Fakta

Kravene fra Unio, YS og LO

■ Hoveddelen av lønnsveksten gis som sentrale tillegg

■ Det skal settes av midler til lokale forhandlinger.

■ Det skal være én Hovedtariffavtale i staten, inngått mellom hovedsammenslutningene og staten.

■ Hovedelementene i dagens lønns- og forhandlingssystem videreføres.

Vindauge mot Arktis

Her køyrer forskarane snøscooter. Rifla heng over skuldra, og skoa tolar 76 kuldegrader. Velkomen til Universitetsenteret på Svalbard.

UNIS vart bygd opp i samarbeid med dei fire dåverande norske universiteta. No er institusjonen eit eige aksjeselskap.

EG ER HELDIG MED utsynet på flyturen til Longyearbyen. Det er pyramideforma fjell så langt eg ser, og eg nistirrar etter isbjørn i landskapet. Det er tidleg i mars. Eg er på veg til dei nordlegaste universitetsstudia i verda.

UNIS, Universitetsenteret på Svalbard, smyg seg lågt inn i terrenget rett ved Longyearbyen sentrum. Ei enkel orddeling kan gje ein innleiande karakteristikk av institusjonen: UN for United Nations – det sterke internasjonale preget, med engelsk som undervisningsspråk og studentar frå 25 nasjonar. IS trur eg berre kan stå for *is*. Den lokale tv-stasjonen viser at det er 48 effektive kuldegrader her.

“Hver epoke har sin sentrale virksomhet. Selv om kullgruvedriften fortsetter, går man nå fra å satse på å bryte kull til å satse på å bryte kunnskap,” sa Gudmund Hernes til Uniforum i 1995. Dåverande statsråd Hernes var sentral bak etableringa av UNIS i 1993. Stadig fleire studentar og tilsette bryt kunnskap her. Men kva dreg folk hit, og kva er spesielt ved å forske her?

Heldigvis er det varmt inne. Informasjonskonsulent Ketil Rønning tek imot, og slik går refrenget her:

– Vi er det praktiske alternativet. Dersom ein kan sitje inne heile tida, er det ingen grunn til å vere her.

UNIS har fire fagavdelingar, som alle krev uteliv: biologi, geologi, geofysikk og teknologi. Samtlege fag har adjektivet *arktisk* framfor seg, og rytmen vert om lag denne: Ut og samle data. Inn og analysere – med gode fasilitetar og raskt breiband.

Rønning har nettopp kome tilbake frå ein ekspedisjon med fem snøscooterar og tre sleddar til gruvestaden Svea nokre mil unna.

– Vi køyrer med ein scooter kvar. Dersom noko skulle skje med ein av scooterane, kan ein av dei andre førarane ta på ein passasjer.

«Vi er det praktiske alternativet. Dersom ein kan sitje inne heile tida, er det ingen grunn til å vere her.»

Informasjonskonsulent Kjetil Rønning

HAN SYNER RUNDT i det moderne UNIS-bygget. Det er intimt, folk helsar, dei talar i ulike språk. Dei fire avdelingane har fargekodar. Grønt, eg forstod det nok, grønt er biologi.

Arkitekturen i korridorane kan minne om gruvegonger. Kopar går att som materiale både utvendig og i innvendige detaljar.

I vestibulen står uteskorne oppmarsjerte etter gamal svalbardskikk. Ein skulle ikkje dra med seg støvet inn frå gruve.

Ein svær, ny forskingspark, bygd saman med UNIS-bygget, var klar i fjor haust. Stadig fleire institusjonar involverer seg i forskning på Svalbard. Sysselmannen, Norsk polarinstitutt og Svalbard Museum er dei tre andre faste brukarane i nybygget som òg har ni utleigekontor.

Rønning stoppar ved tryggleikstenkinga som trengst i eit arktisk klima. Vi kjem inn i eit svært rom, som kan minne om lageravdelingane på IKEA. Her står seksjonar til oppbevaring frå golv til tak. Golvet er dekt av linoleum, ikkje parkett, som elles i bygget. I kvar ende av romet er det ein port til inn- og utkjøring av scooterar.

– Her skiftar ein av seg yttertøyet og utstyret når ein kjem inn, seier Rønning og opnar ein stor metallkasse med utstyr:

– Dette skal vere nok til at seks personar skal kunne klare seg i eitt døgn, med matrasjonar, soveposar, telt og fyrstehjelpsutstyr.

Alle studentane må gjennom eit tryggleikskurs på ei veke. Dei lærer fyrstehjelp ved låge temperaturar, scooterkjøring, samband og rigging av naudcamp. Dei lærer å bruke skremmemiddel mot isbjørn – signalpistolar, snublebluss og rifler.

– Studentane våre bruker naturen mykje og er godt skikka til det. Mange er storforbrukarar av natur, og dei kan bruke utstyret vårt på fritida òg, seier Rønning.

STOLANE ER KLEDDE med selskinn. Vi sit på kontoret til UNIS-direktør Lasse Lønnum, og eg kommenterer det slående internasjonale preget, både når ein les om forskning på Svalbard, og ved å kome hit.

– Norsk politikk har gått ut på leggje til rette for samarbeid. Det vil verte styrka framover òg, ikkje minst i samband med det internasjonale Polaråret i 2007 og 2008, seier Lønnum. Noko av planen for Polaråret er ein utstrekt tverrfagleg måleinsats, som blant

anna skal gje datagrunnlag for betre klimamodellar. Klimaet er i endring, men i forskingsmiljøet på Svalbard er det stabilt og godt, meiner Lønnum.

– Naturvitskapleg polarforskning er ei relativt oversiktleg nisje. Ein kjenner til tokta til kvarandre, bruker utstyret til kvarandre – meir enn i anna naturvitskapleg forskning eg kjenner til. For kor trur du utanlandske forskargrupper vender seg når dei kjem til Longyearbyen? Dei kjem inn den same døra som deg.

Lønnum legg vekt på at koordinering av forskingsgrupper og -prosjekt er noko ein "knappt kan få nok av".

– Det er viktig for å utnytte pengar og intellektuell kapasitet. Forskingsrådet har opp-

"Eg er ikkje her for å ivareta eit nasjonalt ansvar."

Marinøkolog Ketil Eiane

retta Svalbard Science Forum som skal samordne forskinga på Svalbard. Ein webportal gjev oversyn over kva forskning som er gjort før, og vi oppmodar til å leggje att rapport der når ein har vore her på eit forskingsprosjekt, seier Lønnum.

Stundom er forskinga direkte relevant for samfunna på Svalbard, til dømes gruvestaden Svea:

– Vegen frå busetnaden i Svea til den nye gruva går over ein bre som er i rørsle. Vegløyvinga starta som ei diplomoppgåve her.

Store Norske Spitsbergen Kullkompani, TOTAL og Statoil er blant verksemdene som har finansiert forskingsprosjekt ved UNIS.

– Men dette er heilt utan bindingar, til dømes om publisering. Det ville vi aldri ha god-

teke, seier Lønnum. No er han oppteken av å ruste opp UNIS, meir enn departementet ser ut til å ville.

– Vi planla å opprette 16 nye stillingar i perioden 2004 til 2008, men departementet signaliserer at dette er for ekspansivt. Vi meiner det er for passivt å vente med utviding til etter Polaråret. Året vil føre til eit sterkt fokus på Svalbard, og kunne ha fungert som ei trampoline til ein høgare divisjon – der vi meiner vi høyrer heime.

UTE ER DET ROSA LJOS, ein isande vind og to tyske doktorstudentar. Økologen Christaane Hübner og marinbiologen Daniel Vogedes har solid Svalbard-røynsle. Ei varm skinnlue ruvar på hovudet til Vogedes.

– Eg kjøpte henne i Barentsburg, seier han – den russiske busetnaden og gruvebyen nokre mil unna.

Eg spør korleis ein kan kjenne att ein UNIS-student.

– Dei er dei som sykklar gjennom Longyearbyen frå hyblane sine i all slags vær, seier Hübner.

Men kvifor kom dei hit? Aller fyrst må vi kome oss inn på kafeen.

– Eg kom til Svalbard i 1998 for å ta feltarbeid på gjæser i Ny-Ålesund, seier Hübner, som då var tilknytt Universitetet i Tromsø og NINA. Ho ville gjerne tilbake, og etter kvart fekk ho doktorgradsstipend av Forskingsrådet. Etter planen skal ho vere ferdig i september.

– Eg studerer migrerande fugl, som er her frå mai til september. Det er ikkje strengt nødvendig å vere her utanom feltsesongen i mai og juni, men ein forstår meir av dei arktiske tilhøva når ein opplever dei sjølv, seier ho. Hübner er på feltarbeid når gjæsene hekkar i mai og juni. Ho har valt seg ein sjøfugl-koloni i Vårsolbukta ein helikoptertur unna.

– Eg studerer livshistoria til fuglane. Eg ser

øg på samspelet med plantene i området og kva konsekvensar beitinga får. Det er svært fint å vere i felt, men krevjande, med lange dagar. Når vi kjem tilbake er det lab-arbeid og analysing av gåselort, seier Hübner.

VOGEDES STUDERTE BIOLOGI i Kiel og var med på ein ekskursjon til Finland i 1999.

– Ein masterstudent som hadde vore på UNIS heldt eit ljusbiletet foredrag der vi fekk sjå folk på scooter med rifle, seier han. Eg får inntrykk av at dette eigentleg var nok, men han føyer til:

– Eg var interessert i det arktiske og is, og då er dette den mest spennande staden å reise til.

Han kom hit for fyrste gong som student på lågare grad, seinare som masterstudent før han fekk doktorgradsstipend i fjor. I vinter har han av alle ting venta på isen, for Isfjorden rett utanfor Longyearbyen ligg open i år. Når han heller ikkje har tilgang til båt, vert arbeidet hindra.

– Vi har lånt båt privat av ein turistoperatør, men desse vart tekne på land i oktober. No håpar eg at vi får eigen båt sommaren 2007, seier Vogedes. Han studerer plankton i eit havområde der atlantisk vatn møter det arktiske. Vestspitsbergenstraumen, den nordvestlege forgreininga av Golfstraumen, er nemleg grunnen til at det trass alt er ein del plante- og dyreliv her på 78 grader nord – mykje meir enn elles på same breiddegrad.

– Om sommaren køyrer eg rundt med båt og tek prøver. Vi har ulike stasjonar i Isfjorden med planktonnett. Korleis er samansetnaden av artar? Dette påverkar ikkje berre livet i vatnet, men òg til dømes fuglar som er avhengige av arktiske dyr, seier han.

– Vert de etterspurde av tysk akademia etter utdanninga de tek?

– Eg håpar det. Institutt for polarøkologi i Kiel har iallfall eit marint miljø, seier Vogedes.

– Nei. Det er vanskeleg nok å få jobb som økolog, og det hjelper ikkje at Arktis er feltet mitt, seier Hübner.

TIL SLUTT MÅ VI treffe ein av dei røynde UNIS-forskarane. Marinøkolog Ketil Eiane er hovudtillitsvald i Forskerforbundet og kom hit frå ei postdok-stilling i Roma i 1999.

– Slike sjansar får ein ikkje ofte, og haldninga mi er at ein skal ha gode grunnar til å ikkje ta slike sjansar. Det hadde eg ikkje, så eg reiste, seier Eiane. Han prisar den reine grunnforskninga utan overordna problemstillingar å rette seg etter.

– Vi står i stor grad fritt til å utarbeide egne strategiar – og har heller ingen rektor eller dekan som gjer det for oss.

– Vert forskingsfridomen dermed større?

– Ja, og det er viktig for meg å vere ein fri og sjølvstendig forskar. Eg er ikkje her for å ivareta eit nasjonalt ansvar. Men det ligg òg eit krav her, om å levere varene på godt og vondt.

Forskarane ved UNIS er tilsette i treårige åremål. Då UNIS vart oppretta, var det ein føresetnad at folk kunne få permisjon frå stillingane sine ved universiteta på fastlandet, slik at ein kunne rekruttere derfrå.

– Det er ikkje realistisk å forske mykje på det fyrste åremålet, og langt dei fleste tek ein andre periode, seier Eiane som like fullt meiner åremålsordninga har positive sider.

– Utsiftinga av staben er noko av ideen, men det legg visse føringar i forskingsstrategi og kor langsiktig ein tenker.

Eiane legg vekt på at stillingane ved UNIS ikkje er øyremerkte avgrensa fagfelt. Strategien er å rekruttere gode fagfolk.

– Då ein reinsdyrforskar gjeikk av med pensjon, gjeikk ein insektmann inn i stillinga hans. Det ser eg på som uproblematisk.

– Kva om ein ville ha teke master i reinsdyr no som reinsdyrmannen har slutta?

– Vi er for små til å dekkje alt, men det ville ikkje ha vore noko problem å få til dette ved samarbeid med andre fagmiljø. Vi driv ikkje med forvaltning – heldigvis, tykkjer eg. Men vi har ansvar for å halde kontinuitet i undervisninga, og for å avlaste har vi toarstillingar med professorar frå fastlandet med spesielt undervisningsansvar, seier Eiane.

Ved nyttår gjeikk det tredje åremålet ut, og trass kulde og avstand til fastland og familie: Slik kan det gå når ein tek sjansen:

– Jo. Eg tok ein tredje periode.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

Doktorstudentane Daniel Vogedes og Christiane Hübner fortel om ei aktiv fritid.

Vogedes: Eg leiar dykkarklubben her, driv med undervatnsrugby og pistolskyting.

Hübner: Eg er instruktør for ei sirkusgruppe. I teorien er eg med på pistolskytinga òg. Neste måndag skal eg iallfall gå.

Vogedes: Ja, du bruker vel å seie det.

I fjor haust vart forskingsparken (fløyen til høyre) bygd saman med UNIS. Dette er det største byggjeprojektet på Svalbard nokon sinne.

Blant rettruande og kjettarar i Bergen

Kjettarane av i går er kanskje rettruande i dag. Ein gong var Paulus kjettar, så vart han rettruande. For kven er rettruande og kven er kjettarar? – I dag er det homofile og lesbiske som er kjettarar i mange kyrkjesamfunn, seier professor Jostein Børtnes, ein av forskarane i prosjektet "Vei og villstrå" ved Universitet i Bergen.

EG FINN DEI i eit bortgøymt lite rom i Jusbygget ved Universitetet i Bergen. Tolv forskarar sit bøygde over teksten i 1. Mosebok 1. 27: "Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dei".

Det er dei store og vanskelege spørsmål som blir diskutert når Institutt for klassisk filologi, russisk og religionsvitenskap inviterer til forskarseminar. Temaet er "gudbilledlighet" eller gudlikskap, eit tema som til alle tider har stått heilt sentralt i den kristne læra.

– Orda "Gud skapte mennesket i sitt bilde" har blitt tolka ulikt til ulike tider med omsyn til forståing av kjønn og seksualitet, seier professor Jostein Børtnes, som er leiari for det NFR-finansierte forskingsprosjektet "Vei og villstrå".

– Kyrkjefedrane har opp gjennom historia hatt forskjellige tolkingar. Er det berre mannen som vart skapt i Guds bilde? Og skapte Gud dei "til mann og kvinne", slik Luther meinte (Mann und Weib)? Eller skapte han dei "hannleg og hogleg", slik engelske omsetjarar har tolka det (male and female)?

Den kristne kyrkja har vore oppteken av å bestemme kva som er "den rette vegen" og kva som er det rette skriftkanon. Men det har alltid vore avvikarar i kristne trussamfunn, kristne som har staka opp alternative ruter.

VI HAR SETT OSS på kontoret til professor Einar Thomassen for å snakke om "Vei og villstrå". Thomassen var tidlegare prosjektleiari for det tverrfaglege forskingsprosjektet ved instituttet. Det handlar om kristendom, kjetteri og avvik i antikken og moderne tid. Han fortel at det i den ikkje-kristne oldtida var lite snakk om "den rette læra".

– Korleis oppstod førestellinga om vranglære? Det var kristendomen som innførte strenge rammer for kva ein hadde rett til å tenke og meine, og dette begynte allereie i nokre av breva i Det nye testamentet. Men det var særleg i det 2. hundreåret at ein tok til med å stille spørsmål om korleis ein skulle definere den rette læra, og kven ein skulle definere som kjettarar, fortel han.

«I løpet av 1900-talet har både den protestantiske og katolske kyrkja akseptert at også kvinner er skapt i Guds bilde, sjølv om den katolske kyrkja stadig har forbod mot at kvinner kan bli prestar eller delta i kyrkjestyre.»

Kari Elisabeth Børresen

Den kristne kyrkja har vore oppteken av å bestemme kva som er "den rette vegen" og kva som er det rette skriftkanon. Men det har alltid vore avvikarar i kristne trussamfunn, kristne som har staka opp alternative ruter. (Foto: Scanpix)

I forskingsprosjektet har ein studert korleis kyrkja opp gjennom tidene har utvikla utstøyttingsmekanismar i kampen for å halde stien sin rein, og korleis desse framleis er verksame i dag.

– Vi har sett på kva for strategiar dei ulike kyrkjesamfunna har brukt for å ekskludere annleistenkande, og særleg kva for retorikk som er brukt for å grunnge slike utstøyttingar, seier Børtnes.

Han trekkjer fram at vi har arva ei rekkje tenkemønster gjennom kulturen.

– Kristne tenkemønster, som vart utvikla i oldtida har vi framleis med oss. Dei har hal-

de seg i generasjon etter generasjon. Det er interessant å sjå korleis kyrkjas menn i dag argumenterer for si rette læra og det dei meiner er vranglære. Dei bruker ofte dei same argumenta i dag som i oldtida, og hentar dei fram frå sin skriftkanon.

På 1950-talet var det definert som kjetteri å gå inn for kvinnelege prestar.

– I dag er det dei homofile som vert utstøytte av ei rekkje ulike kyrkjesamfunn, samstundes som kvinneundertrykkinga held fram, seier Børtnes.

– Homofili finst ikkje offisielt i den katolske kyrkja. I den katolske kyrkja si læra er ho-

moseksualitet framleis ein forvirra heteroseksualitet. Om ein høyrer til i det katolske presteskapat, må ein framleis bli i skåpet.

«Det er interessant å sjå korleis kyrkjens menn i dag argumenterer for si rette lære og det dei meiner er vranglære. Dei bruker ofte dei same argumenta i dag som i oldtida, og hentar dei fram frå sin skriftkanon.»

Jostein Børtnes

THOMASSEN FORTEL OM ein annan del av prosjektet, det han kallar kanonprosjektet.

– “Den rette lære” vart bygd opp under tre faktorar: utval av skriftkanon, truvekjennning og biskopane som skulle overvake det ein skulle tru på. Dette skyt fart frå 200-300 e.Kr. Då får kristendomen den forma han har hatt sidan. I prosjektet har vi arbeidd mykje med kanondanning. Kva skulle ein med kanon, kva var kriteria og kven bestemte kva om skulle vere med?

– Luther trekte den vedtekte kanon i tvil. Slik var han radikal, sjølv om han også meinte ein skulle bygge på skriftera aleine. Luther ville bygge på den hebraiske teksten, han tok ut dei apokryfiske skrifterne, som heile tida har vore med i den katolske bibelen. Han ville òg helst ta ut att nokre av skrifterne i Det nye testamentet.

PÅ SEMINARET har Thomassen snakka om den kulturhistoriske konteksten for jødane sitt syn på den første skapingsforteljinga i 1. Mosebok, og kva dei på den tida la i omgrep som “avbilde” eller “herske”. Og kva betyr det at Gud skapte mennesket som to ulike kjønn?

Børtnes viser fram ein artikkel han har skrive i samband med dette prosjektet. Den

har tittelen “Skapt til hetero i Guds bilde: om heteroseksualiseringen av gudbilledligheten”, og er publisert i Tidsskrift for kvinne- og kjønnsforskning.

I artikkelen undersøker han korleis orda “Gud skapte mennesket i sitt bilde” er blitt tolka frå antikken og mellomalderen, og korleis omgrepet “gudlikskap” vart radikalt endra på 1900-talet, først av protestantiske og seinare av katolske teologar.

– Det er ei rekkje variantar av den manns-sentrerte førestillinga om gudlikskapen, der det er mannen som er gudlik, medan kvinna kan verte gudlik ved “å bli mann” eller bli ein del av mannen. I tillegg har det utvikla seg ein ny manns-sentrert variant, der det heteroseksuelle samleiet innanfor ekteskapet vert tolka som den høgste forma for gudlikskap. For her, i samleiet, blir ektefolka gudlike og delaktige ei skaparverket fordi dei sjølve skapar nytt liv, seier han.

OGSÅ SENIORPROFESSOR Kari Elisabeth Børresen var invitert til seminaret i Bergen for å førelese om menneskerettar og “gudbilledlighet”. Børresen snakka om misforholdet mellom førmoderne religionar og moderne menneskerettar, som er eit vestleg og sekulært produkt.

– Likestilling mellom kjønn er ei sekulær førestilling, med rot i europeisk opplysnings-tid. Frå 1700-talet vart det utforma borgarlege

Stemninga på seminaret er på topp. Frå venstre: Doktorgradsstipendiat Gina Dahl, professor Karstein Hopland og masterstudentane Lars Lund og Espen Svendsen.

Forskningsprosjektet “Vei og villstrå” handlar om kjetteri og avvik i den kristne antikken og moderne tid. Her står professorane (f.v.) Einar Thomassen, Ingvild S. Gilhus og Jostein Børtnes.

rettar for menn, som på 1900-talet vart utvida til universelle rettार – for begge kjønn. Kvinnenes universelle rettार kjem ofte i konflikt med religiøs lovgjeving, og dette gjeld ikkje berre islam, men også kristendomen, sa Børresen, som er ein internasjonal pioner innanfor teologisk kjønnsforskning.

I tidleg kristen tradisjon tolka ein skapingsforteljinga heilt bokstavtru fram til 300-talet. Berre menn var skapt gudlike.

– Frå 300-tallet av kom gresk-romerske kyrkje-fedrar fram til ei platonisk tolking, der kvinna vert tildelt ein kjønnslaus gudlikskap i skaparverket, eit syn som dei ortodokse kyrkjesamfunna held fast ved den dag i dag. I løpet av 1900-talet har både den protestantiske og katolske kyrkja akseptert at også kvinner er skapt i Guds bilde, sjølv om den katolske kyrkja stadig har forbod mot at kvinner kan bli prestar eller delta i kyrkjestyre. For vestkyrkja kan difor ideen om gudlikskap lettare brukast til å rettferdiggjere universelle menneskerettar, sjølv om dette er ein sekulær idé, meinte ho.

PROSJEKTET “VEI OG VILLSTRÅ” har fått støtte frå Forskningsrådet i tre år.

– Det er i utgangspunktet eit institutt-prosjekt for dei fast tilsette. To doktorgradsstipendiatar er direkte tilknytte prosjektet. Dessutan tek andre stipendiatar og mastergradsstudentar del i aktivitetane på prosjektet, som til dømes dette seminaret. Tverrfaglege prosjekt som dette har skapt eit godt forskingsmiljø her ved instituttet. Dei ulike fagmiljøa jobbar også betre saman og er blitt meir kreative, meiner Børtnes og Thomassen.

I Bergen er det eit aktivt miljø innanfor religionsvitenskap, og Thomassen er leiår for ein tverrfagleg forskarskole med namnet PRO-AK, Program for studiar av antikkens kristendom. Dette er for stipendiatar som arbeider med doktorgraden.

I dette forskingsmiljøet er det også stor produksjon av publikasjonar, og ved instituttet har både Thomassen, Børtnes og Tomas Hägg nyleg produsert bøker som tek for seg tema i den kristne antikken.

– Det viktigaste for humanistiske forskarar er å gje ut bøker. Mat.nat.faga produserer i form av artiklar i velrenommerede tidsskrift, seier Thomassen.

Og Børtnes er einig.

– Norske styresmakter har så å seie kanonisert genrane til dei biomedisinske faga, skyt han inn.

– Dessverre har desse faga fått definisjonsmakta for kva som er god forskning, meiner professorane.

**Av Johanne Landsverk
(tekst og foto)**

Ti k jappe

Medlem nr. 30222376 **Nils Jøran Riedl**
Stilling: Studentprest ved Universitetet i Oslo
Utdanning: Cand.theol./Cand.philol

1. Hva jobber du med nå?

– For tiden planlegger vi fremføringer av høstens Jakobsmesser som er skrevet av Erik Hillestad og blir holdt i Jakobskirken i Oslo. Vi skal nå unge mennesker og studenter, så vi forsøker å gjøre den virkelighetsnær og gjenkjennende. Ellers har vi jo en biskop i Oslo, Ole Chr. Kvarme, som sier mange unødvendige ting om homofili. Det gir oss mye arbeid.

2. Hvor tenker du best?

– Ved et tastatur.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– *Att tolka Gud i dag*. Den var avgjørende for meg til å forstå at teologi kan være relevant, ikke bare repeterende.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Jeg holdt på å si sannheten. Men jeg kan ikke si det, kan jeg? Største tabu er å ta på alvor at ting forandrer seg.

5. Hva skal til for å bli en god teolog?

– Du bør være i stand til å ta inn over deg at menneskelig erfaring er et parameter når du skal tolke gamle tekster.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Det er en lærer jeg ikke har hatt: Jakob Jervell. Det han gjorde og sa har hatt stor betydning for meg. Senere samtaler med ham bekreftet at jeg har all grunn til å være lei meg for at han ikke var læreren min.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Billedkunst. Nå er det hobbyen min, men kunne jeg ha valgt på nytt, ville jeg nok gått på Kunsthøyskolen – selv om jeg trives godt som prest.

8. Om du var kulturminister, hvilket enkelttiltak ville vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Jeg ville oppjustert samtlige kirkebygg slik at de samsvarer med dagens behov. Kirkene skulle blitt sikret en levetid over mange generasjoner. I dag er dette et sørgelig kapittel.

9. Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?

– Hjemme på Fredensborg i Oslo. Det var en dårlig kveld.

10. Hva vil du lese mer om i Forskerforum?

– Presentasjon av nye saker som gir konsekvenser – gjerne i et idéhistorisk perspektiv.

Av Ingar Myking

Skjønnd

“Anstalten for nyttige kunnskaper”

Ave Eva av Edvard Hoem er ei rik og mangslungen bok. Hovudpersonen Edmund Saknevik kjem att frå eit lengre, mystisk eksil i Tyskland for å overta ein slektsgard. Boka har undertittelen *Herregårdsroman* – og mesteparten av handlinga er lagt til garden på ei øy i Romsdalsfjorden. Der treffer han Siri Dyrdal, som snart flyttar inn til han, og mykje av boka er vidd forholdet deira.

Saknevik er ein mann av sagn. Han er driven av lengt og leiting – i eiga historie, slektshistorie, litteratur, norskdom og kristendom. Her finst òg element som kvalifiserer til å vere med i denne spalta. Saknevik har ei fortid i studiar, Dyrdal ei framtid. Saknevik tilhørte det radikaliserste studentmiljøet i Bergen på 70-talet, og kollektivet han budde i spelar ei viktig rolle. Dyrdal vil studere filosofi i Oslo, for ho er ikkje interessert i å verte ei Inger Sellanraa, seier ho og viser til *Markens grøde* av Hamsun.

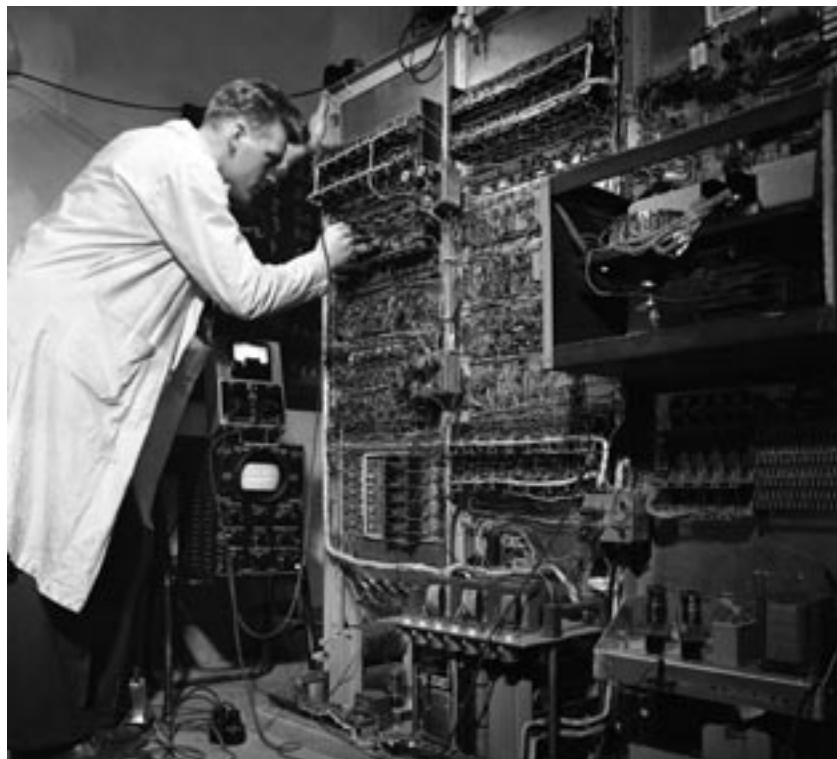
Men ho får oppleve at terommet utanfor Filosofisk institutt på Blindern er ein *att-låst sirkel*: “der hadde dei visst ikkje noko studentliv seg imellom, berre eit slags besteborgarleg familieliv, i etablerte krinsar med faste venner. Den som trur at Universitetet framleis er eit åndens tempel eller noko liknande skvalder, skal få tru om igjen. Universitetet var for lenge sidan blitt Anstalten for nyttige kunnskaper”.

Siri skriv at ho går på Filosofisk institutt sjølv om ho “strengt tatt ikkje hadde noko der å gjera før eg hadde tatt examen philosophicum. Det filosofiske instituttet skilde seg ikkje ut frå dei andre korridorane på Blindern, med seminarrom og kontor på begge sider. Filosofien var eit fag som andre fag. Folk gjekk inn i det og gjorde seg ferdige med det, det var noko anna med dei forventningane som var inni meg.”

I spalta *Skjønnd* presenterer vi skjønnerlitterære skildringar av det akademiske livet. *Ave Eva* kom ut på Oktober i 1987. Boka vart nominert til Nordisk Råds Litteraturpris.

Av Kjetil A. Brottveit

Bilder fra norsk forskning

Oslo 1954: Nusse – Norges første “datamaskin”? “Nusse er en elektronisk regnemaskin som elektroingeniører og matematikere ved Universitetet på Blindern prøvekjører. Nusse er slave for Norsk Regnesentral og står åpen for forskning og industri,” het det i bladet *Aktuell*. Tre regningsarter – addisjon, subtraksjon og multiplikasjon var bygd inn i maskinen. Divisjon måtte utføres av en såkalt subrutine. Nusses “hjerne” rommet 512 tall eller ordrer. Den magnetiske trommelen brukte 15/1000 sekund på en omdreining. Impulsene ble lagret i hukommelsen som magnetiske flekker. På bildet ser vi Nusse bakfra. (Foto: Sverre A. Børretzen/Aktuell/Scanpix)

Forskningsjournalistikk? Nei, takk!

Norge har knapt noen oppegående vitenskapsjournalistikk. Og de vitenskapelige miljøene er heller ikke klare for det, mener fagredaktør Erik Tunstad i forskning.no.

- VI ER BLITT TRUET, UTSKJELT og satt under knallhardt press, selv om vi ikke har gjort annet enn å gjøre som journalister skal og bør gjøre: stille kritiske spørsmål.

Faglig redaktør Erik Tunstad i forskning.no, Nordens største nettbaserte kanal for formidling fra norsk og internasjonal forskning, står på talerstolen under det høye taket i Vitenskapsakademiet staselige møterom. Foran seg har han en engere krets av forskere og forskningsjournalister. Så er det da også et seminar om forskningsjournalistikk Tunstad snakker til, i regi av Det norske vitenskapsakademi, Fritt ord og British Council.

Mens de fleste, store utenlandske mediehus har egne forskningsjournalister, og populærvitenskapelige bøker ligger på toppen av bokhandlernes bestselgerlister alle andre steder enn i Norge, er vitenskapsjournalistene sjeldne blomster i den norske mediefloraen. Bortsett fra i lisensfinansierte NRK – som huser Schrödingers katt og Newton på TV, og Verdt å vite på radio – finnes de knapt i Norge.

- Man går ikke rundt og skryter av å være forskningsjournalist her i landet, sier Tunstad, som selv har praktisert yrket i 20 år.

MANGELN PÅ DEDIKERTE forskningsjournalister betyr ikke at det ikke finnes vitenskap og forskning i norsk journalistikk. Tvert imot. Influensasyk fugl, politisk retorikk eller gjenopptakelse av gamle straffesaker er bare noen eksempler fra den siste tidens nyhetsbilde på at stadig flere journalistiske saker kommer i berøring med vitenskapelig kunnskap.

Men hvordan bedriver man journalistikk i møte med vitenskap – uten å fornærme forskernes integritet, journalistiske prinsipper eller lesernes intelligens?

- Vitenskapsjournalister har lignet for mye på sportsjournalister. De har vært entusiastiske beundrere av utøverne, og mest opptatt av å underholde og opplyse, mener Pallab Ghosh, vitenskapsjournalist i BBC og tidligere leder av Association of British Science Writers.

Ghosh vil ha mer *journalistikk* inn i vitenskapsjournalistikken. I stedet for at journalistene oppfører seg som passive mikrofonstativ, ønsker han seg oppegående folk som både har kunnskap og mot til å stille de vanskelige spørsmålene. Ghosh viser til at vitenskapsjournalistenes kunnskap og bidrag var med på å avsløre viktige mangler i britiske myndigheters beredskap, både da fugleinfluensaen truet, og da munn- og klovsyken slo til.

- Vitenskapsjournalistene ble aktørene som skjønte tematikken godt nok til å få vitenskaps-

Mens de fleste, store utenlandske mediehus har egne forskningsjournalister, og populærvitenskapelige bøker ligger på toppen av bokhandlernes bestselgerlister alle andre steder enn i Norge, er vitenskapsjournalistene sjeldne blomster i den norske mediefloraen. (Foto: Scanpix)

synet fram som utfordret myndighetenes opplegg, sier Ghosh.

MEN VITENSKAPSJOURNALISTENE må også bruke sin kompetanse til å være like kritiske mot vitenskapsfolkene som de er mot andre kilder, og ikke bare opptre som kampanjearbeidere for forskningen. Synes du som forsker det er irriterende når journalister går deg på klingen, klipper i sitatene dine og deretter bare leverer et knapt referat av hva du

«Man går ikke rundt og skryter av å være forskningsjournalist her i landet, sier Tunstad, som selv har praktisert yrket i 20 år.»

Erik Tunstad

faktisk sa? Tenk da over hvordan du ønsker at journalister skal oppføre seg i møte mot næringslivstopper eller politikere – og vurder deretter hvorfor akkurat forskere skulle behandles annerledes.

- Er du politisk journalist, er ikke poenget at du skal gjengi hvert eneste ord Carl I. Hagen eller statsministeren sier – uten å stille kritiske spørsmål, vinkle saken og redigere stoffet, sier Tunstad.

- Da kugalskapen slo til i England, sto vitenskapsmann etter vitenskapsmann fram og sa at det var trygt å spise kjøttet. Men det var det altså ikke. Alle parter var interesserte i å få dysset saken ned. Alle parter utenom folk flest – som skulle spise kjøttet, sier Ghosh, som mener journalister har en stor utfordring i å forholde seg til vitenskapelig stoff. Akkurat som alle andre bransjer, har forskningen sine praktører, sine egne spin-doktorer som selger inn saker i pressemeldinger, briefinger og telefoner, som driver med *strategisk* informasjon.

- Det letteste er selvfølgelig å være lat og kun ta imot sakene uten å stille for mange vanskelige spørsmål. Men vi trenger altså kritiske, mistenksomme vitenskapsjournalister som ikke kjøper alt de får servert, sa Ghosh. Han mener dilemmaet også rammer de tynge, vitenskapelige tidsskriftene.

- Nature trykker også saker som ikke nødvendigvis holder mål. Hvorfor? Jo, fordi de er i den samme bransjen som oss andre. De vil også ha de beste historiene.

TIM RADFORD ER PENSJONERT vitenskapsredaktør i den britiske kvalitetsavisen The Guardian. I tillegg har han gitt ut flere populærvitenskapelige bøker. Radford er opptatt av hva som forener journalister og forskere: Begge yrkesgruppene er per definisjon nysgjerrige, interessert i å finne ut av en problemstilling. Begge starter med hypoteser, undersøker – og publiserer deretter det de fant ut. Forskjellen er bare at en avisjournalist har timer og dager til rådighet, mens forskeren kan bruke måneder og år.

- Publiseringen er også ulik, siden forskeren trykker sin artikkel i en publikasjon som knapt blir lest av noen – noe som likevel bidrar positivt til den videre vitenskapelige karrieren, sier Radford.

I pressen er det motsatt. Der er publikasjonen mislykket om ingen eller få leser den.

- Derfor leter journalister etter historier folk vil lese. Man skal være redelig, men *historiene* må altså være gode, sier Radford.

Han mener det ikke holder å klage over at

folk ikke interesserer seg tilstrekkelig for vitenskapelige temaer og ikke leser nok populærvitenskapelig stoff.

– I et demokrati velger folk selv hva de vil lese. Ønsker du å bli hørt, må du snakke på en måte som gjør at folk hører etter. Også forskere og vitenskapsjournalister må snakke sine saker opp, mener Radford.

Og hvordan gjør man så det? Vel, akkurat som vitenskapen, drives journalistikken framover av kontrovers. Problemet er bare at offentlig kontrovers til tider virker for kontroversielt for mange forskere.

– Det er en tendens at vitenskapsfolk er åpne for diskusjon og uenighet – så lenge det foregår innenfor det vitenskapelige miljøet. Men utad vil de bare signalisere harmoni – selv om vitenskapens metode nettopp handler om å ha ulike synspunkt og jobbe fram nye perspektiver, sier Daniel Glaser, nevrobiolog fra University College London og mannen bak en egen BBC-serie om hvordan vitenskap fungerer. Glaser mener folk skjønner mye av psykologien og sosiologien i forskning, men er ikke sikker på at forskerne stoler nok på folk flest til å stille sine kontroverser og sin usikkerhet til skue.

TIM RADFORD KOM en gang i kontakt med en forsker som snakket i formler om hva han jobbet med: sammensetningen av molekyler.

– Det tok ikke mange sekundene før jeg skjønnte at her var det ikke noe å skrive om i avisa, sier Radford. Men da han møtte forskeren noen dager seinere, hadde forskeren fått tenkt seg om og innsett at han hadde solgt seg elendig inn til journalisten.

– Da han fortalte at han gjennom sitt arbeid kunne få en vanlig plastpose til å motstå en kule fra en pistol, oppsto det plutselig

«Da kugalskapen slo til i England, sto vitenskapsmann etter vitenskapsmann fram og sa at det var trygt å spise kjøttet.»

Pallab Ghosh

noe å fortelle, sier Radford. Og dermed bar det ned i laboratoriet til en runde pistolskyting på bæreposer.

En god historie involverer lukt, smak, følelser og mennesker. Det må være noe uventet der, noe spesielt, kanskje et element av fare.

– Ingen leser en bok eller en avis fordi de vil kjede seg. Og siden aviser lever av å ha lesere, kan de ikke trykke kjedelige artikler un-

der intetsigende, generelle overskrifter. Det er forskere nødt til å leve med. Min utfordring er: Gjør det beste ut av det. Utnytt det, sier Radford.

MEN ERIK TUNSTAD og forskning.nos erfaring er altså at de vitenskapelige miljøene kan ha vanskeligheter med å takle kontrovers og kritiske vinklinger.

– Da vi gikk tungt inn i klimadebatten, fikk vi erfare at dette er et tema du ikke skriver om – om du ikke er enig med de andre som skriver om det, sier Tunstad. Forskning.no hadde da de talte opp skrevet 76 saker om klimadebatten. Sju av dem refererte forskere som var kritiske til det dominerende synet om at den globale oppvarmingen er menneskeskapt. Men det var altså nok til å hisse på seg deler av forskningsmiljøene.

– Vi lot klimadebatten gå i spaltene, og mente det var et journalistisk poeng å få fram uenigheten i forskningsmiljøene. Vi ble da beskyldt for å trekke fram useriøse forskere, og mange mente det var viktig å vise fram enigheten i denne viktige saken, sier Tunstad til Forskerforum. Han tror en del forskere har problemer med å se at å skrive om ulike syn i en debatt ikke er det samme som å ta stilling i debatten.

«Det er en tendens at vitenskapsfolk er åpne for diskusjon og uenighet – så lenge det foregår innenfor det vitenskapelige miljøet.»

Daniel Glaser

– Og når det ikke er enighet, så er det altså ikke enighet, sier han.

Tunstad presiserer også at mange forskere ikke har problemer med å forholde seg til journalistikk.

– Men du mener de vitenskapelige miljøene ikke er modne for kritisk vitenskapsjournalistikk?

– Jeg tror mange ikke er vant til å bli sett på den måten. De er vant til at journalister bare skal fortelle hva de driver med. Jeg lurer til tider på om de ser journalister som nyttige idioter: Vi skal spre forskningens glade budskap, men uten å stille kritiske spørsmål.

Av Jan Zahl

Pallab Ghosh (t.v.) fra BBC og Tim Radford fra The Guardian har begge lang erfaring fra britisk forskningsjournalistikk. (Foto: Jan Zahl)

Erik Tunstad (t.v.) er faglig redaktør i forskning.no. Her i samtale med kunstneren David Buckland og forskeren Daniel Glaser, som begge har laget programmer om vitenskap på BBC. (Foto: Jan Zahl)

A-magasinet mot strømmen

Da Aftenposten før jul relanserte A-magasinet, ansatte de en egen forskningsjournalist.

AFTENPOSTEN VILLE UTVIKLE en redaksjonell profil som også inneholdt populærvitenskap og kunnskap.

– Da var det naturlig å ansette en egen slik journalist, sier Kjersti Løchen Stavrum, redaktør i A-magasinet.

Ingrid Synnøve Torp fikk jobben. Hun er både utdannet sivilingeniør fra NTNU og journalist, og har i tillegg jobbet for Pressens Faglige Utvalg. Løchen Stavrum mener hun var en drømmekandidat til jobben.

– Hva kan forskningsjournalister gjøre som vanlige journalister ikke kan?

– Vi merker at Ingrid har andre ideer, andre innfallsvinkler og vet ting vi andre ikke vet. Hun har en forståelse og en innsikt i en helt annen type stoff, siden de fleste andre av oss kommer fra en annen fagbakgrunn enn henne.

– Når hun tilfører så mye, hvorfor har ikke flere aviser forskningsjournalister?

– Folk som har utdanna seg i samfunnsfag og humaniora blir oftere journalister enn folk som har utdanna seg i realfag. Dermed har det vært færre kandidater å velge i. Dessuten er det lettere å rekruttere folk som vet omtrent det samme som en selv. Og så har det jo vært lite fokus på denne typen stoff i norske aviser.

Løchen Stavrum sier responsen på A-magasinet kunnskapsstoff har vært god, både fra leserne og fra de vitenskapelige miljøene. Leserne synes magasinet er annerledes og spennende, mens de vitenskapelige institusjonene nærmest har virket lettet over at en stor norsk avis har engasjert seg i denne typen stoff.

Løchen Stavrum har også merket seg at institusjonene har blitt flinkere i å tilrettelegge vitenskapelig stoff, og at det dermed har blitt lettere for journalister å forholde seg til dem.

– Bør en vitenskapsjournalist være en formidlende entusiast eller en kritisk skeptiker?

– Er man journalist, skal man ha en kritisk innfallsvinkel. Det krevende er å forstå så kompliserte ting som forskningsjournalister må sette seg inn i. Men jeg forventer at man ikke tar alt for god fisk.

– Forskere og journalister har en lang tradisjon for gjensidig mistillit. Har dere merket noe til det?

– Vi har ikke merket det spesielt. Men vi har nok heller ikke fjernet mistilliten helt.

Av Jan Zahl

Kjersti Løchen Stavrum har ikke angret på at hun ansatte en forskningsjournalist. (Foto: Scanpix)

20 spørsmål

- 1) Kva for vekst blir vanilje utvunnen frå?
- 2) Kva er Perseidane?
- 3) Kva meiner svensken dersom han spør om du har lokalsinne?
- 4) Kva for menneskerettspris blir delt ut på Den Nationale Scene i Bergen første sundagen i november kvart år?
- 5) I kva land heiter hovudstaden N'Djamena?
- 6) Kva spelar Åkken Bom på?
- 7) Kva er Adecco-ligaen?
- 8) Kva språk er det rekna som sannsynleg at Jesus tala?
- 9) Kva heiter statsministeren i Frankrike?
- 10) I kva idrett leia Thomas Ulsrud Noreg til VM-bronse på seinvinteren?
- 11) Kven grunnla nybyggargrendene Oleana, New Norway, New Bergen og Valhalla i USA i 1852?
- 12) Kva slags struktur laga Francis Crick og James D. Watson ein modell av i 1953?
- 13) Kven er ordførar i Trondheim?
- 14) I kva for skodespel finst uttrykket "Så det var puddelen sin kjerne"?
- 15) Takka vere Fritt Ord får Oslo eit eige litteraturhus. Kor kjem Fritt Ord sine pengar frå?
- 16) Kven tok nyleg over som utanriksminister i Sverige etter at Laila Freivalds vart nøydd til å gå av?
- 17) Kva for ulukke skjedde i Vassdalen i 1986?
- 18) Kva for religion med seks millionar tilhengarar verda over blei grunnlagd i Iran, men har hovudsete i israelske Haifa?
- 19) I Sam Peckinpah sin film "Pat Garrett and Billy the Kid" frå 1973 spelte ein kjend songar rolla som Billy. Kven?
- 20) Kva for annan kjend songar stod for filmmusikken og spelte sjølv ei birolle i same film?

Rette svar på side 33 ►►

Universitetet i Stavanger (UiS) har 8000 studenter og 975 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og utviklingsaktiviteter. UiS ligger i landets mest attraktive region med gode botilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter. Stavangerregionen har fått status som Europeisk Kulturhovedstad i 2008. Bli med på å utfordre og utforske!

Universitetet
i Stavanger

Universitetet i Stavanger søker etter:

Førsteamanuensis i økonomi

Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Norsk hotellhøgskole –
Institutt for økonomi og ledelsesfag

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no

CICERO tt

Universitetet i Bergen

er eit byuniversitet der sentrale delar av campus ligg i Bergen sentrum. Vi har ca 17 000 studantar og omlag 3000 tilsette. UiB er kjend for forskning på høgt europeisk nivå og har mellom anna tre senter for framifrå forskning (SFF). Vi har ein sterk internasjonal profil som medfører tett samarbeid med universitet over heile verda.

VITSKAPLEGE STILLINGAR

Klinikkjef - åremålstilling ved Odontologisk klinikk

Søknadsfrist: 20.05.2006

**Stipendiat i fysikk (målevitenskap)
ved Institutt for fysikk og teknologi**

Søknadsfrist: 01.06.2006

**Stipendiat i fysikk (subatomær fysikk)
ved Institutt for fysikk og teknologi**

Søknadsfrist: 01.06.2006

Stipendiat i fysikk ved Institutt for fysikk og teknologi

Søknadsfrist: 01.06.2006

**Stipendiat knytt til prosjektet «In the wake of colonialism»,
administrert av Senter for utviklingsstudier**

Søknadsfrist: 03.06.2006

Sjå fullstendig utlysingstekst på:
<http://www.uib.no/stilling>

uib.no/stilling

CICERO ab

Stillingsannonse i Forskerforum?

Forskerforum med sine 16 000 mottakere er det mediet i Norge som når flest ansatte i utdannings- og forskningssektoren.

KOMMENDE UTGIVELSER

Nr. 6: 12.06.06

Nr. 7: 04.09.06

Nr. 8: 02.10.06

Nr. 8: 02.10.06

Nr. 9: 06.11.06

Nr. 10: 04.12.06

Nr. 1. 2007: 02.01.07

For nærmere opplysninger
og bestilling av annonseplass:

Forskerforum

V/Arne Aardalsbakke

Tlf.: 64 87 67 90

Mobil: 900 43 282

Faks: 90 49 65 21

E-post:

forskerforum@c2i.net

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Trygt og godt

Ikke forvent å les den første norske store studien om varslere i åndeløs spenning. Den byr likevel på god statistikk og fine verktøy – men står ikke akkurat i fare for å bli sanksjonert negativt selv.

DE SOM SIER IFRA i norsk arbeidsliv har blitt studert av media – men da med varsleren som den sterkt lidende part. I boka *Varslere* tar Skivenes og Trygstad også for seg de negative reaksjonene og *sanksjonene* varslere opplever, ved en rekke anonymiserte spesialtilfeller de forteller om. Men de går også bak mediebildet, og der blir de overrasket over antallet fornøyde varslere. For det er ingen automatisk sammenheng mellom varsling og negative sanksjoner, mener forskerne – til tross for at forskerne understreker sine informanternes negative opplevelser med varsling, overraskes de av sitt funn: Mange varslere opplever å oppnå endring uten de harde sanksjonene vi har blitt vant til å forbinde med arbeidstakere som sier ifra.

Marit Skivenes
Sissel C. Trygstad

*Varslere
Om arbeidstakere som
sier ifra!*

Gyldendal Akademisk,
2006

193 sider

MARIT SKIVENES VED FAFO og Universitetet i Bergen har sammen med Sissel C. Trygstad, også fra Fafo, begått den største norske brede akademiske undersøkelsen om de som sier ifra i norsk arbeidsliv. Min kollega i Klassekampen og Forskerforum, Jon Hustad, har nettopp levert sin bok om varslere – *Varsleren*, om professor Ola Didrik Saugstad som sa fra om uetisk bruk av forskningsmetoder på en pasient – som døde bare 22 måneder gammel.

Hos Skivenes og Trygstad er varslerne i flertall i tittelen. Fafo-forskerne har valgt å undersøke eksempelhistoriene ved en kvalitativ undersøkelse de har sendt til ansatte i kommunal sektor, innen barnevern, pleie- og omsorg og undervisning. De behandler et stoffområde hvor det er naturlig at kollektive avtaler og ordnede fagbevegelser har en sentral plass, så verneombud og tillitsvalgte figurerer ofte som størrelser i boka.

MEN DET ER IKKE bare organiseringsgrad og institusjoner de har sett nærmere på. Andre faktorer som påvirker en varslers situasjon – hvorvidt arbeidstakere varsler om uetiske eller ulovlige forhold og hvorvidt de har mulighet til å oppnå positiv endring ved å varsle – tas også opp. Her spiller høy utdanning en puslig viktig rolle i boka. Forskerne har et sosiologisk blikk i boka som kan rettferdiggjøre deres antagelse: høyt utdannede mennesker tar oftere grep. Er det ikke underlig at to forskere har så stor tro på at utdanning medfører borgeransvar og varsling?

Det skal vise seg at det er underlig, de oppgir selv å være overrasket over funnene her. Boka er bygd opp slik at Skivenes og Trygstad beskriver hvordan en arbeidstakers ulike roller kan komme i konflikt: Ansattrollen, profesjonsrollen og borgerrollen kan komme i klinsj, og da kan ansattrollen med dens overvekt av lojalitet til arbeidsplassen ta overhånd og forhindre at bekymring blir til varsling for ansatte.

Er det noen grunn til at de med høy ut-

dannelse skal ha *kultur* for varsling? Kan man ikke tvert i mot forestille seg *mer* kameraderi eller refs av varslere blant dem med høyere utdanning? Jo, det kan man – og forskerne finner faktisk ut i løpet av sin studie (og leseren, i løpet av bokas gang) at arbeidstakere med høy utdanning i større grad risikerer negative reaksjoner enn arbeidstakere med lav utdanning.

KORREKTUR ER EN LEI greie – fordi det er så lett at feil sniker seg inn, og så utrolig forstyrrende når det gjør det. Her er det mer enn en del feil. Og når det gjelder forskernes språkføring ellers, er det en litt banal energi ute og går. Bokas undertittel varsler allerede om det: Den er påført et utropstegn. Det gjentar seg til stadighet, ett av underkapitlene heter blant annet "Det hjelper!" og i uthevet tekstboks får vi overtydelig beskjed: "Som borgere bør vi prise oss lykkelige for at noen arbeidstakere påtar seg den risikoen det synes å være å varsle om slike forhold". Vi hadde nok fått det til uten klarteksten i gråkravert boks.

Grunnen til arsenalet av utropstegn er antagelig at forskerne vil hamre inn budskapet om at varsling ikke nødvendigvis sanksjoneres negativt – de viser blant annet til at frykt for represalier får mange til å avstå fra å varsle om negative forhold. Derfor legger de seg i selen, også retorisk, for å bøte på bildet av varsleren som den "ensomme cowboyen", som de ved en anledning kaller henne.

Men kunne de brukt all plassen på å understreke hvor bra det er med varslere på en annen måte? Boka er en fin studie i holdnin-

«Siden boka har et så åpenbart bruksområde bør den tilgis at den virker såpass ufarlig.»

ger i norsk arbeidsliv, men plassen som brukes også på å beskrive forhold forskerne selv ikke anser som varsling, kunne med fordel ha blitt viet mer *strukturell* problematikk. Spesielt Trygstad har kompetanse på New Public Management, og det reflekteres i boka. Det kommer klart fram fra den kvalitative undersøkelsen at et overveiende flertall av arbeidstakere opplever forhold det burde varsles om – og at dette har sammenheng med omorganisering i samfunnet i tråd med NPM.

Til tross for dette er det en mangel at boka i seg selv setter så lite søkelys på dem det varsles om, et sterkere fokus på fellestrekk ved den makteliten som forsøker å begrense eller sanksjonere varsling. Det er altså en bok som utreder en viktig grunn, men som ikke står i fare for å utsettes for noen sanksjoner selv.

Bakerst i boka er det ført opp en sjekkliste for arbeidstakere, verneombud og tillitsvalgte. Der kan man selv sjekke om yringsklimaet på arbeidsplassen er som det bør – det føres også opp en veiledende sjekkliste for arbeidstakere som skal varsle.

Så det er en tjenestevillig bok forskerne har sendt ut. Den bør granskes av flere enn dem som allerede har kommet i en situasjon hvor det bør varsles. Siden boka har et så åpenbart bruksområde bør den tilgis at den virker såpass ufarlig.

Av Karin Haugen

Høyt utdannede arbeidstakere er mer utsatte for negative reaksjoner på varsling enn lavt utdannede. (Foto: EU)

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

“Sudbø-saken er kun ett eksempel på forskningsjuks blant mange i vitenskapshistorien. Blant annet på grunn av den enorme mediedekningen framstår denne saken som spesiell, men trolig foregår uetisk atferd oftere enn vi tror”, skriver **Vidar Gynnild**. Han problematiserer i denne kronikken forskningens sårbarhet i forhold til uetisk atferd.

Forskningsjuks og akademisk jåleri

IFØLGE EN LEDERARTIKKEL i tidsskriftet *Science* hevder advokat Erling Lyngtveit at Jon Sudbø har falsifisert data i tre banebrytende arbeid innen kreftforskning publisert i *New England Journal of Medicine*, 2004, og *Journal of Clinical Oncology* og *The Lancet*, begge i 2005. Dette er imidlertid kun eksempler. Flertallet av artikler med innslag av fusk blir trolig aldri oppdaget, til stor skade for forskere som tillitsfullt benytter slike kilder i sitt arbeid.

En undersøkelse i USA viser at selv artikler som er kjent ugyldig og trukket tilbake fra vitenskapelige tidsskrift blir sitert av andre forskere i lang tid etterpå. Flertallet av disse referansene var positive, det vil si at nye forskere i høy grad har sluttet seg til forskning som er trukket tilbake. I undersøkelsen, som er basert på fire case, varierende andelen av negative referanser fra en til 15 prosent, og bare to av 137 referanser viste til at artikkelen var underkjent og trukket tilbake. Juks skader altså forskningen mer enn mange tror.

DETTE VISER OGSÅ forskningens sårbarhet i forhold til uetisk atferd. Tillit er et nøkkelord, og forskere er derfor i høy grad vant til å stole på hverandre. Kolleger opplever gjerne sjokk og skuffelse når grove tillitsbrudd skjer, slik det er på andre områder i livet. I skrivende stund er den famøse artikkelen i *The Lancet* allerede trukket tilbake, mens flere andre publikasjoner er under granskning. *New England Journal of Medicine* har på eget initiativ startet undersøkelser i forhold til en artikkel fra juni 2001, som de hevder danner grunnlag for en artikkel som ble publisert i samme tidsskrift tre år senere, i juni 2004.

«En undersøkelse som nylig ble gjengitt i nettutgaven av *The Scientist* bekrefter at det blir stadig vanskeligere å få artikler på trykk i prestisjefylte vitenskapelige tidsskrifter som *Science*, *Nature* og *New England Journal of Medicine*»

Jon Sudbø (bildet) innrømmer å ha jukset i flere forskningsartikler. “I forskningsdatabasen *Web of Science* står Sudbø oppført med 37 vitenskapelige publikasjoner fra 1997 til 2005. Ut fra dette må en kunne spørre hva som driver en tilsynelatende suksessfylt forsker ut i uføret?” spør artikkelforfatteren. (Foto: Scanpix)

Forskningsdatabasen *Web of Science* viser i hvilken grad vitenskapelige publikasjoner blir sitert av andre forskere i deres arbeid. Mens de to omtalte artiklene fra 2005 foreløpig bare er sitert to ganger hver, er situasjonen en langt annen for de to publikasjonene i *New England Journal of Medicine* fra 2001 og 2004. Den første av disse er sitert hele 122 ganger, noe som indikerer at den har vakt interesse og i høy grad blitt benyttet i annen forskning. Sudbø har selv referert til denne artikkelen hele 18 ganger som forfatter eller medforfatter. Den andre artikkelen publisert i samme tidsskrift i juni 2004 er foreløpig blitt referert til i 28 tilfelle. Jon Sudbø har vært forfatter eller medforfatter i fem av disse.

ET ANNET EKSEMPEL som viser i hvilken grad tilsynelatende banebrytende arbeid blir sitert av andre, er skandalepublikasjonene knyttet til den sør-koreanske stamcelleforskeren Woo Suk Hwang og hans kolleger. To artikler, som begge ble trukket tilbake i januar 2006 etter å ha vært publisert i *Science* i mars 2004 og juni 2005, er allerede sitert henholdsvis 177 og 65 ganger i ulike publikasjoner. Selv om saken har fått en enorm medieomtale

og artiklene er tydelig markert som ugyldig, er skaden allerede skjedd.

For en utenforstående virker Sudbøs produksjon imponerende, både i omfang og kvalitet, vel å merke dersom en skal legge tidsskriftenes renommé til grunn. En lederartikkel i *Science* omtaler Sudbø som en “stjerne” innen kreftforskningen, og trolig har han publisert mer i løpet av få år enn enkelte får til i løpet av en mye lengre periode. I forskningsdatabasen *Web of Science* står Sudbø oppført med 37 vitenskapelige publikasjoner fra 1997 til 2005. Ut fra dette må en kunne spørre hva som driver en tilsynelatende suksessfylt forsker ut i uføret? Spørsmålet gis neppe noe enkelt og entydig svar, like lite som det finnes noen enkel forklaring på hvorfor suksessrike idrettsutøvere tyr til ulovlige midler for å nå sine mål. I Sudbø-saken er det fortsatt mangt vi ikke vet, men selve rammene rundt dagens forskere kan om ikke annet bidra til å belyse deres arbeidssituasjon, uten at dette skal være noen unnskyldning for juks.

EN UNDERSØKELSE SOM NYLIG ble gjengitt i nettutgaven av *The Scientist* bekrefter at det blir stadig vanskeligere å få artikler på trykk i prestisjefylte vitenskapelige tidsskrifter som *Science*, *Nature* og *New England Journal of Medicine*. I 2005 mottok sistnevnte tidsskrift ca 5000 artikler for publisering. Om lag halvparten ble avvist før peer review og bare seks prosent av alle manus ble publisert. Redaktøren av *Science*, Donald Kennedy, hevder at ca 6000 manus i hans tidsskrift blir avvist hvert år, og mindre enn åtte prosent av alle blir trykt.

Med en slik konkurranse kan en spørre hvilke kriterier som gjelder for publisering, og hvem som er kompetent til å utøve et uheldig skjønn. Som et paradoks kan nevnes at sørkoreaneren Woo Suk Wang og hans team fikk publisert sitt manus på langt kortere tid enn normalt for tidsskriftet, trolig fordi nye og oppsiktsvekkende resultater ble presentert. Den store norske forskningsskandalen bekrefter at kollegabasert vurdering ikke gir noen garanti mot juks. Det samme viser en undersøkelse i tidsskriftet *Annals of Emergency Medicine* i 1998. To tredjedeler av alle store feil i et oppdiktet manus aldri ble oppdaget.

Ved siden av vanlig kollegavurdering, som ofte tar lang tid, benytter enkelte tidsskrifter en raskere vurdering enn normalt, omtalt som “fast-track”. Det medisinske tidsskriftet *The Lancet* trykker 35-40 artikler per år på grunnlag av en slik ordning, mens *Nature* på

tilsvarende vis publiserer 10-20 slike artikler per år. Hensikten er å nå raskt ut med nye, viktige resultater. Til tross for ideelle hensikter gir en slik ordning også sterke insentiver til fabrikkering og falsifisering av data for dermed å framstå som banebrytende. Intens konkurranse mellom tidsskriftene om å være først med det siste drar i samme retning.

HELDIGVIS GIS DET ikke indisier på at selve vurderingen blir mindre kritisk ved en raske vurdering. Fire kjente vitenskapelige tidsskrifter hevder at de aksepterer omlag samme prosentandel av manus, enten disse har vært gjennom den ene eller den andre prosedyren. Ikke noe tyder så langt på at hurtigvurdering er en enklere vei for publisering.

Forskere med en akademisk karriere i sikte vet imidlertid hvor viktig det er å få sine ting publisert i de beste og mest innflytelsesrike tidsskriftene. Rangering av tidsskrifter i ulike kategorier, også her til lands, gir inntrykk av at det er viktigere hvilke tidsskrifter som faktisk blir benyttet ved publisering enn kvaliteten i selve artikkelen. Stormløpet fra et stort antall forskere mot et lite antall tidsskrifter har som nødvendig konsekvens avvisning av manus i stort antall. Dette fører i sin tur til klager fra forskere som føler seg oversett eller misforstått, og det reiser spørsmål ved tidsskriftenes utvalgsprosedyrer.

Enkelte universiteter ønsker å rangere forskere i kategorier basert på antall publikasjoner. Forskerforum 2/2006 referer til Aalborg Universitet som vurderer en ordning der de som publiserer mest vil få mest tid til forskning, og motsatt. Dette er en besnærende tanke, men setter forskere under stort press for å øke antall publikasjoner, noe som i sin tur kan gå ut over kvaliteten. Helt eller delvis kopiering av andres arbeid er den mest utbredte formen for juks blant forskere. En annen metode består i å usynliggjøre bidragsytere, for eksempel ved å utelate referanser eller ved å utgi andres ideer som sine egne. Dobbeltpublisering med marginale endringer i artikkelen er en annen kjent metode. Gjensidig tildeling av status som medforfatter øker også raskt tallet på publikasjoner.

DE SKYHØYE KRAVENE til publisering fører i blant også til andre utspekulerte metoder for å nå opp i den beinharde konkurransen. Det blir sagt at stadig flere forskere bruker mer tid på nettverk og lobbyvirksomhet i forhold til redaktører og deres samarbeidspartnere, angivelig fordi slike kontakter i sin tur skaper bånd som gjør det vanskeligere å avvise. Lite er så lett som å avvise manus fra forskere som ikke har ett eller flere kjente navn å vise til. Her bruker forskere strategier som har vært benyttet i lang tid innen politikken.

Verre er det når selve forskningsresultatene blir manipulert. Innen kvantitative studier er spørsmål knyttet til statistisk signifikans et sentralt kriterium ved publisering. Fristelsen til manipulasjon kan være fristende for forskere som ønsker å framstå som banebrytere på sitt felt. Oppsiktsvekkende data kan konstrueres! Tendensen til å "sprite" opp resul-

«De skyhøye kravene til publisering fører i blant også til andre utspekulerte metoder for å nå opp i den beinharde konkurransen. Det blir sagt at stadig flere forskere bruker mer tid på nettverk og lobbyvirksomhet i forhold til redaktører og deres samarbeidspartnere, angivelig fordi slike kontakter i sin tur skaper bånd som gjør det vanskeligere å avvise.»

tatene i vitenskapelige studier blir bekreftet i en stor undersøkelse av mer enn 1000 manus til tre prestisjetunge medisinske tidsskrifter i 2003. Mange tilbakemeldinger til forfatterne besto i å tone ned konklusjonene, med ønske om også å synliggjøre begrensningene i studiene.

Forskning er som alt annet beheftet med feil og mangler. Et viktig skille går imidlertid mellom det som skjer i vanvare, og det som oppstår som resultat av overlegg. Utisiktede feil oppstår på ulike vis, for eksempel på

grunn av mangler ved forskningsdesign eller problemer med måleutstyr og avlesning. Også rene regnefeil forekommer. Tidsskriftene gir oftest mulighet til å korrigere denne typen feil. I alvorlige tilfelle, for eksempel ved plagiering eller fabrikkering av data, kan artikkelen helt eller delvis bli trukket tilbake.

INTENDERT JUKS ER alvorlig fordi det skader forskningsmiljøenes renommé og kildetilfang. I trykte tidsskrifter er det ingenting som viser om en artikkel har alvorlige feil, eller av andre grunner er trukket tilbake. Slik informasjon blir tidligst gitt i senere nummer, om den i det hele tatt blir gitt. Noe enklere er det ved elektronisk publisering der denne typen opplysninger kan knyttes til originalartikkelen, men også her varierer praksis betydelig.

Sudbø-saken er kun ett eksempel på forskningsjuks blant mange i vitenskapshistorien. Blant annet på grunn av den enorme mediedekningen framstår denne saken som spesiell, men trolig foregår uetisk atferd oftere enn vi tror. Forskerne har selv et ansvar for dette, men samtidig kan en spørre om ikke arbeidsbetingelsene alt i alt øker sannsynligheten for juks. Kriteriene for å være vellykket forsker i dag smaker ikke lite av et akademisk jåleri.

Av Vidar Gynnild, førsteamanuensis ved NTNU. Tilbrakte høstsemesteret 2005 ved Center for Academic Integrity, Duke University, USA. Vårsemesteret 2006 er Gynnild Visiting Scholar ved Center for Assessment & Research Studies, James Madison University, USA.

Prøv Cresco Unique – konto for medlemmer i Forskerforbundet

Visste du at med Cresco Unique kan du betale regningene dine gebyrfritt på nettet?

Vil du vite mer?
Se på internett
www.unique.cresco.no
eller kontakt
Cresco Kundeservice
på tlf. 815 00 073.

► Svar på 20 spørsmål:

- 1) Ein orkidé
- 2) Ein meteorsverm (som er synleg i august på den nordlege halvkula)
- 3) Han vil vite om du har retnings- eller orienteringssans
- 4) Professor Thorolf Raftos Minnepris – eller berre Rafto-prisen
- 5) Tsjad
- 6) Ei ause
- 7) Den nest øvste divisjonen i seriesystemet i fotball for menn (1. divisjon)
- 8) Arameisk
- 9) Dominique de Villepin
- 10) Curling
- 11) Ole Bull
- 12) DNA-molekylet
- 13) Rita Ottervik (Ap)
- 14) "Faust" av Johann Wolfgang von Goethe
- 15) Narvesen-kioskane
- 16) Jan Eliasson
- 17) 16 norske soldatar mista livet i eit snøras under ei NATO-øving
- 18) Bahai
- 19) Kris Kristofferson
- 20) Bob Dylan

Hvorfor er det så viktig å oppnå universitetsstatus?

“Er det behov for flere universiteter i Norge, og hvorfor er det så gjevt å bli universitet? Og hvordan vil utdanningslandskapet i Norge se ut om ti-femten år?”, spør Gudmund Moren, rektor ved Høgskolen i Lillehammer, i dette debattinnlegget.

HØGSKOLEN I AGDER har sendt søknad om universitetsstatus. Høgskolen i Stavanger og Norges Landbruks-høgskole oppnådde slik status i 2005. Høgskolene i Bodø og i Lillehammer/Gjøvik/Hedmark arbeider målbevisst med samme mål for øye. Flere andre høgskoler vurderer også om de skal satse på å bli universiteter. Vi kan stå foran en utvikling der hele det norske landskapet for høyere utdanning i løpet av kort tid kan endres. Dette reiser minst tre spørsmål: er det behov for flere universiteter i Norge, og hvorfor er det så gjevt å bli universitet? Og hvordan vil utdanningslandskapet i Norge se ut om ti-femten år?

Den nye loven for høyere utdanning åpner for at høgskoler kan bli universitet, når strenge kriterier er oppfylt. Et eget organ, NOKUT, er opprettet for å akkreditere og kvalitetssikre institusjonene.

NÅR EN HØGSKOLE oppfyller universitetskravene, så kan opprykk skje. Men utgangsspørsmålet står der fortsatt: trenger Norge flere universiteter? En kan spørre videre: hvordan og på grunnlag av hvilke kriterier skal dette behovet avgjøres? Det er ikke overraskende om de etablerte universitetene og statsbyråkratene mener at et slikt behov ikke er tilstede. Tilsvarende reaksjoner har kommet ved tidligere universitetsetableringer, i Christiania, i Bergen, og ikke minst i Tromsø.

De etablerte frykter nyetableringer på grunn av ressursinteresser, hegemoni og tradisjon. De etablerte er sterke premissleverandører. Men hvor lenge vil et avkreftende svar være gyldig? Det kan ikke finnes en naturlov som sier at det aldri skal bli flere universiteter i Norge? At det i Norge skal være seks universiteter til evig tid, mens våre naboland Sverige, Danmark og Finland har mellom 12 og 20 universiteter hver. Norge kan i “verste fall” få 9 før 2020, om nåværende lovgivning beholdes.

Kristin Clemet uttrykte i januar 2006 i Dagens næringsliv at “Vi må innse at vi i et lite land som Norge bare har mulighet til å ha et lite antall institusjoner som kan hevde seg i den internasjonale kunnskapsfronten. Alternativet er utvanning av universitetsbegrepet, slik at vi får A- og B-universiteter.”

SPØRSMÅLET ER OM NORGE ikke har flere B-universiteter allerede? Kan et lite land forvente bare å ha A-universiteter? Vi ser at vi her raskt beveger oss inn i retorikkens verden, med sterke følelser og lavt presisjonsnivå. Men det er viktig å finne gode kriterier for en divisjonsinndeling. Skal Stanford og Cambridge gi nivået for en benchmarking? Er

De gamle universitetene har mye bedre økonomiske og faglige vilkår enn høgskolene, mener Gudmund Moren. Han er rektor ved Høgskolen i Lillehammer.

Oslo, som ligger blant de 100 beste universitetene i Europa, et A-universitet? Skal regionale og nasjonale funksjoner og resultater telle med når en rangering gjøres?

Stortinget har definert hva som kreves for å bli universitet. Det vil garantert bli flere universiteter i Norge. Vi må finne fram til måter å kvalitetsvurdere disse sammen med de etablerte universitetene. Framover vil universitetsbegrepet endres, blant annet fordi antall universiteter øker, men dette betyr nødvendigvis ikke at

utdanningsnivået og kompetanseutviklingen i det norske samfunnet vil ødelegges.

OVER TIL SPØRSMÅL TO: hvorfor det er så gromt for statlige og vitenskapelige høgskoler å bli universitet? Det finnes grupper av svar:

I kompetansesamfunnet er forskning og høyere utdanning de viktigste utviklingsfaktorene. Politikere nasjonalt, regionalt og lokalt ser dette, som også ansatte i universitet, høgskoler og den øvrige forskningsverdenen gjør det. Derfor vil regioner som ikke har universiteter, skaffe seg det, som den gylne nøkkel til framgang. I Stavanger, Agder, Bodø og Lillehammer/Gjøvik/ Hedmark (“Innlandet”) har politikere og næringsliv med klar og sterk motivasjon støttet universitetsprosjekter. Store fond har blitt etablert. Stavanger og Agder har lyktes. Innlandet har som ambisjon å åpne sin universitetsdør i 2012.

En viktig motivasjon ligger i at de gamle universitetene har mye bedre økonomiske og faglige vilkår enn høgskolene. Dette synliggjøres i form av tildeling av nye stipendiatstillinger og forskningsmidler. Mulighetene blir dermed ulike når de skal vinne seg en plass i den internasjonale forskningsfronten. Departementet og dets forrige statsråd understreket sterkt at en institusjon som rykket opp til universitet ikke skulle få bedre betingelser enn den hadde som høgskole. Stavanger sliter med dette nå. Men hvor lenge vil Stortinget godta et slikt urimelig skille i vilkår mellom

«Framover vil universitetsbegrepet endres, blant annet fordi antall universiteter øker, men dette betyr nødvendigvis ikke at utdanningsnivået og kompetanseutviklingen i det norske samfunnet vil ødelegges.»

nye og gamle universiteter?

Dette momentet, bedre økonomiske og faglige vilkår som en følge av universitetsstatus, er honningkrukka. Fordelene ved opprykk er åpenbare. Regionene, og de som ønsker å bli universitet, er sikre på at ny status vil gi gevinst og bedre muligheter, til beste for regionen.

I DAG PÅGÅR EN STERK sentralisering, svært tydelig i høyere utdanning. Ikke alle er begeistret for dette. Frykten er at spennende og nødvendige utviklingsoppgaver knyttet til distrikts-Norge kan bli forsømt og/eller få dårlige løsninger når de skal løses i sentrum. Å bevare og utvikle gode institusjoner for høyere utdanning og forskning utenfor de pressede sentrale områdene oppfattes som god politikk.

Mange regionalpolitikere er bekymret over tendensene til sentralisering og urbanisering. Derfor støtter de og lokalt næringsliv universitetsprosjektene i sine distrikter. I denne sammenhengen er det interessant at det i flere store nasjoner er utviklet viktige universiteter i mindre byer, som har blitt utmerkede rammer for avansert akademisk virksomhet.

DISTRIKTSHØGSKOLENE BLE opprettet i åra rundt 1970. Dette systemet var i hovedsak en suksess. Skolene ble en plattform for regional og lokal forskning og utvikling, men også for en del forskere som ikke hadde fått utvikle seg innenfor det etablerte akademia. Flere av disse er i dag nestorer i det norske akademiske system.

I akademia fantes og finnes en karrierestige, som fort ble integrert i de fleste DH-skolene. Professortittelen ble et mål, et mål som de siste ti-femten åra er nådd av mange. Disse distrikts-professorene vil neppe nøye seg med bare å undervise på grunnnivået og drive sin forskningsbaserte undervisning der. Det er ikke underlig at disse professorene fryder seg ved tanken på å ha og undervise studenter på høyere nivå. Det er sannsynligvis også god ressursforvaltning.

Dette gjør at en viktig drivkraft i de regionale universitetsprosjektene er den indre himmelstigen, som går gjennom forskning mot professorat og undervisning på master og phd-nivå. Trinnene på denne stigen er smidd av ambisjoner, hardt arbeid og god, ofte regionalt orientert forskning.

Disse momentene forklarer hvorfor universitetsutvikling er satt på dagsorden rundt det vide land. Stortinget bød på lillefingeren, regionene vil ha mer enn det.

Å SKIFTE HAM fra høyskole til universitet er ressurskrevende. Et premiss for dette arbeidet må være at bachelornivået ikke forsømmes. Gode grunnutdanninger er fundamentet i akademia. Ivaretas dette, er det utmerket at regionale høyskoler i nært samvirke med regionen blir universiteter. I tillegg kommer at flere regionale høyskoler er bærere av en pedagogisk tradisjon som kan virke positivt fornyende i forhold til de tradisjonelle universitetene.

I forhold til utviklingen mot flere universi-

«De regionale ambisjoner om nye universiteter blir av noen sett på som trusler mot de bestående universitetene og dagens struktur og oppgavefordeling i høyere utdanning.»

teter og den kvalifiseringen det medfører, må departementet og NOKUT sikre transparens, dvs. utvikle redskaper som måler kvalitet og produksjon og synliggjør hvordan de offentlige midlene forvaltes av den enkelte institusjon. Bare slik kan en divisjonering av universiteter bli meningsfylt.

Det går an å se en felles kjerne i argumentene fra dem som i sin tid ville bygge nye universiteter, i Christiania, i Bergen, i Tromsø, i Stavanger. De hevder at universitetsetablering var viktig for identitetsbygging og for nasjonal, eventuell regional, utvikling. Disse argumentene gjentas i dag, i Bodø, i Lillehammer og andre steder. De har ikke blitt mindre gyldige. Det handler fortsatt om framtidstro og muligheter.

Utdanning og forskning er i sin natur preget av dynamikk, kreativitet og endring. Det må også et universitets- og høyskolesystem være. For næringsliv og politikere er det at en institusjon har fått universitetsstatus, et kvalitetsstempel. Vi kan stole på at NOKUT gjør jobben sin, og at ingen uberettiget får dette stemplet.

DE REGIONALE AMBISJONER om nye universiteter blir av noen sett på som trusler mot de bestående universitetene og dagens struk-

tur og oppgavefordeling i høyere utdanning. En femdelt institusjonsstruktur med universiteter (81 000 studenter), vitenskapelige høyskoler (5 000), kunsthøyskoler (800), statlige høyskoler (83 000) og private høyskoler (9 000) er under press. Nye universiteter kan forandre funksjonsfordelingen, og kanskje svekke høyskolenes nåværende fokus på profesjonsutdanninger og regionale behov.

En annen faktor er blitt mindre problematisert. Hva skjer om og når universiteter og høyskoler i de store byene slår seg sammen? (Eller blir eget universitet som Høgskolen i Oslo drøfter). Da vil over natta minst 25 000 av dagens 83 000 høyskolestudenter bli universitetsstudenter.

Med andre ord avgjøres ikke strukturen i framtidens høyere utdanning av hva som skjer i distriktene. Det viktigste skjer i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Hvis Agder, Bodø og Innlandet får universiteter, skifter 21 000 studenter status. Om fusjonene bare skjer i de større byene, og distriktene ikke får utvikle universiteter, vil distriktene bli enda mer marginalisert.

Fusjonstrenden i storbyene gjør det enda viktigere å støtte ambisiøse distriktshøyskoler som oppfyller kravene for universitetsstatus. Disse institusjonene vil som selvstendige skoler dekke både profesjonsutdanninger og universitetsfag. Og de vil få en avgjørende regional utviklingsrolle.

I ET REALISTISK SCENARIO med et tiårs framtidsperspektiv studerer stadig flere norske utdanningsøskende i byene, ved universiteter. Andelen studenter ved regionale høyskoler vil gå drastisk ned. Antallet institusjoner har blitt redusert. Høgskolene i Bergen, Trondheim og Tromsø har blitt integrert i universitetsallianser. Det samme kan gjelde flere høyskoler i Nord-Norge i forhold til Tromsø. Nye universiteter er etablert i Agder, Bodø og i Innlandet.

Også i Buskerud/Telemark og i Viken utvikles universitetsprosjekter, mens andre høyskoler har knyttet tette bånd til store universiteter.

**Av Gudmund Moren,
rektor ved Høgskolen i Lillehammer**

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no
Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal
komme på trykk.

Konservator og konservering

TITLER: I Forskerforum 4/2006 vert det sett fokus på bruken av tittelen konservator, noko som vi ser som svært positivt. Det faktum at to faggrupper med forskjellig arbeidsfelt brukar same tittel, fører til forvirring – i alle fall utanfor museumsmiljøet. Kvifor arbeider ikkje alle konservatorar med konservering? Det er òg mange døme på misforståingar i utlandet, då ein konservator i heile den vestlege verda, med unntak av dei fransktalande land, er ein fagperson som arbeider med konservering.

Bruken av "teknisk konservator" har ført til ein annan språkleg konstruksjon, også denne er sær eigen for Noreg: "teknisk konservering". Konservering er, slik avtroppan-

de lei av Nordisk konservatorforbund – den norske seksjon (NKF-N), Anne-Grete Slettemoen, seier i intervjuet, eit internasjonalt, eintydig omgrep som står for bevaring ved direkte inngrep i gjenstandsmaterialet eller oppbevaringsforhold, med det føremål å forseinke eller hindre nedbryting.

Vi håpar at forvirringa rundt bruken av konservatortittelen vil løyse seg og at ein fagperson som brukar denne tittelen i framtida er samanfallande med ein person som har utdanning i og som arbeider med konservering. Det er godt mogeleg det kjem til å vere usemje om bruken av tittelen i endå nokre år, men kanskje vi i alle fall kan vere samde om at det ikkje er

noko som heiter "teknisk konservering"?

Av:

Anne Bjørke, konservator NKF-N
Kari Greve, konservator NKF-N
Inger Raknes Pedersen, konservator NKF-N
Tanja Røskar Reed, konservator NKF-N
Johannes Rød, konservator NKF-N
Solveig Schytz, konservator NKF-N
Henrik Smith, konservator NKF-N
Kristin Solberg, konservator NKF-N
Anne Sommer-Larsen, konservator NKF-N
Mille Stein, konservator NKF-N
Anne Storbekken, konservator NKF-N
Vigdis Vingelsgaard, konservator NKF-N

Derrida, språklig relativisme, objektivitet og retoriske knep

POSTMODERNISME: I sitt svar til meg i vår diskusjon om Derrida hevder Jon Langdal at jeg bruker retoriske knep, at jeg ikke tror på objektivitet, at jeg mener at all kunnskap er usikker og at jeg (og Derrida) er inkonsistente. Alt dette synes jeg at jeg må ta meg plass til å tilbakevise.

Først: Det er ikke noe retorisk knep jeg bruker når jeg henviser til anerkjennelsen Derrida har fått i det vitenskapelige fagmiljøet. Det er overhodet ikke noe knep, jeg regner med at alle Forskerforbundets medlemmer forstår hva det er jeg gjør. Når jeg sier at ubestridelig dyktige personer i stort antall mener Derrida har interessante ting å si, så mener jeg at det er en sterk indikasjon på at han ikke kan være så lett gjennomskuelig som Langdal vil ha det til, og spesielt at han neppe serverer rent tøv. Noe bevis er det selvsagt ikke, og heller ikke en autoritetshenvielse noen behøver å bøye nakken for. Jeg begrunnet denne argumentasjonsformen med det formatet et innlegg i Forskerforum begrenser meg til.

Så en oppklaring av mitt eget standpunkt. Jeg ser at jeg misforsto Langdals litt upresise utsagn om at "også tingene selv har et ord med i laget". Det han skriver i sitt siste innlegg viser at han er nærmere både meg selv og Derrida enn jeg først fikk inntrykk av. På den annen side fortsetter han sin feiltokning av Derrida og meg selv som språklige idealister, og det må jeg få lov å oppklare.

For det første er et svært sentralt poeng hos Derrida at språket er utilstrekkelig. Dette finner Langdal er inkonsistent i forhold til påstanden om kunnskapens språklige relativitet. Naturlig nok, siden vi etter tradisjonell tenkning må stille oss utenfor språket for å vurdere dets mangel på tilstrekkelighet, og den språklige relativiteten tillater ingen slik privilegert utenfor-posisjon. Men

Derrida mener at språkets utilstrekkelighet viser seg i *språket selv*. En tekst vil uunngåelig inneholde spenninger som er spor av det teksten fortrenger, og som derfor viser seg innenfor teksten. Slike spor er det som avdekkes ved dekonstruksjon. Men dette ville ikke ha noen mening hvis kunnskapen og dens gjenstander bare var menneskelige og språklige konstruksjoner. Videre kan vi legge merke til Derridas vektlegging, ikke bare av språket som abstrakt størrelse, men av det fysiske med språket, skriften og stemmen.

Jeg har ikke påstått at all kunnskap er usikker og ikke satt noen spørsmålsteget ved muligheten for objektiv kunnskap. Det har heller ikke Derrida. Relativisme, språklig eller annen, utelukker ikke objektivitet. Når jeg sier at togets fart er 100 km/t, er det objektivt sant, selv om det oppgitte tallet er relativt til bakken. I forhold til passasjerene i toget er farten null, og i forhold til solsystemet er den langt høyere. Tilsvarende er det med språklig relativitet, et utsagn kan være objektivt sant selv om det er relativt til de ord betydninger utsagnet er sammensatt av. Akkurat som det subjektivt valgte referansesystemet bestemmer hvordan hele bevegelsesmønsteret til tingene i verden fremtrer, bestemmer språket verdens fremtreden som objekt både for persepsjon og for mer abstrakt teoidannelse.

Langdal mener at jeg havner i en posisjon som sier at vi bare kan erkjenne det vi via erkennelsesformene legger inn i gjenstanden. Så føyer han til: "Tautologi". Dette siste er ikke en riktig konklusjon. La meg ta et eksempel, ordet og ord betydningen "tre" (planten, ikke tallet). Hvis jeg ser et tre, så ser jeg det som et tre, jeg tenker på det som et tre, jeg refererer til det med ordet "tre" når jeg forteller om det, osv. Men det er ikke jeg som bestemmer om denne bestemte gjenstanden er et tre,

jeg kan til og med ta feil og oppdage ved nærmere øyesyn at det bare er en plastkopi, en kulisser, eller liknende. Når jeg altså sier om det jeg står overfor at det er et tre, er det altså et objektivt utsagn, men språkrelativt til ordet eller begrepet "tre". Hvis jeg er på månen kan treet være en stor oppdagelse: "Det er et tre her!". Er det da slik at det er jeg som "legger inn" i gjenstanden at den er et tre? Ja og nei. Den er ikke noe tre i min persepsjon uten at jeg har begrepet "tre" til rådighet. Men det er ikke jeg som bestemmer at denne gjenstanden er et tre og ikke en steinformasjon som likner et tre. Uansett er det en mulighet for å gjøre oppdagelsen av et tre på månen avhengig av at jeg har begrepet om et tre i mitt språk.

Men så skjer det, at når vi har lært et språk, er det som om ord betydningene begynner å leve sitt eget liv, språket skaper en illusjon om at det er virkeligheten selv som leverer begrepene, trær er rett og slett "trær" i seg selv, og at vi har bare å registrere dette gitte faktum og finne et ord for det. Det er denne illusjonen Derrida kaller "the transcendence of the signified", og som er et sentralt tema hos ham.

Det språkrelativistiske standpunktet jeg forsvarer tillegger ikke teorier, enten det er i fysikken eller i filosofien, noen spesiell grad av usikkerhet. Derfor er jeg like sikker eller usikker som noen andre på enkelte ting. Men språket er i sin natur proklamerende: ved å si noe, hevder jeg en oppfatning som jeg mener er riktig. Hvor sikker jeg føler meg har jeg overhodet ikke uttalt meg om. Akkurat på mitt språkfilosofiske standpunkt føler jeg meg svært sikker, men *absolutt* sikker er jeg ikke.

Av Hans H. Grelland, Høgskolen i Agder

■ NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke
Telefon: 64 87 67 90
Telefaks: 64 87 67 91
E-post: forskerforum@c2i.net

Priser

Format

1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling/kunngjøringer: kr 27,- pr spalte-mm.

Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

Høgskolen i Østfold, Norge, har ca. 4.000 studenter og 450 ansatte. Høgskolens avdelinger ligger i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad. Skolens sentrale ledelse holder til i Halden.

Avdeling for informasjonsteknologi:

Ref.nr. 0607F-IT: **Fast stilling som**

PROFESSOR I INFORMATIKK

Ref.nr. 0608F-IT: **Stilling som**

PROFESSOR II I INFORMATIKK

Nærmere opplysninger ved avdelingsleder Jan Høiberg, tel. +47 69 21 53 06, eller kontorsjef Tore Petter Engen, tel. +47 69 21 53 07.

Søknadsfrist: 15. mai 2006.

Fullstendige utlysningstekster i Aetat hhv. på høgskolens web-sider.

Søknad sendes til: Høgskolen i Østfold, Felles-tjenesten, Remmen, N-1757 Halden.

Høgskolen i Telemark

Høgskolen i Telemark har ca. 5000 studenter og 500 slottet. Høgskolen er organisert i fire avdelinger og har undervisnings- og FoU-virksomhet i Ba, Notodden, Porsgrunn og Rauland. Felles-administrasjonen er plassert i Porsgrunn.

Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning - Notodden

Professor i pedagogikk

Arbeidsområdet vil være pedagogiske fagområder med hovedvekt på læringsmiljø og sosiokulturell læringsteori.

Undervisningsdosent i pedagogikk

Primære arbeidsoppgaver vil være undervisning, faglig fornyingsarbeid og FoU-virksomhet.

Nærmere opplysninger om begge pedagogikk-stillingene ved henvendelse til dekan Knut Patrick Hanevik, tlf. 35 02 63 05, eller instituttleder Helge Røys, tlf. 35 02 63 48.

Professor i tradisjonskunst

Arbeidsområdet er tradisjonskunst som estetisk praksis. Nærmere opplysninger: dekan Knut P. Hanevik, tlf. 35 02 63 05, eller instituttleder Bodil Aksevoll tlf. 35 95 29 05.

Fullstendig kunngjøring på vår hjemmeside www.hit.no.

Søknadsfrist: 19.05.06.

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO ER LANDETS STØRSTE UTDANNINGS-INSTITUSJON FOR KUNSTNERE OG DESIGNERE. HVERT ÅR FRAMOVER VIL NÆRMERE 500 UTØVENDE INNENFOR HOVEDOMRÅDENE VISUELL KUNST, SCENEKUNST OG DESIGN UTDANNES VED KHIOS TRE FAKULTETER.

Ledig stilling:

FOU-LEDER (RÅDGIVER - 100%)
Forlenget søknadsfrist 19. mai 2006

Fullstendige utlysningstekster finnes på www.khio.no

 Høgskolen i Østfold

www.hiof.no

NYE STILLINGER

sykepleien

Tidsskriftet Sykepleien har ca. 79 000 abonnenter og henvender seg til landets sykepleiere. Bladet utgis av Norsk Sykepleierforbund, og redaksjonen holder til i sentrum av Oslo. Bladet blir redigert etter redaktørplakaten. Høsten 2006 skal vi lansere et nytt forskningsbilag, SykepleienFORSKNING.

REDAKTØR SykepleienFORSKNING

Vi søker fast deltidsstilling som redaktør i et helt nytt, fast forskningsbilag til Sykepleien. Bilaget skal utgis fire ganger i året. Første utgivelsen er planlagt høsten 2006.

Bilaget skal presentere vitenskapelige, refereebedømte artikler. I tillegg ønsker vi å gi leserne oppdaterte nyheter om forskning i inn- og utlandet.

SykepleienFORSKNING skal være et attraktivt bilag som skal gi sykepleiere i Norge lyst til å følge med i forskning og vitenskap. Vi søker derfor en redaktør som kan være med på bygge opp et bilag med et høyt faglig ambisjonsnivå, og som samtidig kan ivareta kravene til god formidling. Vedkommende vil rapportere til Sykepleiens ansvarlige redaktør.

Søkeren må ha sykepleiefaglig utdanning og kompetanse på doktorgradsnivå. Videre må du ha gode rutiner og evne til å kommunisere godt, både innad i redaksjonen, i redaksjonskomiteen og med eksterne fagmiljøer.

Vi kan tilby

- Et ambisiøst arbeidsmiljø
- Lønn etter avtale
- Pensjonsordninger i KLP
- Reise- og ulykkesforsikring
- Fleksibel arbeidstid

Spørsmål kan rettes til

ansvarlig redaktør Barth Tholens,
tlf 22 04 33 50/408 521 79
eller
fagredaktør Torhild Apall Dypvik,
tlf 22043376/926 007 39

Søknad sendes til:

barth.tholens@sykepleien.no
merket «Søknad»

UNIVERSITETET I OSLO

Universitetet i Oslo har som mål å styrke kunnskapsutviklingen og verdiskapningen i Norge. Dette skal skje gjennom internasjonalt anerkjent forskning og utdanning av høy europeisk standard. Universitetet har i dag 33 000 studenter og 5 300 ansatte, hvorav ca. 2 100 er midlertidig ansatt i rekrutteringsstillinger eller med prosjektoppgaver. Se for øvrig www.uio.no.

■ Inntil 5 stillinger som førsteamanuensis

- 1 stilling i helsefag og inntil 4 stillinger i sykepleievitenskap ledig ved Institutt for sykepleievitenskap og helsefag.

Nærmere opplysninger: Instituttleder Nina K. Vøllestad, tlf. 22 85 84 15, e-post: nina.vollestad@medisin.uio.no, eller professor Marit Kirkevold, tlf. 22 85 05 69, e-post: marit.kirkevold@medisin.uio.no.

Ltr. 55-70

Stillingene hører inn under Det medisinske fakultet og er knyttet til Institutt for sykepleievitenskap og helsefag. En stilling har arbeidssted ved Seksjon for helsefag, og inntil fire stillinger har arbeidssted ved Seksjon for sykepleievitenskap. Instituttets hovedaktiviteter er forskning og utdanning på master- og doktorgradsnivå. Som et ledd i instituttets strategi arbeides det med ny organisering og samlokalisering av de to seksjonene, se strategiplan på våre web-sider: www.med.uio.no/ish.

Førsteamanuensene skal lede og initiere forskning og forskningsveiledning, delta i undervisning av studenter og eksamensarbeid samt påta seg administrative oppgaver etter de til enhver tid gjeldende regler.

Ved vurdering av søkerne vil det, i tillegg til vitenskapelige og pedagogiske kvalifikasjoner, bli tatt hensyn til administrativ og annen kvalifiserende virksomhet. I rangering av de kvalifiserte søkerne vil det bli lagt vekt på dokumentert forskningserfaring og forskningsformidlingsvirksomhet.

Søkere som ved tilsetning ikke kan dokumentere pedagogisk basiskompetanse må skaffe seg dette i løpet av en to-årsperiode. Det skal som hovedregel benyttes intervju i tilsetningsprosessen, og det kan også være aktuelt med prøveforelesning.

Nærmere presisering av fagområde, ansvarsfelt, arbeidsplikter og eventuelle andre forhold som det vil bli lagt vekt på ved tilsetningen, er inntatt i egen stillingsbeskrivelse, orientering til søkere, reglement for tilsetning av førsteamanuensis, regler om pedagogisk kompetanse, samt retningslinjer for utarbeidelse av søknaden, egen søkerpakke, se fakultetets hjemmesider: www.med.uio.no/ledigstilling/ eller ved henvendelse til Camilla S. Larsen, e-post: c.s.larsen@medisin.uio.no, tlf. 22 85 05 81.

Søknaden skal inneholde informasjon om utdanning, tidligere stillinger, vitenskapelig, faglig og pedagogisk virksomhet, samt administrativ erfaring. **Søkere må innen fristens utløp sende inn 5 eksemplarer av:**

- Søknaden, CV, publikasjonsliste og vedlegg

og 4 eksemplarer av:

- Vitenskapelige arbeider som søkeren ønsker det skal bli tatt hensyn til ved bedømmelsen
- Antall arbeider som særlig skal gjøres til gjenstand for kvalitativ bedømmelse skal normalt ikke overstige ti
- Liste over vitenskapelige arbeider med angivelse av hvor de er offentliggjort
- Liste samt redegjørelse over inntil 10 vitenskapelige arbeider som søkeren vil ha tillagt spesiell vekt ved bedømmelsen
- Dokumentasjon av pedagogisk kompetanse, forskningsformidling, annet formidlingsarbeid og andre kvalifikasjoner

Søknad, CV, vitnemål og attester sendes til: Institutt for sykepleievitenskap og helsefag, Postboks 1153 Blindern, 0318 Oslo.

Søknadsfrist: 20. juni 2006. Ref. nr. 06/3712 for stilling i helsefag Ref. nr. 06/3713 for stilling i sykepleievitenskap

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnsammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen.

Som vedlegg til søknad på teknisk/administrative stillinger må søkeren sende inn utfylt utvidet søkerskjema. Skjemaet kan en finne på Internett, adr.: <http://www.admin.uio.no/opa/ledige-stillinger/> Søknaden skal påføres stillingens angitte referansenummer.

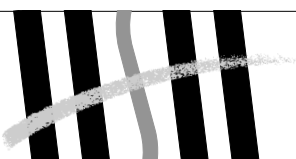
Norges idrettshøgskole (NIH) har som vitenskapelig høgskole et nasjonalt hovedansvar for utdanning, forskning og formidling innen fagfeltet idrettsvitenskap. NIH ble etablert i 1968 og har i dag ca. 200 ansatte og 1500 studenter. Høgskolen har omfattende nasjonale og internasjonale nettverk og framstår som en anerkjent partner i dette samarbeidet. NIHs visjon er å være en internasjonalt ledende institusjon når det gjelder forskning og utdanning på det idrettsvitenskapelige fagfelt. NIH skal framstå med tydelighet og relevans overfor omverdenen. For nærmere informasjon om NIH, se www.nih.no

Norges idrettshøgskole har ledig stilling som:

Professorat/førsteamanuensis i Idrettsvitenskap

Søknadsfrist 23. mai 2006

For nærmere informasjon og for å søke stillingen, se www.nih.no

www.hsh.no
HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

- **Professorat i sjukepleiefag**
- **Førsteamanuensis/førstelektor til sjukepleierutdanning**
- **Professorat innen IKT i læring**

Søknadsfrist: 15. mai 2006

Mer informasjon: www.hsh.no/stillinger

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

Telefon 53 49 13 00 - E-post: postmottak@hsh.no

SIRUS

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) har som formål å utføre og formidle forskning og dokumentasjon omkring rusmiddelspørsmål, med særlig vekt på samfunnsvitenskapelige problemstillinger. Instituttet er også norsk kontaktpunkt for Det europeiske narkotikaovervåkningscenter i Lisboa, EMCDDA. Instituttet har for tiden 37 stillinger (24 vitenskapelige, 7 fagstillinger og 6 administrative stillinger) og holder til sentralt i Oslo sentrum.

TO FORSKERE

Ved SIRUS skal det ansettes to forskere i fast stilling for å styrke flere av instituttets forskningsområder. Det kreves samfunnsvitenskapelig kompetanse med gode teori- og metodekunnskaper, relevant forskningserfaring og selvstendig vitenskapelig produksjon innenfor relevante fagområder. Dessuten vil det bli lagt vekt på erfaring med prosjektledelse og veiledning, gode samarbeidsegenskaper og personlig egnethet. SIRUS legger for øvrig vekt på publisering i velrenommerede internasjonale tidsskrift.

En nærmere beskrivelse av instituttets forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet finnes på våre nettsider; se www.sirus.no/cwobjekter/Forskningsvirk_2006.doc

De som ansettes vil hovedsakelig arbeide med prosjekter innenfor følgende satsingsområder:

- Rusmidler: bruksmåter, karrierer og funksjoner
- Forskning om rusmiddelforebyggende strategier
- Konsekvenser av rusmiddelbruk

I tillegg til å arbeide med egeninitierte problemstillinger på disse områdene, må de som ansettes være innstilt på å arbeide i henhold til de til enhver tid gjeldende prioriteringer ved SIRUS. Det kan derfor også være aktuelt å arbeide på forskningsprosjekter knyttet til:

- Tiltak for barn med høy risiko for å utvikle rusmiddelproblematikk
- Rusmiddelbruk i arbeidslivet
- Rusmiddelbruk blant innvandrere

Søkere må ha kompetanse på minst forsker 1109-nivå ("forsker II"). Stillingene lønnes i ltr. 54-59 (kode 1109), ltr. 57-63 (kode 1110) eller ltr. 64-72 (kode 1183).

SIRUS er en inkluderende arbeidslivsvirksomhet (IA-virksomhet). Det er for øvrig et personalpolitisk mål i staten å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med minoritetsbakgrunn.

Nærmere opplysninger kan fås ved henvendelse til direktør Jostein Rise (22 34 04 09), forskningsleder Astrid Skretting (22 34 04 36) eller forskningsleder Ingeborg Rossow (22 34 02 63). Skriftlig søknad med CV, referanser, kopi av vitnemål og attester, inntil 10 vitenskapelig arbeider i tre eksemplarer, samt opplysninger om eventuell tidligere vurdering av vitenskapelig kompetanse, sendes til Statens institutt for rusmiddelforskning, Postboks 565 Sentrum, 0105 Oslo, innen 19.5.06. I søknaden bør det også redegjøres for hvilke forskningstema en ønsker å arbeide med.

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer

hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

Tariffoppgjørene 2006

Denne utgaven av Forskerforum gikk i trykken før årets hovedtariffforhandlinger var avsluttet. Aktuell informasjon om tariffoppgjørene i de ulike forhandlingsområdene finner du på Forskerforbundets nettsted www.forskerforbundet.no.

Utvidet skikkethetsvurdering

Forskerforbundet har uttalt seg om Kunnskapsdepartementets forslag om å utvide ordningen med skikkethetsvurdering til også å omfatte helse- og sosialfagutdanninger. Et lignende forslag ble fremmet av departementet i 2003. Forskerforbundet støttet den gangen forslaget om å innføre skikkethetsvurdering også i helse- og sosialfagutdanningene og var derfor lite tilfreds med at forslaget ikke ble iverksatt. Forbundet har ved flere anledninger bedt om at slik vurdering ble innført i disse utdanningene og er derfor svært tilfreds med at departementet nå har sendt på høring et nytt utkast til forskrift. Forskerforbundet har ingen innvendinger til departementets forslag til hvilke utdanninger som skal omfattes av forskriften. Les uttalelsen på www.forskerforbundet.no.

Uklar stipendiatforskrift

Forskerforbundet har registrert at det er skapt en del forvirring rundt rettighetene til stipendiater i kjølvannet av den nye forskriften for tilsetting av blant annet stipendiater. Forskerforbundet mener forskriften må endres på tre viktige punkt, og har sendt brev til Kunnskapsdepartementet om saken. I brevet foreslår Forskerforbundet at *det tas inn et punkt i forskriften som hjemler forlengelse av stipendiatperioden også for fravær i kortere perioder enn to sammenhengende uker, at bestemmelsen om forlengelse i særskilte tilfeller tas tilbake i den nye forskriften og at det bør presiseres klarere under hvilke vilkår institusjonene eventuelt kan tilsette stipendiater for tre år*. De tidligere retningslinjene for tilsetting av stipendiater åpnet for at institusjonene i særskilte tilfeller kunne gi forlengelse for forhold som hadde hindret forskningsprogresjonen. I den nye forskriften er adgangen til forlengelse i særskilte tilfeller tatt ut. Forskerforbundet mener dette er uheldig.

Nei til skattlegging av forskning

– Det er helt uhensiktsmessig å gå bort fra skattefritak for forskningsinstitusjoner, slik ligningsmyndighetene nå vurderer, sier administrerende direktør i Forskningsrådet, Arvid Hallén. Det er en flere år gammel skattetvist mellom Trondheim ligningskontor og forskningsstiftelsen SINTEF som har utløst den forskningspolitiske viktige saken som opptar både Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet og nå også rettsvesenet og Stortinget.

I følge Adresseavisen har striden pågått siden

2001 da skattemyndighetene første gang hevdet at SINTEF ikke lenger skulle omfattes av unntaket fra skatteplikt i skatteloven. I september i fjor bestemte Trondheim overligningsnemnd at forskningsstiftelsen må betale inntekts- og formuesskatt fra og med skatteåret 2001.

På spørsmål fra stortingsrepresentant Jan Tore Sanner (H) i Stortingets spørretime svarte finansminister Kristin Halvorsen at det nå er satt ned en arbeidsgruppe med representanter fra Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Finansdepartementet som skal se på om gjeldende skatteregler for forskningsinstituttene er tilfredsstillende. Videre oppfølging fra regjeringen på dette området vil avhenge av denne gjennomgangen.

Finansministeren skal vurdere skattereglene for forskningsinstitutter. (Foto: Scanpix)

Opphever 12 års midlertidighet

Kunnskapsdepartementet har sendt på høring et forslag om å oppheve bestemmelsen i Universitets- og høyskoleloven § 6-4 e som hjemler adgang til å ansette midlertidig på prosjekt i inntil 12 år. Departementet tar sikte på å fremme en lovproposisjon om dette i løpet av våresesjonen.

– Det er svært gledelig at statsråd Djupedal nå følger opp denne saken, sier Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen. Forskerforbundet har ved flere anledninger påpekt de uheldige conse-

kvensene av denne bestemmelsen. Det ble varslet i Soria Moria-erklæringen at regjeringen ville reversere adgangen til midlertidig tilsetting.

– Dette forslaget er et konkret tiltak som vil bety mye for å sikre tryggere arbeidsbetingelser og dermed bedre rekruttering til universiteter og høyskoler, sier Hagen.

For øvrig foreslås de andre bestemmelsene om midlertidighet; når det ikke har meldt seg kvalifiserte søkere, i utdanningsstillinger, der skapende og utøvende kunstnerisk kompetanse er påkrevd samt åremål for ledere, videreført. Forskerforbundet har ikke merknader til dette.

Departementet går inn for at bestemmelsene fortsatt reguleres i Universitets- og høyskoleloven, og ikke i den generelle lovgivningen (Arbeidsmiljølov og Tjenestemannslov).

Retningslinjer for gaver til forskning

Kunnskapsdepartementet har fastlagt retningslinjer for ordningen med gaveforsterkning. Ordningen er en nyskaping for å skaffe private midler til forskning, og innebærer at det offentlige bidrar med 25 prosent av gavebeløpet ved gaver på over 5 mill. kroner. Gaven skal gå til langiktig grunnleggende forskning og gjelder kun for gaver gitt til Norges forskningsråd, Det Norske Videnskaps-Akademi, universitetene eller til høyskoler med rett til å tildele doktorgrad. Forskningsrådet, som forvalter ordningen, vil kunnngjøre en dato for når gavemottaker tidligst kan sende inn en anmodning om utbetaling av midler fra ordningen.

Blir du medlem nr 15 000?

Forskerforbundet nærmer seg 15 000 medlemmer, og dette vil vi markere med å gi bort en Tivoli Model One radio til den som blir medlem nr 15 000, og en til den som verver vedkommende. Kanskje det blir deg? Innmeldingsskjema og mer informasjon om medlemskap i Forskerforbundet finner du her: www.forskerforbundet.no/medlemskap.

Nytt i skriftserien

Det er utgitt fire nye notater i Forskerforbundets skriftserie: Forskerforbundets prioriterte arbeidsoppgaver 2006 samt lønnsstatistikk for medlemmer i hhv statlig, kommunal og privat sektor. Notatene kan lastes ned fra www.forskerforbundet.no/skriftserien eller bestilles fra sekretariatet på post @forskerforbundet.no.

Nytt i sekretariatet

Rådgiver Elisabeth Tindeland i organisasjonsavdelingen skal ha ett års permisjon fra 15. mai 2006. Arvid Ellingsen skal vikariere for Tindeland i perioden. Han kommer fra stillingen som informasjonsrådgiver i Universitets- og høyskolerådet.

INNSPILL

Etikk i forskning og blant forskere

Av generalsekretær i Forskerforbundet

Kari Kjenndalen

Like før påske la Regjeringen frem lovforslag om behandling av etikk og redelighet i forskningen. Behovet for å etablere et apparat for å håndtere denne type saker ble omtalt allerede i Forskningsmeldingen som kom i 1999. Et lovforslag ble sendt på høring i 2004. Forbundet var positiv til lovhemling av forskningskomiteer og opprettelsen av et nasjonalt utvalg for behandling av saker om uredelig forskning (nå kalt Nasjonalt utvalg for gransking av uredelig forskning eller Granskingsutvalget).

Vi har merket oss at noen av de innvendingene vi tok opp i 2004 er tatt hensyn til i lovutkastet. Det gjelder blant annet klageadgang for forskere som får sine prosjekter frarådd av de regionale komiteene og rettssikkerhet for forskere ved at uttalelser fra Granskingsutvalget kan påklages og sakene unntas offentlighet frem til de er ferdig behandlet. Vi støtter også forslaget som innebærer en snever definisjon av vitenskapelig uredelighet og at vedkommende må ha opptrådt bevisst uredelig for å bli "dømt".

I forbindelse med fremleggelsen av lovforslaget skrev Statsråd Djupedal en kronikk i Dagbladet. I den understreker han nødvendigheten av at forskning må ha en betydelig grad av frihet. Lovforslaget er basert på tillit til forskerne selv og til at forskningsinstitusjonene tar sitt ansvar for å forebygge uredelighet og sørger for den nødvendige informasjon

og opplæring om forsknings-etiske prinsipper. Sanksjonsmidlene vil også i stor grad være knyttet til arbeidsgiver og finansieringskilde. Dette er synspunkter vi slutter oss til. Et godt eksempel på lokal oppfølging på feltet er det arbeidet som er igangsatt ved Universitetet i Bergen, der det nå arbeides med etiske retningslinjer aktualisert av økt utadvendt virksomhet, eksterne forskningsoppdrag, kommersialisering mv.

I avisene har det vært hevdet at de foreslåtte tiltakene ikke er gode nok og ikke vil hindre at det begås fusk i forskning fortsatt. Synspunktene har også vært knyttet til at de aktuelle forslagene om vern av varslere i Arbeidsmiljøloven ikke er tilfredsstillende. Det er positivt at det blir en debatt om disse spørsmålene og at ikke bare fagmiljøene selv engasjerer seg. Dette er i høyeste grad problemstillinger som har en generell samfunnspolitisk interesse og berører tilliten til både forskere og forskning. Håpet må være at debatten øker alles bevissthet om hvilke normer som gjelder og lærer aktørene opp til å se faresignaler. Samtidig må ikke det beste bli det godes fiende. Det er umulig å tenke seg lovverk og kontrollrutiner som effektivt hindrer ethvert forsøk på uredelighet uten at det også hindrer nødvendig forskning.

NORSK FORSKERFORBUND

Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Kolbjørn Hagen, NTNU

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjenndalen

Sekretær: Gerd Sandvik

Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen

Sekretær: Kristine Brox

Ass. generalsekretær: Sigrid Lem

Rådgiver: Bjørn T. Berg

Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo

Forhandlingssjef: Frank Anthun

Advokat: Ann Turid Opstad

Juridisk rådgiver: Lars Petter Eriksen

Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen

Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)

Juridisk rådgiver: Eirik Utstumo (vikar)

Seksjonsleder: Eirik Rikardsen

Org. sjef: Joar Flynn Jensen

Rådgiver: Elisabeth Tindeland (perm)

Rådgiver: Arvid Ellingsen (vikar)

Kontorsjef: Aina Nilsen

Sekretær: Lisa Wilhelmsen

Sekretær: Lena Holum

Sekretær: Hans Askildsen

Kasserer: Marit Brendengen

Sekretær: Seija Hjelteig

Sekretær: Linda Pettersson

**FORSKER
FORBUNDET**

INNSPILL

Forskere som femtekolonnister?

I følge avisa Fiskaren har direktør i Eksportutvalget for fisk, Svein Berg, i et offentlig møte nylig karakterisert forskere som har kritisert norsk fisk som "femtekolonnister". Denne måten å føre diskusjon på er, etter min mening, helt uakseptabel. Uansett om forskeres påstander er riktig eller feil, bør diskusjonen føres på et faglig grunnlag og ikke som en persondebatt. Forskningsresultater skal etterprøves og eventuelle feil skal publiseres. Men selv om forskningsresultatene skulle være feil, gir ikke det rett til personangrep av denne typen.

Denne saken illustrerer et generelt spørsmål: I hvilken grad har forskere rett til å ytre egne meninger, selv om deres ytringer går mot egen institusjons offisielle standpunkt? Det pågår nå et lovgivningsarbeid om ansattes ytringsfrihet, og det er i den forbindelse også utredet og fremmet forslag om lovfesting av ytringsfrihet i faglig henseende. Dette arbeidet blir viktig i denne sammenhengen.

Det er nylig utarbeidet etiske retningslinjer for statstjenesten. Alle statlige forvaltningsor-

ganer er omfattet av disse retningslinjene. For forskningsinstitusjoner heter det: "For ansatte ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner er en del av deres arbeidsoppgaver å bidra til samfunnsdebatten, komme med sakkyndige uttalelser osv. Selv om ansatte også ved disse institusjonene har en lojalitetsplikt, er en del av deres arbeidsoppgaver å bidra til kritisk debatt. De ansatte har dessuten i kraft av sin stilling forsknings- og formidlingsplikt, og har dermed rett og plikt til å gjøre forskningsresultatene kjent også dersom de strider mot vedtatt politikk."

Det må understrekes at ytringsfriheten gjelder ytringer på egne vegne. Forskere må i slike tilfeller gjøre det klart at vedkommende ikke uttaler seg som representant for den institusjon vedkommende er ansatt ved. En forsker må også klart skille mellom når vedkommende uttaler seg basert på forskningsresultater eller som vanlig samfunnsdebattant. Publiseres meningsytringer som ikke er basert på forskningsresultater, bør vedkom-

Av Forskerforbundets leder
Kolbjørn Hagen

mende ikke benytte sin tittel som forsker.

Det er viktig å minne om at gjengjeldelse mot arbeidstakere som ytrer seg om faglige, politiske eller kritikkverdige forhold er forbudt. Dette forbudet er, gjennom lovforslaget nevnt ovenfor, utvidet til å omfatte gjengjeldelse på grunn av faglige ytringer. Mange har imidlertid stilt spørsmål ved om varslere sikres et godt nok vern i det nye lovforslaget. Jeg er enig i denne kritikken. Også forskere som publiserer kontroversielle resultater må ha godt nok vern. Her er det nødvendig å være på vakt og sikre forskeres rett til å presentere sine resultater. Vi trenger uavhengige forskere som tør å si fra – selv om synspunktene er kontroversielle. Rett til publisering må dessuten være en forutsetning i all forskning, også oppdragsforskning.

Kan vi stole på forskningen og forskeren?

Onsdag 10. mai 2006 i Georg Sverdrups hus, Blindern
15 minutters innlegg fulgt av 5 minutter til spørsmål og kommentarer

Arrangører: Forskerforbundet og Akademisk forum ved Universitetet i Oslo

Innlegg fra: Regjeringen, Stortinget, Rektor ved UiO, Nasjonal forskningsetisk komité for medisin, studentrepresentanten i universitetsstyret, pressen, industrien, og selvsagt representanter for forskerne. Debatten ledes av professor Bernt Hagtvet, UiO som også kommer med sluttreplikk. Etter møtet kl. 16.30 blir det enkel servering i Klubben hvor diskusjonen kan fortsette.

PROGRAM

- 13.00–13.10 Innledning:**
Bjørn Øgaard, professor, leder av Forskerforbundet ved UiO
- 13.10–13.30 Universitetet i Oslo og etikk i forskningen:**
Geir Ellingsrud, rektor ved UiO
- 13.30–13.50 Etikk og redelighet i forskningen.**
Åge Ronald Rosnes, statssekretær i Kunnskapsdepartementet
- 13.50–14.10 Er det forskeren som er problemet, eller er det forskningen?**
Førsteamanuensis Beate Indrebø Hovland, leder av Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin
- 14.10–14.30 Forholdet mellom industrien og universitetsforskeren**
Per Olav Kormeset, fagdirektør i legemiddelindustriforeningen
- 14.30–14.50 Pause.** Forfriskninger
- 14.50–15.10 Eksempels makt!**
Marte Nilsen, studentrepresentant i universitetsstyret ved UiO
- 15.10–15.30 Medforfatterens rolle – et spørsmål om tillit:**
Per Brandtzæg, professor ved UiO
- 15.30–15.50 Medias forhold til forskningsresultater og forskeren.**
Sjefredaktør Alf van der Hagen, Morgenbladet.
- 15.50–16.10 Kritisk journalistikk om forskning – lang fram!**
Harald Hornmoen, førsteamanuensis Høgskolen i Oslo
- 16.10–16.30 Stortinget og etikk i forskningen:**
Ine-Marie Eriksen, leder av Stortingets komitee for kirke, utdanning og forskning
- 16.30 – 17.00 Debatt og Sluttreplikk:**
Bernt Hagtvet, professor ved UiO
- 17.00 –** Diskusjonen forsetter i Klubben. Enkel servering